T.C.
RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU

TELEVİZYON HABERLERİNDE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN İÇERİK VE SÖYLEM AÇISINDAN ANALİZİ

UZMANLIK TEZİ

LEYLA NİMET YABACI

ANKARA
ARALIK, 2022

RTÜK
RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU

T.C.
RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU

TELEVİZYON HABERLERİNDE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN İÇERİK VE SÖYLEM AÇISINDAN ANALİZİ

UZMANLIK TEZİ

LEYLA NİMET YABACI

DANIŞMAN: ÜST KURUL UZMANI FİLİZ ERTUNÇ

ANKARA
ARALIK, 2022

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Başkanlığına,

Leyla Nimet YABACI adlı Üst Kurul Uzman Yardımcısının hazırladığı "Televizyon Haberlerinde Kadına Yönelik Şiddetin İçerik ve Söylem Açısından Analizi" başlıklı bu çalışma Tez Değerlendirme Komisyonu üyelerince oy birliği / oy çokluğu ile **Uzmanlık Tezi** olarak kabul edilmiştir.

	Komisyon Üyeleri	İmza
Başkan	Ebubekir ŞAHİN Üst Kurul Başkanı	……..
Üye	Deniz GÜÇER Üst Kurul Üyesi	……..
Üye	Dr. İbrahim USLU Üst Kurul Başkan Yardımcısı	……..
Üye	Deniz GÜLER Daire Başkanı	……..
Üye	Filiz ERTUNÇ Üst Kurul Uzmanı	……..

ONAY

Bu tez Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Uzmanlığı Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca …/…/20... tarihinde kabul edilmiştir.

Ebubekir ŞAHİN
Üst Kurul Başkanı

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Bu tez çalışmasında;

Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,

Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,

Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,

Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,

Sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. ……/…../20…..

TEŞEKKÜR

İlk olarak Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Başkanı Sayın Ebubekir Şahin'e Üst Kurul Uzman Yardımcılığı sürecimiz boyunca bizlere bilgi ve tecrübelerini aktardığı ve desteklerini esirgemediği için teşekkürlerimi sunarım.

Danışmanlığımı yürüten, çalışmamda yardımları ve ilgisiyle tezimin her safhasında yanımda olan, bilgi ve yönlendirmeleriyle tezimin tamamlanmasında büyük payı bulunan, zorlandığım noktalarda son derece yapıcı eleştirileriyle motivasyon kaynağım olan değerli Üst Kurul Uzmanı Filiz Ertunç'a teşekkür ederim.

Son olarak tüm hayatım boyunca varlıklarına müteşekkir olduğum kıymetli anne, baba ve kardeşlerime teşekkür ederim.

ÖZET

TELEVİZYON HABERLERİNDE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN İÇERİK VE SÖYLEM AÇISINDAN ANALİZİ

YABACI, Leyla Nimet
Uzmanlık Tezi
Tez Danışmanı: Üst Kurul Uzmanı Filiz ERTUNÇ
Aralık, 2022, 106

Bu çalışmanın çıkış noktası, medyada yer alan cinsiyet sunumlarının cinsiyete dayalı şiddeti besleyen söylemi pekiştirmede veya bunlara karşı koymada kilit bir rol oynayıp oynamadığıdır. Bu çalışmada farklı sermaye gruplarına ait yayın kuruluşlarında yayınlanan ana haber bültenlerinde kadına yönelik şiddetin içerik ve söylem analizi yapılmıştır. Çalışma 01.03.2022 ve 30.03.2022 tarihleri arasını kapsamaktadır.

Saldırganların ve kurbanların sunumu; saldırganlığın bağlamı ile ilgili değişkenler içerik analiziyle yordanarak söylem analizi yapılmıştır. İlgili kanalların kadına şiddete yönelik söylem analizleri karşılaştırılmıştır. Böylece niteliksel ve niceliksel veriler irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadına yönelik şiddet, medya, söylem analizi.

ABSTRACT

ANALYSIS OF VIOLENCE AGAINST WOMEN IN TELEVISION NEWS IN CONTENT AND DISCOURSE

YABACI, Leyla Nimet
Specialization Thesis
Thesis Advisor: Supreme Council Specialist Filiz Ertunç
December, 2022, 106

The starting point of this study is whether gender presentations in the media play a key role in reinforcing or countering the discourse that fosters gender-based violence. In this study, content and discourse analysis of violence against women has been made in the main news bulletins published in broadcasting organizations belonging to different capital groups. The study covers the dates between 01.03.2022 and 30.03.2022.

Presentation of attackers and victims; the variables related to the context of aggression were predicted by content analysis and discourse analysis was performed. Discourse analyzes of related channels on violence against women were compared. Thus, qualitative and quantitative data were examined.

Keywords: violence against women, media, discourse analysis.

İÇİNDEKİLER

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI iii

TEŞEKKÜR iv

ÖZET v

ABSTRACT vi

İÇİNDEKİLER vii

TABLOLAR DİZİNİ xi

KISALTMALAR xiv

BÖLÜM 1 1

GİRİŞ 1

Araştırmanın Problemi 1

Araştırmanın Amacı 3

Araştırmanın Önemi 3

Sınırlılıklar 4

BÖLÜM 2

YÖNTEM 5

Araştırmanın Modeli 5

Evren ve Örneklem 8

Verilerin Toplanması 9

Verilerin Çözümlenmesi 9

BÖLÜM 3

KAVRAMSAL ÇERÇEVE 11

3.1. Şiddet Kavramı 11

3.2. Kadına Yönelik Şiddet 13

3.2.1. Kadına Yönelik Şiddet Türleri 16

3.2.1.1. Fiziksel Şiddet 16
3.2.1.2. Cinsel Şiddet 166
3.2.1.3. Psikolojik Şiddet 17
3.2.1.4. Ekonomik Şiddet 18
3.2.1.5. Israrlı Takip 19
3.2.2. Kadına Yönelik Şiddet Verileri 20
3.2.3. Kadına Yönelik Şiddeti Açıklayan Kuramlar 21
3.2.3.1. Toplumsal Cinsiyet Kuramı 21
3.2.3.2. Bağlanma Kuramı 23
3.2.3.3. Engellenme Kuramı 24
3.2.3.4. Sosyal Öğrenme Teorisi 25
3.2.3.5. Ekolojik Sistemler Kuramı 26
3.2.3.6. Feminist Kuram 28
3.2.4. Kadına Karşı Mücadelede Hukuki Boyut 29
3.2.4.1. Uluslararası Düzenlemeler 29
3.2.4.1.1. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 29
3.2.4.1.2. Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW) 30
3.2.4.1.3. Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri 30
3.2.4.1.4. Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu 30
3.2.4.2. Ulusal Düzenlemeler 31
BÖLÜM 4
KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI 34
4.1. Medya Etiği ve Şiddete Duyarsızlaşma 34
4.1.1. Medyadaki Şiddetin Etkilerine Dair Teoriler 37

4.1.1.1. Hipodermik İğne Modeli 37

4.1.1.2. Ekme Kuramı 38

4.1.1.3. Kullanımlar ve Doyumlar Teorisi 38

4.1.1.4. Ahlaki Panik Teorisi 39

4.2. Kadının Medyada Temsili 40

4.2.1. Haber Medyasında Kadının Temsili 45

4.3. Söylem ve Söylem Analizi 45

4.3.1. Haber Medyasında Söylem Analizi 49

BÖLÜM 5

BULGULAR VE YORUMLAR 51

5.1. Ana Haber Bültenlerinde Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin İçerik ve Söylem Analizi 51

5.1.1. ATV Logolu Yayın Kuruluşunun Ana Haber Bültenlerinde Yer Verilen Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik ve Söylem Analizi 51

5.1.2. Show TV Logolu Yayın Kuruluşunun Ana Haber Bültenlerinde Yer Verilen Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik ve Söylem Analizi 58

5.1.3. KANAL D Logolu Yayın Kuruluşun Ana Haber Bültenlerinde Yer Verilen Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik ve Söylem Analizi 65

5.1.4. STAR TV HD Logolu Yayın Kuruluşunun Ana Haber Bültenlerinde Yer Verilen Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik ve Söylem Analizi 71

5.1.5. FOX Logolu Kuruluşun Ana Haber Bülteninde Yer Verilen Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik ve Söylem Analizi 78

5.1.6. TRT 1 Logolu Kuruluşun Ana Haber Bülteninde Yer Verilen Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik ve Söylem Analizi 84

5.1.7. HABER GLOBAL Logolu Yayın Kuruluşunun Ana Haber Bültenlerinde Yer Verilen Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik ve Söylem Analizi 89

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER 92
Sonuçlar 92
Öneriler 93
KAYNAKÇA 100
ÖZGEÇMİŞ 106

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1 ATV Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Faili..... 51

Tablo 2 ATV Logolu Yayın Kuruluşunda Şiddet Uygulayanın Yakınlığı..... 52

Tablo 3 ATV Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Uygulanma Biçimi 52

Tablo 4 ATV Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Nedeni 53

Tablo 5 ATV Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddet Türü 53

Tablo 6 SHOW TV Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Faili 58

Tablo 7 SHOW TV Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Faili 58

Tablo 8 SHOW TV Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Uygulanma Biçimi 59

Tablo 9 SHOW TV Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Nedeni 60

Tablo 10 SHOW TV Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddet Türü 60

Tablo 11 KANAL D Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Faili 65

Tablo 12 KANAL D Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Faili 66

Tablo 13 KANAL D Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Uygulanma Biçimi 66

Tablo 14 KANAL D Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Nedeni 67

Tablo 15 KANAL D Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddet Türü 67

Tablo 16 STAR TV HD Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Faili 71

Tablo 17 STAR TV HD Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Faili 72

Tablo 18 STAR TV HD Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Uygulanma Biçimi 72

Tablo 19 STAR TV HD Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Nedeni 73

Tablo 20 STAR TV HD Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddet Türü 73

Tablo 21 FOX Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Faili 78

Tablo 22 FOX Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Faili 78

Tablo 23 FOX Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Uygulanma Biçimi 79

Tablo 24 FOX Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Nedeni 79

Tablo 25 FOX Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddet Türü..... 80

Tablo 26 TRT 1 Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Faili 84

Tablo 27 TRT 1 Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Faili 84

Tablo 28 TRT 1 Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Uygulanma Biçimi 85

Tablo 29 TRT 1 Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Nedeni 85

Tablo 30 TRT 1 Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddet Türü 86

Tablo 31 HABER GLOBAL Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Faili 89

Tablo 32 HABER GLOBAL Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddet Failinin Mağdura Yakınlığı 89
Tablo 33 HABER GLOBAL Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Uygulanma Biçimi 89
Tablo 34 HABER GLOBAL Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Nedeni 90
Tablo 35 HABER GLOBAL Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddet Türü 90

KISALTMALAR

BM	Birleşmiş Milletler
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
KADES	Kadına destek Sistemi
RTÜK	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
S.	Sayı
SKAAS	Sayısal Kayıt Arşiv ve Analiz Sistemi
ss.	Sayfa Sayısı
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
ŞÖNİM	Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	Türk Ceza Kanunu
TDK	Türk Dik Kurumu
TMK	Türk Medeni Kanunu

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Medya toplumun takip ettiği McLuhan'ın "araç mesajdır" sözüyle sadece içeriğin medya mesajına dâhil olmakla kalmayıp medyanın bizatihi olarak yaşamın her noktasında yer alıp yaşamı özgül olarak değiştireceği görüşünü savunmuştur (Akt. Yengin, 2015, s. 45). Bu görüşün bir uzantısı olarak bizi ve etrafımızı saran medya içeriklerinin yaşamımızda bir karşılığı bulunmakta, medya içeriklerini tüketenler ise içeriğin yeniden üretimine katkıda bulunmaktadır. Televizyonda en çok seyredilen içereklerden biri ise haberlerdir. Haberlerde ekonomik, siyasi ve toplumsal olaylar ele alınmakta ve izleyicilere sunulmaktadır. Televizyon haberlerinin belirli bir bölümü ise şiddet olaylarından oluşmaktadır. Şiddet birçok düzlemde meydana gelebilen yıkıcılığı yüksek bir kavramdır. Bu yıkıcılık genellikle güçlüden güçsüze, erkekten kadına doğru seyretmektedir. Şiddetin tasnifinin yapılması, kadına yönelik şiddetin bu doğrultuda bileşenlerinin incelenmesi ve okumasının yapılmasının sağlıklı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışma televizyon haberlerinde kadına yönelik şiddetin sunumunu ele almayı hedeflemektedir. Çalışmada ele alınan televizyon haberlerinde yer alan kadına yönelik şiddetin içerik ve söylem açısından analizi ise bu eksende yer almaktadır. Medya unsurlarından biri olan televizyon ve televizyon marifetiyle aktarılan kadına yönelik şiddet haberlerinin sansasyonel, kadına şiddeti meşrulaştırmak suretiyle süregelen anlatım dili topluma zarar vermektedir. Bu çalışma kadına yönelik şiddetin haberlerde ne şekilde yer aldığının nicel ve nitel boyutuna ayna tutmayı hedeflemektedir. Kadına yönelik şiddet mağdurlar, sivil toplum kuruluşları, kanun yapıcılar ve tüm toplum için çözümü zor bir konudur. Bu nedenle kadına yönlik şiddetle ilgili olarak kamuoyunu bilgilendirmede, soruna dikkat çekmede medyanın rolü büyüktür. Medya ilerlemeci ve sorun çözücü hareketleri destekleyici güce sahip olmasına rağmen aynı zamanda ilerici toplumsal değişimi engellemek için yorumlayıcı otoritesini sıklıkla kasıtlı olarak bazen de dikkatsizce kullanabilmektedir.

Araştırmanın Problemi

Medyanın insanların hangi konular hakkında düşüneceklerini çerçeveleme yönü bulunmaktadır. Bu çalışmada her ne kadar -medya iletileri izleyicilerin kişisel deneyimleri,

akademik bilgileri gereği tek kutuplu bir alan olmadığı kabulü mutlak olmasına rağmen- medya mesajlarının erkek egemen dilin taşıyıcısı olup olmadığı sorusuna cevap aranmaktadır. Medyada yer alan politika, kültür, sanat, tıp ve birçok alanda izleyiciler arasındaki kesişmelerin kavramsallaştırmasına dair birçok çalışma bulunmaktadır. Medyanın önemli ölçüde insanların kendi yaşam alanlarının ötesinde gerçekleşen olaylara ve deneyimlere maruz bırakarak, baskın güç ilişkilerini güçlendiren bir gerçeklik yaratma kapasitesi bulunmaktadır. Dolayısıyla haber medyası temsilleri marjinalleştirerek ya da yok sayarak kendi içinde tutarlı bir anlatı içinde çerçeveleyerek kamusal tartışmaların parametrelerini belirlemektedir.

Kadına şiddet haberlerinde fail "cani, canavar" olarak betimlenerek faili insanlıktan çıkarıcı bir dil kullanılmaktadır. Mağdurla daha az özdeşim kuran haberlerde ise fail aldatılan eş, terk edilen koca, cinnet geçiren adam gibi ifadeler ile tanımlanarak failin gösterdiği şiddete bahane oluşturulmaktadır. Kadına yönelik şiddete karşı oluşturulan kampanyalar kimi zaman istemeden de olsa kadınların maruz kaldığı şiddetin büyük ölçüde ev içinde gerçekleştiği gerçeğinin üstünü perdelemektedir. Ayrıca şiddetten kaçınmayı faillerin aksine kadınların sorumluluğu olarak yansıtarak mağduru suçlama tutumlarını sürdürebilmektedirler. İkinci kertede faillerin ve kurbanların ötekileştirilmesi yanlış bir tavırdır. Mağduru suçlamak ya da failin anormal olduğu mesajını vermek aile içi şiddete karışanların geri kalanımıza benzemediği izlenimi vermektedir.

Aile içi şiddettin kayıt altına alınması birçok açıdan gerekli ve yararlıdır. Ancak şiddet her zaman gerekli mercilere bildirilmemektedir. Aile içi şiddetin ilgili birimlere bildirilmemesinin nedenlerinden bazıları ailenin mahremiyeti, mağduru suçlayıcı tutumlar, mağdurun utanç duyması, toplumsal hayatta ve medyanın kadına kısmi sorumluluk yüklemesi olarak sayılabilir.

Medya, aile içi şiddetle ilgili hukuki birimler eyleme geçmeden önce kamuoyu oluşturarak mağdur aleyhine bir algı oluşturabilmektedir. Medyada cinsel taciz vakalarının sunumunda mağdurların açık giyinmiş oldukları fotoğrafların seçilerek yayınlanması mağdur aleyhine şüphecilik oluşmasına ve kamuoyunda sansasyona neden olmaktadır. Şikâyet edene ya da faile odaklanılarak cinsel tacizin altında yatan sistemik koşullar ve cinsel taciz ile sosyokültürel koşullar arasındaki bağlantılar görünmez kılınmaktadır (Holland, 2015:107).

Medyanın günlük hayatımızda artan varlığı, kamuoyu oluşturarak hukuk alanına arabulucuk yapma olarak tanımlanabilecek yönü potansiyel olarak olumlu ve olumsuz etkilere sahiptir. Olumsuz etkileri azaltabilmenin yollarını bulmada ise medya kimi tutumlar

benimseyerek çözüme katkıda bulunabilir. Örneğin medyada kadına yönelik şiddetin medyadaki temsilleriyle kurumların işlevsiz hâle gelen uygulamalarını değiştirmelerinin altını çizmek, kurbanı suçlayan anlatıları değiştiren alternatif söylem biçimleri geliştirmek gibi…

Araştırmanın Amacı

Toplumu oluşturan bireylerin duygu ve düşüncelerinin oluşmasında, yönlenmesinde, davranışa dönüşmesinde etkili olan medya aynı yolla toplumu da değiştirip dönüştürmektedir. Toplumu oluşturan kadın ve erkekler de medyanın dizayn ettiği, perçinlediği ayrışmadan payını almaktadır. Tarih boyunca çeşitli nedenlerle oluşan kadın-erkek ayrımcılığı ve cinsiyet rolleri kadın ile erkeği birbirinden uzaklaştırırken, kadınların sınırlandırılmasına, nihayetinde kadın erkek arasında bir hiyerarşi oluşturarak kadının medyada varlığını kısıtlı hâle gelmesine, mevcut varlığının ise stereotipleşmesine sebep olmaktadır. Medya sadece daha iyi bir gazetecilik anlayışı ile kadınları ve kadınlara uygulanan şiddeti işleyiş biçimini değiştirerek, kadınları medyada gerçekten görünür kılarak, kadını obje hâline getirmeden, kurban veya mağdur etiketiyle değil kendi kimlikleriyle ele alan bir anlayış geliştirmelidir. Bu çalışma televizyon haberlerinde kadının temsil ediliş şekli, kadını ve erkeği niteleyen söylemler; kadınlar ile ilgili örtülü mesajları tespit ederek kalıplaşmış düşüncelere karşı farkındalık oluşturmayı amaçlamaktadır.

Bu çalışmada kadına şiddeti ele alan haberlerden elde edilen veriler kullanılarak şiddetin sosyo-ekonomik ilişki kalıpları oluşturup oluşturmadığı ve de bu durumun haber dilindeki kullanımları değerlendirilecektir. Bu çalışma ana haberlerde yer alan kadına şiddet haberlerinin sayısal analizini yaparken erkeklerin kadınlara karşı uyguladığı şiddet içeren davranışlara yönelik tutumlar üzerinden medyanın neden olduğu karmaşık etkileri anlamak için bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın Önemi

En yaygın insan hakları ihlallerinden biri olan kadına yönelik şiddetin önlenmesi yeni ve gelişmekte olan bir alandır. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi için umut verici stratejiler ve önlemler bulunmaktadır. Bu çalışma kadına yönelik şiddeti mazur gören, hoş gösteren kültürel ve sosyal normların değişmesi gerektiğinin önemini vurgulamaktadır.

Kadına yönelik şiddet küresel bir sorundur. Bu sorun psikolojik, fiziksel, ekonomik ve cinsel olarak geri dönüşü olmayan sonuçlara sahiptir. Bütün insanların huzur içinde yaşaması temel haklardandır. Kadınların ise tabiyet, sınıf, yer, mekân, din fark etmeksizin şiddete uğradığı açıktır. Kadına yönelik şiddet insan hakları ihlallerinin başında gelmektedir. Kadınların medyadaki varlıklarıyla ilgili araştırmalar kadınların hem özne hem muhabir hem de sunucu olarak haberlerde yeterince temsil edilmediklerini tutarlı bir şekilde göstermektedir. Kadınlar haberlerde yer aldıklarında genellikle önemsizleştirilmekte, cinsel obje gibi gösterilmekte ya da metalaştırılmaktadır. Bu çalışma kadına yönelik şiddetin temellerinin derinlemesine bir incelemesini yaparak ana haberlerde kadına şiddetin gösterim şekline odaklanmaktadır. Bu çalışmada haber dilinde veya içeriğinde varsa sorunlu olan yapılar betimlenecek ve sorunlu yapıların nedenleri araştırılacaktır.

Bu çalışmada ayrıca saldırganların ve saldırıdan etkilenenlerin temsilinde cinsiyet farklılıkları ile televizyonun geleneksel cinsiyet formunu yeniden üretmeye veya dönüştürmeye katkıda bulunup bulunmadığının tespiti sağlanmaya çalışılacaktır. Söz konusu çalışma kadına yönelik şiddeti haberleştiren medyanın haber dilini belirli kriterlere göre oluşturması gerektiğini savunmak amacıyla yazılmıştır. Çalışmada uluslararası çalışmalar temel alınarak izleyicilerin kadına yönelik şiddet konusuna doğru ve sağlıklı şekilde yaklaşması için haber diliyle ilgili çeşitli standartlar sunulmaktadır. Çalışma televizyon kanallarının yanlışlarını göstermek ya da başarı sıralaması elde etmek gayesinde olmayıp kadına yönelik şiddet haberlerine duyarlı ortak bir çerçevenin mümkün olabileceğini göstermeyi hedeflemektedir.

Sınırlılıklar

Bu çalışmada "Betimsel Yöntem" kullanılarak ulusal televizyonlarda yer alan kadına yönelik şiddet haberlerinin içerik ve söylem analizlerinin yapılması hedeflenmektedir. Televizyon kanalları seçilirken Türkiye'deki farklı fikir ve siyasi görüşleri yansıtan, izlenme oranı yüksek kanallar seçilmiştir. İncelenen televizyon kanalları ATV, SHOW TV, KANAL D, FOX, STAR TV , HABER GLOBAL ve TRT 1'dir. Bu televizyon kanallarının 01.03.2022-30.03.2022 tarihleri arasındaki haber bültenleri incelenmiştir.

BÖLÜM 2

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra içerik analizinin kullanımı birçok disipline yayılmıştır. Gerbner ve birçok araştırmacı "şiddet profilleri" oluşturmak ve araştırılan konuyla ilgili eğilimleri takip etmek için içerik analizinden faydalanmışlardır (Krippendorf, 1980: 11).

İçerik analizi, temsilî içerik örneklemi çizerek içerikteki farklılıkları ölçmek veya yansıtmak için kategoriler oluşturulmasını sağlamaktadır. Gerbner içerik analizini "Herhangi bir içerik analizinin amacı görünürde açık olmayan bir şey hakkında olanaklı, görünür çıkarımlar yapmaktır." şeklinde tanımlamaktadır (Güngör ve Binark'tan Akt. Yüksel, 2015:4). Berelson içerik analizini, "iletişimin açık içeriğinin nesnel, sistematik ve niceliksel açıklaması için uygulanan bir aratırma tekniği" olarak tanımlamıştır (Berelson'dan Akt. Drisko ve Maschi, 2016:3). Bu tanımlamaların her biri nicel içerik analizinin sistematik ve nesnel doğasını vurgulamaktadır.

İçerik analizi hem nitel hem de nicel teknikleri kapsamaktadır. Verilerin kodlanması genellikle nitel kodlama teknikleri içerirken verilerin özetlenmesi nicel teknikleri içermektedir. Nitel yönelimli araştırmacılar geçerlik, şeffaflık ve tekraralanabilirliğe vurgu yaparken nicel yönelimli araştırmacılar geçerliğe, güvenirliğe ve nesnelliğe vurgu yapmaktadır. Araştırmacılar içerik analizini metinlere, seslere, televizyon programlarına, filmlere, telefon görüşmelerinin yanı sıra sosyal medya da dâhil olmak üzere birçok veri biçimine uygulamışlardır. Araştırmacılar sözlü materyalleri yazılı bir metin hâline dönüştürerek analiz edebilmekte fakat bu durum bazı bilgi kayıplarına neden olabilmektedir. Örneğin, elektronik olarak kaydedilmiş röportajların dökümleri konuşmacının prozodisini (söyleyiş ritmi), ses tonunu metne dönüşteremeyeceğinden ayrıntı kaybı kaçınılmazdır. Buna rağmen transkriptler mesajın açık içeriğini yakalayabilmektedir (Drisko ve Maschi, 2016, s. 9-13).

İçerik analizinin materyalleri sözel malzeme, yazılı malzeme, sembolik davranış, resimli belge şeklinde kategorilere ayrılabilir. İçerik analizi kontrollü yorum yapma, tümdengelime dayalı okuma yapmayı sağlayan, sistematik ve nicel yollardan betimleme ve anlam çıkarmaya yarayan; niteli nicele dönüştüren bir işlem, kavramların ölçülmesi ve belirli

bir anlam çıkarılması için sınıflandırma yapan, sosyal gerçeği araştıran bir yöntem olarak da tanımlanabilir. İçerik analizi sosyal bilim genellemelerinde; iletişimin etkilerinin ayrıntılarının incelenmesinde; dilin sembolik anlamlarını ve söz dizimi kurallarına dayanılarak yapılan çözümlemerde kullanılmaktadır (Tavşancıl-Aslan, 2001, s. 21-26).

McQuail (1983) içerik çözümlemesinin temel özelliklerini şu şekilde ele almaktadır:

1. İçerik çözümlemelerinin bilimsel geçerlik iddiası bulunmaktadır.
2. İçerik çözümlemesinde özelikle üzerinde durulan, yinelenen özelliklerdir.
3. İçerik çözümlemelerinde değer yargılarından ve sanatsal değerlendirmelerden kaçınılmaya çalışılır.
4. İçerik için söylenenler işlevsellik ön planda tutularak söylenen şeylerdir. Yani çözümleme sonunda ortaya çıkarılan özellikler bir yandan kodlama sürecinin uzantısı, diğer yandan da alımlama sürecinin bir belirleyicisi olarak görülmektedir (Mc Quail'den akt. Yuksel 2015, s. 8).

Jensen'e göre medya metin incelemelerinde içerik çözümlemesini, söylem çözümlemesinden ayıran temel özellikler: içerik analizinin tekrar üzerinde durması, metne dışarıdan bir gözle bakması, ürün üzerinde durması, metni bağlamından yalıtarak incelemesi, ölçümlere dayanması iken; söylem çözümlemesinin bağlam üzerinde durması, iletişim süreçlerini bölmeden ele alması, oluşum ve anlam üzerinde durmasıdır (Jesen'den akt. Yüksel, 2015, s. 11).

İçerik analizi iletiden çıkarım yapma olanağı da sağlamaktadır. İçerik analizi materyalin içeriğini sadece materyal bazında çözümlemekle kalmayıp metaryal ötesi içerikle bir ilişki kurmaya da yardımcı olur. Araştırmacı iletişim metninin özellikleri hakkında çıkarsama yapmak; mesajı oluşturan nedenleri bulmak; iletişimin etkileri ile ilgili çıkarımlar yapmak üzere bu metodu kullanabilmektedir (Tavşancıl vezAslan, 2001: 33).

Teun A. van Dijk'ın Eleştirel Söylem Analizi

Medyada kadın genel olarak hakim olan toplumsal düşüncenin nedeni ve sonucu olarak basmakalıp bir şekilde yansıtılmaktadır. Zaman içinde kadının medyada sunuluşu, mevcut durumu yansıtmaktan çok kadını "resmetmek" ya da "inşa etmek" üzerine kurulmuştur. Medya tarafından sunulan kadın imgesi kadını merkezdeki erkeğin yörüngesi konumuna indirgemektedir. Kadın aynı zamanda etken olmayan, pasif ve mağdur edilmiş konumda gösterilmektedir. Bu durum dilde de kendisini göstermektedir. Henley ve arkadaşlarının (1995) California Üniversitesinde yaptığı araştırmanın bulgularına göre

edilgen yapılı cümleler aktif yapılı cümlelere göre şiddetin kabülünü kolaylaştırmaktadır. Deneye göre edilgen yapılı cümleleri okuyan denekler faile daha az sorumluluk yüklerken mağdura ise daha fazla suç atfetmişlerdir. Etken cümleler dolaysız, canlı ve özlü yapısı nedeniyle faili işaretlerken edilgen cümlelerde fail yer almamaktadır. Edilgen yapı nedensel yüklemeyi özneden uzaklaştırma eğilimindedir (Henley vd., 1995). Etken yapılı cümleler zihinde canlandırmayı mümkün kıldığı için hatırlamayı da kolaylaştırmaktadır. Özetle, cümlenin sözdizimsel yapısı dilin anlaşılmasını ve bağlamın hatırlanmasını etkilemektedir.

Van Dijk (1988) haber metninin toplumda var olan kurumsal ve toplumsal üretim veya tüketim süreçlerine, ekonomik koşullarına, tarihsel rolüne, sosyokültürel pratiklerine bağlı olduğunu; bu nedenle haber metni ile bağlam arasındaki ilişkinin sosyal pratikler ve sosyobilişsel çözümlemeler yapılarak anlamlandırıldığını belirtmiştir. Van Dijk eleştirel söylem çalışmalarının toplumsal pratikteki örtük amaçlara ışık tutmayı amaçladığını bu nedenle söylemin multidisipliner yaklaşım içinde ele alınmasını; söylemin, biliş ve toplum arasında var olan üç taraflı etkileşimli ilişkiye mercek olarak tutulmasını önermiştir (Akt. Ramanathan ve Hoon, 2015, s.61).

Teun A. van Dijk'in yaklaşımı haberin metinsel boyutta değil aynı zamanda üretim, alımlama ve yorumlama düzeylerinde de analizine imkân sağlamaktadır. Van Dijk söylem analizi yapmanın belirli ve tek bir yolu olmadığını söylemin birçok yönden irdelenmesi gerektiğini, ifade etmektedir. Söylem analizi yaparken:

- Söylemde bağlamın ele alınması,
- Söylemde hangi grupların iktidar ilişkileri ve çatışmalarının dâhil edildiğini belirleme,
- Biz ve ötekiler hakkındaki olumlu ve olumsuz fikirleri analiz etme,
- Önvarsayım ve imaları detaylı bir şekilde açıklama,
- Kutuplaştırılmış grup görüşlerini vurgulayan bütün yapıları inceleme

gibi hususlara dikkat edilmesi gerektiğini savunmuştur (van Dijk'ten akt. Karaçay, 2018, s. 38).

Van Dijk sosyal roller ve kimliklerin tıpkı kişisel kimlikler gibi az çok sabit özelliklere sahip olduğunu savunmaktadır. Kişilerin en azından bazı sabit özellikleri olmadan kimlik kavramından bahsetmek anlamsızdır. Dijk, kimliğin yalnızca kişinin yavaş yavaş benimsediği, içinde büyüttüğü bir şey olmadığını aynı zamanda kişinin öğrenmesi gereken sosyal bir bilgi olması dolayısıyla sosyal kimliklerin yavaş yavaş etkileşim ve söylem yoluyla inşa edildiğini öne sürmektedir (van Dijk, 1988, s.73). Teun A. van Dijk haber metinlerini sentaktik (sözdizimsel) ve semantik (anlamsal) olmak üzere ikiye ayırarak

çözümlemede bulunmuştur. Bu nedenle bu çalışma haber metinlerinin, haber başlıklarının, haberde kullanılan görsellerin nasıl inşa edildiğini analiz etme gayesindedir. Van Dijk'in yaklaşımına dahil olan haberlerin dilsel (metin boyutu) ile bilişsel ve sosyo kültürel kavramlar ele alınacaktır. Metin yalnızca kelimeler, cümleler ve paragraflardan oluşmamakta aynı zamanda belli bir konuya nasıl yaklaşıldığının, kalıplaşmış söylemler içerip içermediğini de yansıtmaktadır. Söylem analizinin tatbikiyle söylemsel adaletsizliğe maruz kalan kadınlarla ilgili verilere ulaşılmak istenmektedir.

Van Dijk'in söylem analizi söylemi yazılı, işitsel ve görsel olarak üç açıdan incelemektedir. Metinde ya da konuşmada yer alan fotoğraf ya da görsel malzemenin anlam üretimine etkisini ve katkısını ortaya koyar. Haberleri ele alan araştırmalar bağlama yoğunlaşmaktadır. Konular haber metni hakkında bilgi vermektedir. Bilgi, inanç ve ideolojiler makro yapıların temsilini sağlamaktadır (Akt. Gürses, 2017, s. 543).

Gürses (2017) aynı çalışmasında van Dijk'in söylem analizini yaparken kullandığı makro ve mikro yapı kavramlarını şu şekilde açıklamaktadır: Haber metinleri, fotoğraflar, anlam üretimini sağlayan cümleler arası bağlantılar, cümlelerin retorik özelliklerini içeren tematik ve şematik yapıları ile birlikte analiz edilmelidir. Bu ögeler haber söyleminin mikro ve makro yapılarını oluşturmaktadır. Haberin kültürel, profesyonel ve kurumsal üretimi ile ilgili olan yanı makrososyolojik perspektif iken; gazetecilik rutinleri ve pratikleri, haber değeri, haber toplama ve yazma kurallarıyla ilgili olan yanı mikrososyolojik perspektifi oluşturur. Haber anlam yaratma, haber üretim sürecine bağlıdır. Haber metni ve içeriği arasında sistematik bir ilişki bulunan haber söylemi, haber başlıklarının büyük/koyu yazımı, sosyolojik ekonomik, psikolojik analizler, haber üretim süreçlerini anlamak bakımından gereklidir (Gürses, 2017:549).

Evren ve Örneklem

Çalışmaya uygun araştırma yönteminin ardından yayın kuruluşları belirlenmiştir. Yayın kuruluşlarının belirlenmesinde farklı sermaye gruplarına ait olmaları esas alınmıştır. Çalışma 1 Mart - 30 Mart 2022 tarihlerini kapsamaktadır. Çalışmanın tarih aralığı belirlenirken 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nün kutlandığı ayda ele alınan haberlerin bu bağlamda incelenmesi de mümkün olacağından ilgili tarih aralığı çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Söz konusu çalışma ATV, SHOW TV, KANAL D, FOX, STAR TV HD, HABER GLOBAL ve TRT 1 logolu televizyon kanallarının 1-30 Mart 2022 tarihleri arasında yer alan kadına şiddet haberleri ile sınırlıdır.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada kanallara ait kayıtlara Sayısal Kayıt Arşiv ve Analiz Sistemi (SKAAS) üzerinden 1-30 Mart 2022 tarihleri arasında belirtilen kanallardaki kadına yönelik şiddet haberleri taranacaktır.

Verilerin Çözümlenmesi

Yukarıda belirtildiği gibi içerik analizinin temel gayesi sözlü/yazılı olan materyallerle birlikte bunların dışında nitelendirilebilecek materyalin nicel veriye dönüştürülmesine yardımcı olmaktır.

Medya geniş kitlelere kurgusal ve kurgusal olmayan içerikler sunarak hitap etmektedir. Şüphesiz her içerik kitlelere ulaşma ve kitleleri etkileme gücünden dolayı tüm medya iletilerinin izleyici nezdinde bir karşılığı bulunmaktadır. Fakat ana haber bültenleri medyanın gerçeklik, doğruluk, dürüstlük ve nesnellik gibi değerleri vurguladıkları medya içerikleridir. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından yayımlanan "Televizyon Yayınlarında Şiddet Araştırması"na göre (2020) program türleri arasında izleyicilerin %83,9'u haber programlarını tercih etmektedir. Aynı çalışma izleyicilerin dizi ve filmlerdeki şiddetten ziyade haber bültenlerindeki şiddetten daha fazla rahatsız olduğunu ortaya koymaktadır. Bu temele dayanarak oluşturulan bu çalışmanın amacı ana haber bültenlerinde kadına yönelik şiddetin farklı sermaye gruplarından oluşan kanallar tarafından

- gösterim sıklığını,
- tespit edilen şiddet haberlerinde dolaylı olarak kadına şiddetin ana haberde belirtilen nedenlerini,
- şiddetin nasıl,
- kim tarafından (uygulayanın kim olduğuyla ilgili yordama yapmak üzere şiddet failleri "*partner, aile, akraba, tanıdık, tanımadığı bir kişi ve belirtilmemiş*" olarak kategorilendirilmiştir. *Nişanlı, eski nişanlı, eski eş, eş, sevgili ve eski sevgili* partner olarak tanımlanmaktadır. Aile olarak belirlenmiş kategori ise şiddetin "*anne, baba, kardeş ve çocuk"* tarafından gerçekleştirildiğini göstermek için oluşturulmuştur.

Haberin söylemsel olarak analizinde ise aşağıda yer alan kıstaslar kullanılacaktır:

- Kadına yönelik şiddette ardalan bilgisinin (kadına yönelik şiddetle mücadelede hukuki, sosyal, ekonomik toplumsal yapılar, kurum ve kuruluşlar ile ilgili bilgiler) yer alıp almadığı,
- Mağdurun haberde betimlenişi,
- Saldırganın betimlenişi,
- Varsa görsel analizi,
- Olayın anlatılış şekli,
- Haberde korku veya şiddet unsurlarının durumu,
- Haber başlıklarının incelenmesi

Çalışmada kadına yönelik şiddetin türleri ayrı ayrı ele alınmıştır. Bu bağlamda ATV, SHOW TV, KANAL D, FOX, STAR TV, HABER GLOBAL ve TRT 1 logolu yayın kuruluşlarının kadına yönelik şiddet içeren haber sayıları, şiddetin türü, şiddet uygulayanın mağdura yakınlığı içerik analiziyle çözümlenecektir. Sonrasında seçilen örnek haberler van Dijk'in söylem analizinde yer verdiği kriterler esas alınarak analiz edilecektir.

BÖLÜM 3

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölüm şiddet kavramı, kadına yönelik şiddet ve kadına yönelik şiddetin türleri tanımlanacaktır. Daha sonra kadına yönelik şiddeti açıklayan kuramlar detaylı bir şekil incelenecektir. Kuramların incelenmesi ve değerlendirilmesinin ardından insan hakları ihlallerinden olan kadına yönelik şiddetin hukuki boyutu ele alınacaktır.

3.1. Şiddet Kavramı

Şiddet kavramı pek çok disiplinde kişi ya da gruba karşı yönelen fiziksel, cinsel, psikolojik veya sözlü bir şekilde gerçekleştirilen cebir ve zorlamayı ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Şiddet ilkin sadece fiziksel zarara neden olan müdahaleleri barındıracak şekilde kullanılırken gün geçtikçe fiziksel saldırılar dışında zarara neden olabilecek cinsel, sözel ya da psikolojik müdahalelerle kast içermeyen fiilleri de kapsayacak biçimde kullanılmaya başlanmıştır. (Özkan, 2017, s. 535-536). Bilindiği üzere olguların doğru tanımlanması, herhangi bir bilimsel girişim için esastır. Şiddet tanımı, kazalar ve meşru müdafaa gibi davranışların hariç tutulup çocuk istismarı, cinsel suçlar ve öldürme gibi davranışların dâhil edilmesini tamamen açıklayabilecek nitelikte olmalıdır (Hamby, 2017, s. 170). Buna göre şiddet sözcük olarak incelendiğinde sözcüğün Arapçadan Türkçeye geçmiş olduğu ve TDK'ye göre "yeğinlik; hız; karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma; duygu ve davranışlarda aşırılık*"* gibi çeşitli anlamlara geldiği görülmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü şiddeti "*fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması*" olarak; Michaud soyut tanımı genişleterek şiddetin söz konusu olduğu durumları şu şekilde açıklamıştır:

> ilişkiler ortamında taraflardan biri ya da birkaçı doğrudan veya dolaylı, toplu ya da dağınık olarak diğerlerinin veya birkaçının bedensel bütünlüğüne veya törel, ahlaki,- moral- manevi bütünlüğüne veya mallarına veya simgesel ve sembolik kültürel değerlerine oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranırsa orada şiddet vardır (Michaud, Akt. Özerkmen, 2021, s. 5)

Şiddetin kökenine inildiğinde ise insanın şiddet davranışlarında bulunma nedenlerinin doğuştan getirdiği özellikler ile ruhsal, toplumsal, ekonomik, kültürel ve siyasi olduğu ve çalışmalarda bu etmenlerin ayrı ayrı veya karma bir şekilde incelendiği görülmektedir.

Şiddetin kökeninde hayatta kalma çabası, nefis, güç istenci, yönetme isteği, ölüm dürtüsü (yıkıcılık) olduğu ile ilgili varsayımlarda bulunulmuştur. Ancak bu varsayımlar insanın yalnızca vahşi doğasına hizmet eden bir varlık olarak gösterildiği için eleştiri almıştır (Güleç ve ark, 2012, s. 116). Fromm, Freud'un Benlik ve İlkel Benlik (1923) adlı eserinde ölüm ve yaşamla ilgili içgüdülerin var olduğu, ölüm içgüdüsünün cinsellikle birleştiğinde sadizm ve mazoşizme evrilerek daha az zararlı olduğu fikrine karşı çıkmaktadır. Fromm insana ait iki saldırganlık türünden bahsetmektedir. İnsanda ve bütün canlılarda benzer olan ilk saldırganlık hayati menfaatler tehdit edildiğinde ortaya çıkan saldırı ya da kaçma tepkisidir. Bu yumuşak saldırganlık bireyin varlığını sürdürmesini sağlar, tehdit yok olduğunda da kendiliğinden yok olur. Diğer saldırganlık türü olan kıyıcılık içeren saldırganlıktır. Bu saldırganlık yıkıcı ve zalimdir. Bu saldırganlığın belli bir amacı olmamakla beraber yoğun haz duygusunu doyurduğu söylenebilir. Fromm bu iki saldırganlık türünü güdüsel ve insanın ikinci doğası olan kişilikle ilgili olduğunu söylemektedir (Fromm, 1973, s. 26).

Öte yandan neyin şiddet olup neyin şiddet olmadığı ile ilgili tartışmaların yanı sıra şiddetin sınıflandırılması da gerekmektedir. Şiddetin sınıflandırılması konusunda Jean Claude Chesnais (1981) şiddeti kolektif ve özel şiddet olarak ikiye ayırmıştır. Özel şiddet bireysel düzlemdeyken kolektif şiddet topluma yöneliktir. Cinayetler, suikast, zehirleme, darp, yaralama ve tecavüz suç teşkil eden özel şiddet başlığı altında incelenmiştir. Suç teşkil etmeyen özel şiddet eylemleri ise intihar ve kazalar olarak ele alınmıştır. Kolektif şiddet ise terör, grev, darbeler ve savaşlar olarak sıralanabilir (Akt. Akkaş & Uyanık, 2016, s. 36).

Diğer taraftan şiddet uluslararası bir sorundur. Şiddetin nedenleri, boyutları, terminolojisi, hukuki zemini ayrı ayrı tartışma alanları açmaktadır. Şiddetin yoğun olarak yöneldiği bireyler arasında ise kadınlar yer almaktadır. Toplumsal sorumluluk konusunda toplum içinde daha fazla mağduriyet yaşayan ve hak ihlallerine daha fazla maruz kalan, medyanın hassas olması gereken toplumsal grupların başında çocuklar, kadınlar ve engelliler yer almaktadır (Karatekin vd., 2018). Bu nedenle toplumumuzda ötekine ya da güçsüze hâkimiyet veya üstünlük sağlamak amacıyla uygulanan şiddetin kökenini ve sonuçlarını anlamak şiddetin çözümünde de yol gösterici olabilir.

3.2. Kadına Yönelik Şiddet

Kadına yönelik şiddet kadınları hedef alan bir ayrımcılık çeşidi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınlar özel hayatlarında baskı, kişisel hürriyetinin keyfi bir biçimde kısıtlanması, çok eşliliğe zorlanma, erken ya da zorla evlendirilme, istemediği hâlde gebe kalmaya zorlanma, zorla kısırlaştırılma, tecavüze uğrama, ensest, berdel, mirasın eşit bölünmemesi, başlık parası karşılığında evlenme, fuhuş, pornografi, taciz gibi şiddet içeren eylemlere maruz kalmaktadır. Kadınlar gördükleri şiddeti anlatmamaları için çeşitli tehditlerle karşılaşabilmektedirler (Yüksel Oktay, 2015, s. 61-68). Fiziksel saldırganlığın kurbanları genellikle birden fazla şiddet eylemine maruz kalmaktadırlar. Şiddetin fizyolojik sonuçları arasında yaralanmalar, morluklar, kalıcı sakatlıklar ve ölüm yer almaktadır (Çalışkan ve Çevik, 2018, s. 222).

Kadına yönelik şiddet ekonomik gelişmişlik ve öğretim seviyesine bakılmaksızın bütün dünyada ve kültürlerde şehirli-köylü, eğitimli-eğitimsiz fark etmeksizin yaygın görülen bir sorundur. Bunun zeminini ise tüm toplumlarda kadınlar ve erkekler arasındaki güç dengesinin eşit olarak dağılmaması ve kadınların ikincil statüde yer alması oluşturmuştur (Altınok vd., 2015, s. 8). Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi (1993) kadınlara yönelik şiddet tanımını "*kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya ıstırap veren veya verebilecek olan toplumsal cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi"* olarak kabul etmektedir (UN, 1993). İster kamusal ister özel hayatta meydana gelsin bu tür eylemlerle zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma da dâhildir. Köknel şiddetle beraber anılan anlamsal açıdan ona en yakın kavram olan saldırganlığı insana doğaya, eşyaya zarar verme maksatlı davranış, eylem türü olarak tanımlamıştır (Köknel'den aktaran Yüce, 2019, s. 11).

Tarihin ilk dönemlerinden bu yana süregelen kadına yönelik şiddet birçok koldan çözümlenmeye çalışılan bir husustur. Kadına karşı şiddet ve kimi zaman mizojini (kadın düşmanlığı) olarak nitelendirilebilecek eylem ve söylemler ilkel toplumlardan modern topluma kadar varlığını sürdürmüştür.

Yaşadıkları dönemde aydınlanmacı ve özgürlükçü olarak nitelendirilen filozofların dahi kadınlara karşı düşmanca tutumları eleştiri almaktadır. Örneğin Platon, Poetika adlı eserinde kadının zekâsının erkekten düşük olduğunu dolayısıyla erkeklerin kadınlardan daha üstün bir varlık olduğunu savunmuştur. Demokritos ise kadının düşünmeyi öğrenmemesi gerektiğini çünkü bunun kötü sonuçlar doğuracağını söylemektedir (Işık, 2022, s. 61).

Teknolojik açıdan meydana gelen ilerleme ve modernleşmeye rağmen şiddete karşı alınan tedbirler yetersiz kalmış ve dünya şiddetin daha yoğun yaşandığı bir yer hâline gelmiştir (Genç vd., 2019, s. 391-392). İlerleyen süreçle beraber 21. yüzyıl şiddetin en çok yaşandığı olmasa da en görünür hâle geldiği dönem olmuştur. İletişimsel medyanın gelişmesiyle de gerçek ya da kurgulanmış şiddet geniş kitlelere yayılmıştır. Öyle ki şiddet haberlerde, dizilerde ve çizgi filmlerde bile yer almaktadır. Gerçek hayatta bir defa başladığında çoğunlukla önü alınamayan şiddet televizyonu kapatarak, gazetenin diğer sayfasına geçerek veya internet sayfası kapatılarak sona erdirilebilir. Medyada şiddeti izlemek kişiye kanuni, sosyal, vicdani açıdan bir yaptırım ortaya çıkarmamaktadır (Erdem, 2020, s. 1119). Ayrıca medya mensupları sunduğu şiddet içeren içeriklerini izleyenlerin yoğun talebi doğrultusunda oluşturduğunu savunmaktadır. Bunun neticesinde bir dizi etik sorun ortaya çıkmaktadır.

Diğer taraftan kadının en çok partneri tarafından şiddete uğradığı düşünüldüğünde eşler arasında bir şiddet sarmalı oluşmaktadır. Kadın ve erkek arasında tırmanan gerginliğin tetikleyicileri (erkeğin sözüne karşı gelme, yemeğin zamanında hazır olmaması, evi temizlememe, çocuklarla ilgilenmeme, eşe parayla ilgili hesap sorma, kocadan izinsiz dışarı çıkma, erkeğin cinsel isteklerine karşı gelme ve kadının sadık olup olmadığıyla ilgili güvensizlik) gibi nedenlerle daha da artmakta suçlama ve kavgaya sebep olarak fiziksel ve cinsel şiddet aşamasına gelinmektedir. Bu dönem patlama dönemi olarak nitelendirilmektedir. Patlama döneminin ardından balayı dönemi adı verilen sakin döneme geçilmektedir. Bu dönemde erkek şiddetten dolayı pişman görünmekte tekrarlanmayacağına ilişkin güven verme davranışlarında bulunmaktadır. Sessiz dönemde gerilim yeniden yukarıda saydığımız sebeplerden dolayı tırmanmaya başlar ve ardından tekrar patlama dönemine geçiş yapar (Yetim, 2008, s. 7).

Toplumumuzda "*kadın dövülür de sevilir de"* sözünün dinî, bilimsel, insani ve ilmî bir yanı bulunmamaktadır. Toplumda bulunan bu yanlış inanışların ortadan kaldırılması için gösterilecek çabalar kadın ve erkeğin kamusal ve toplumsal alanda eşitliğinin sağlanmasına katkı sağlayacaktır. Şiddete yönelik toplumsal bakışın oluşmasında kadının toplumdaki durumuna yönelik algı daha küçük yaşlardan başlayarak zihinlere yerleşmekte ve nesiller boyu aktarılmaktadır. Bununla beraber kadına yönelik söylemlerin dilde bulunan yansımaları konu hakkında ipucu vermektedir (Genç vd., 2019, s. 391-392).

Postyapısalcı düşünürlerden Kristeva'ya göre kadın ve erkeği birbirinden ayrıştıran sadece biyoloji değildir, bu farklılık dil içinde yaratılarak mana kazanır. Bu yüzden Kristeva kadınların sorunlarının sosyal ve dilsel temsil düzenlerinin beraber ele alınarak incelenmesi

gerektiğini savunur. Annenin çocuğunun sosyal düzen ile dile geçişinde ve gelişiminde önemli rolü vardır. Bu nedenle çocuğun süreç içerisinde edindiği olumsuz cinsiyet algısı salt babadan değil anneden de kaynaklanır. Kristeva kadınlar ya da erkekler olarak genelleme yapmanın yanlış olduğunu bu durumun bir kamplaşma yarattığını bu kamplaşmaların ise bireysel özelliklerin yok sayılmasına neden olduğunu ifade etmektedir (Kristeva'dan Akt. Işık, 2021, s. 86).

Hukukumuzda "kadına yönelik şiddet" ilk defa 08.03.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'da tanımlanmıştır. İlgili Kanun'a göre şiddet "*Kişinin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri bunlara yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini içeren toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış"* olarak tanımlanmıştır. 6284 sayılı Kanun'da ayrıca kadına yönelik şiddetin tanımı da yapılmıştır. Buna göre; "*kadınlara sadece kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve Kanun'da şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranış"* olarak tanımlanması kadınların sadece cinsiyetlerinden dolayı uğradıkları şiddeti, maruz kaldıkları ayrımcılık ve her türlü tutum ve davranış ile birleştiğinde ve neticesinde insan hakları ihlaline neden olduğu için tipik bir şiddet eylemi dışına çıkarak "kadına yönelik şiddet" söz konusu olmaktadır (6284 sayılı Kanun, 2012, 2/d).

Kadına yönelik şiddet hukuki olarak tanımlanıp çerçevesi çizilmiştir. Ancak şiddetin sadece hukuki boyutta değil toplumsal boyutta da etki ve sonuçları bulunmaktadır.

Medya cinsiyet, ırk ve sınıf farklılıkları dâhil olmak üzere inançları algıları, kimlikleri ve sosyal ilişkileri etkinleştirerek ve kısıtlayarak sosyal hayatı şekillendirmektedir (Saroca, 2007, s. 37). Şiddet içeriğinden beslenen haberlere rağbet diğer haberlere oranla yüksektir bu yüzden de gazeteciler hâlihazırdaki gazetecilik paradigmasıyla baktıklarından haberde şiddetin azaltılması ihtimali çok düşüktür.

Yanlış ya da eksik temsil bir tür sembolik imha anlamına gelebilir oysaki kitle iletişim araçlarının cinsiyet ayrımcılığı ve eşitsizliğine karşı durmada önemli bir rolü olabilir. Medya insanların doğal kabul ettikleri normallik duygusunu olması gerektiği gibi tanımlamaya yardımcı olabilir, gençler için önemli bir rol model kaynağı olabilir (Chimba ve Kitzinger: 2010, s. 611).

3.2.1. Kadına Yönelik Şiddet Türleri

Şiddetin birçok biçime girerek vücut bulması şiddetin farklı şekillerde sınıflandırılmasına neden olmuştur. En genel anlamda bakılacak olursa kadına yönelik şiddet kadında korku ve panik uyandırarak kadını kontrol etme duygusundan kaynaklanabilmektedir. Kadına şiddetin fiziksel, cinsel, ekonomik, duygusal birçok boyutu bulunmaktadır.

3.2.1.1. Fiziksel Şiddet

Fiziksel şiddet darp, fiziksel bütünlüğe zarar verici her türlü nesne kullanımı (Karademir, 2019:57); itip kakma, saçını yolma, tekme atmak, ısırma, vurma, dövme gibi (Yüksel Oktay, 2015:68) eylemlerdir. Fiziksel şiddet en fazla görülen ve ifade edilen şiddet türü olarak bilinmektedir. Fiziksel şiddet gören kadınlarda fiziksel yaralanmalar, şuur kaybı, ilaç ve alkol kullanımı, depresyon, kâbus görme, güvensizlik, uykusuzluk, intihar girişimi, sosyal izolasyon, ve baş ağrıları gibi şikâyetlerin daha fazla görüldüğü ve bireyin benlik saygısının düşük olduğu bildirilmektedir (Yanık ve ark. 2014, s.106). Birleşmiş Milletler Kadına yönelik fiziksel şiddeti; kadının rızası dışında bir şey yaptırmak ya da yapmak istediği bir şeye engel olmak amacıyla kadına fiziksel olarak zarar veren eylemler olarak tanımlamıştır (Akt. Karademir, 2019, s. 57). Fiziksel şiddet partnerin ya da başka bir aile üyesinin kontrol sağlama niyetiyle gerçekleştirdiği kasıtlı şiddettir. Fiziksel şiddet gittikçe şiddetlenen ve cinayetle sonuçlanabilen bir konumdadır. Ayrıca fiziksel şiddetin etkileri belirttiğimiz gibi yaralanmalar ya da morluklar ortadan kalktığı anda sona ermemektedir. Örneğin kafaya alınan darbe sonrası bilişsel yeteneklerde azalma, iletişim kurmada zorlanma, sinirlilik, duruma uygun davranışlarda bulunamama, kişilik veya mizaçta değişikliklere neden olabilmektedir[1].

Fiziksel şiddet kadınlarda travma sonrası stres bozukluğu, kronik ağrı, depresyon, anksiyete, uyku ve yeme bozuklukları, doğurganlık sorunları gibi sonuçlara yol açmaktadır.

3.2.1.2. Cinsel Şiddet

Rahatsızlık verici temas, kadın istenmediği hâlde beraber olmak istemek, kadının evlenmeye, doğurmaya, kürtaja ve fuhşa zorlanması; iletişim araçları veya cinsel içerik

[1] https://www.domesticshelters.org/articles/identifying-abuse/what-is-physical-abuse

taşıyan sözlü rahatsız edici eylemler ile kadına cinsel objeymişçesine bir tutum geliştirilmesi gibi davranışlar cinsel şiddeti tanımlamaktadır (Öztunç ve Ilgaz Büyükbaykal, 2018, s. 976). Cinsel şiddet cinselliğin tehdit, bastırma, kontrol etme, öfke, intikam alma, sadizmin vasıtası olarak kullanılmasıdır.

Antik Yunan'da tecavüz bir saldırı türü olarak ele alınmış bir olgudur, ancak tecavüz mülkiyet kavramından bağımsız değerlendirilmemektedir. Antik Yunan'da kadına tecavüz baba ya da kocanın mal varlığına karşı işlenen bir suç olarak kabul edilmekteydi. Bu durum kadının erkeğe ait olduğu anlayışının bir tezahürü olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte cinsel saldırı suçunun mağdurun tanımadığı biri tarafından zor kullanılarak gerçekleştiği biçimindeki yaygın kanının aksine dünya genelinde tecavüzün evlilik ya da romantik ilişki içerisinde mağdurun yakından tanıdığı biri tarafından gerçekleştiği araştırmalarla sabittir. Cinsel saldırının temelinde kışkırtılması durumunda erkek cinselliğinin kontrol edilemez olduğuyla ilgili inançlar kadının içten içe suçlu hissederek utanmasına neden olmaktadır (Korkusuz, 2013, s. 816-818).

3.2.1.3. Psikolojik Şiddet

Psikolojik şiddet duygusal düzlemde gerçekleştiğinden somut göstergelerin olmayışı ya da yetersiz oluşuna bağlı olarak tespit edilmesi zor olan bir şiddet türüdür. Psikolojik şiddet başkasına karşı çoğunlukla sözlü olarak saldırgan, aşağılayıcı veya küçük düşürücü şekilde davranmayı ifade eder. Bununla beraber tehdit, alay, sevgi göstermeme, kısıtlama, sosyal izolasyon, mali kontrol gibi davranışları da içermektedir. Psikolojik şiddetin maddi olarak tam karşılığını fiziksel şiddete oranla tespit etmek zor olsa da fizyolojik etkileri fiziksel şiddetten daha güçlü olabilmektedir. Kıskançlık duygusuyla kadının sosyalleşmesine mani olmak, aldatmakla suçlamak, kadına yönelik olmasa da eşyalara zarar vermek, eleştirmek, lakap takmak, aşağılamak, yok saymak, hor görmek gibi davranışlar psikolojik şiddet biçimleri olarak sayılabilir. Nevala'ya psikolojik şiddeti şu şekilde tanımlamıştır:

> … kadını kamusal ya da özel alanda aşağılamak, evden çıkmasını yasaklamak ya da onu kilitlemek, korkutmak, şiddetle tehdit etmek (şantaj), çocukları kadından uzaklaştırmakla tehdit etmek, çocuklara zarar verme ya da onlara zarar verme tehdidinde bulunmak…(Nevala'dan akt. Yetişer, 2021, s. 64)

Bu bağlamda failin, mağduru duygusal olarak sindirmek, manipüle etmek, aşağılamak ya da cezalandırmak için bağırması, küfretmesi, korkutması, mağdurun giyimi, hareketlerini kontrol altında tutması, değersiz hissettirmesi (Topuz ve Açer, 2002, s. 129-130) psikolojik şiddet olarak adlandırılabilir.

"Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" (2014, s.11) raporunda Türkiye genelinde kadınların yaşamlarının herhangi bir döneminde maruz kaldıkları psikolojik şiddet %44 oranındadır. Psikolojik ve duygusal istismar kesikler, morluklar, kırıklar bırakmasa da duygusal olarak zararı daha büyük ve uzun süreli travmalara neden olmaktadır.

3.2.1.4. Ekonomik Şiddet

Her türlü ekonomik ve parasal kaynağın kadın üzerinde bir yaptırım, bir tehdit ve kontrol aracı olarak kullanılması; kadının üretmiş olduğu emek, değer, para veya güç gibi varlıklarına, hatta karar verme hakkına bile el koyma; kadının çalışmasına kısıtlama getirme, istemediği bir işte cebren çalıştırma, çalışmaya devam ediyorsa yükselmesine mani olma, para harcama hürriyetini elinden alma, kadının eşyalarına zarar verme, para kazanma yetisini elinden alıp güçsüz ve bilgisiz bırakarak ileriki hayatında ekonomik teminatlarını yok etme (Öztunç ve Ilgaz Büyükbaykal, 2018, s. 976); başlık parası karşılığında evlendirme, mirastan mahrum bırakma, boşandıktan sonra nafaka yükümlülüğünü yerine getirmeme, işgücü piyasasındaki eşitsizlikler; kadınları daha az gelir getiren ya da statüsü düşük, kötü işlere mahkûm eden uygulamalar ile hak gaspına uğratma ekonomik şiddet olarak tanımlanmaktadır. Türkiye'de hayatlarının herhangi bir döneminde ekonomik şiddete maruz kaldığını belirten kadınların oranı %30'dur. Ev ihtiyaçlarının giderilmesi için para verilmemesi kadınların %9'nun; kazandıkları gelirin ellerinden alınması ise %5'inin maruz kaldığı ekonomik şiddet biçimlerindendir (NEE, 2014, s. 11).

Diğer şiddet biçimlerine kıyasla daha az konuşulmasına rağmen kadınların maruz kaldığı şiddetin birçoğunun kökeninde finansal bağımlılık yer almaktadır. Kadınların ekonomik olarak bağımsız olmaması fiziksel, cinsel, ekonomik ve psikolojik olarak şiddet görmesine sebep olabilmektedir (Gökkaya, 2011, s. 103).

Bireyin toplumdaki konumu belirlenirken cinsiyeti, mesleği, maddi olanakları gibi özellikler dikkate alınmaktadır. Kadınların eğitim ve iş bulma fırsatları erkeklere göre daha düşüktür. Eğitim alamayan kadın iş bulmakta zorlanmakta ve kendini eve hapsedilmiş bulmaktadır. Kadınlar iş bulsalar dahi düşük ücretli ve ağır çalışma koşullarına mahkûm

olmaktadırlar. Kadınların iş yaşamında var olma hakları ailenin kadının çalışmasını engellemesi ya da kadının çocuk doğurması nedeniyle işten ayrılmasıyla sonuçlanarak ellerinden alınmaktadır. Kadınların işgücüne katılımı yüksek olmadığından yoksulluk cinsiyet bazında değerlendirildiğinde kadınların yoksulluk oranının erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir.

3.2.1.5. Israrlı Takip

Çalışmada ele alınacak olan son şiddet biçimi ısrarlı takiptir. Israrlı takip, kişinin isteği dışında fiziksel, telefon ile ya da siber şekilde kişiye rahatsızlık verecek şekilde takip edilmesidir. Israrlı takipte takip eden cebir, tehdit ve şantajla isteklerine ulaşmaya çalışmaktadır. Kısa mesaj, mektup veya e-posta gönderme, kadının çalıştığı yere gelip huzursuz etme gibi şekillerle ortaya çıkmaktadır. Kadınları takip edenleren %67'si yabancı erkekledir. Ancak mağduru intihar ya da çevresindekilere zarar vermekle tehdit edenler genellikle eski eş ya da beraber olunan kişilerdir (Hacettepe Üniversitesi NEE, 2015). 5237 sayılı TCK 123/A maddesiyle ısrarlı takip suçunun çerçevesi çizilmiştir:

> Israrlı bir şekilde fiziken takip etmek ya da haberleşme ve iletişim araçlarını, bilişim sistemlerini veya üçüncü kişileri kullanarak temas kurmaya çalışmak suretiyle bir kimse üzerinde ciddi huzursuzluk oluşması ya da kendisinin veya yakınlarından birinin güvenliğinden endişe duymasıdır.

Failin eski partner olduğu durumlarda ise fail bu suçu ilişkinin bitmesini kabul edemediği durumlarda, intikam ya da ilişkiye yeniden başlamak amacıyla işlemektedir. Mağdurla yeniden kurmak istediği ilişki için olumsuz cevap alan fail şiddet uygulayarak şiddeti bir egemenlik ve ikna biçimi olarak görmektedir. Failler kimi zaman fiziki saldırılarla beraber mağdurun aracına zarar vermek, camını kırmak, arabasını yakmak gibi eylemlerde de bulunabilmektedirler. Ayrıca mağdurun çalıştığı mekâna ya da yaşadığı yere gelen fail hakaret, tehdit, fiziksel şiddete başvurarak mağdurun utanmasına, küçük düşmesine (Doğan, 2014, s. 144) yaşadığı yerde veya çalıştığı yerde sorunlar yaşamasına neden olmaktadır.

Israrlı takip suçunun oluşabilmesi için suçun bir kere ile sınırlı kalmayıp tekerrür hâlinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Kanun'un ısrardan kastı ise mağdurun rahatsızlığını bildirmesine rağmen failin davranışlarını devam ettirmesidir.

3.2.2. Kadına Yönelik Şiddet Verileri

Kadınlara yönelik şiddet, yıkıcı bir şekilde yayılmaya devam etmektedir ve bu durum endişe verici derecede genç yaşlardaki kadınlarda başlamaktadır. DSÖ ve bağlı kuruluşların verilerine göre yaşamları boyunca her 3 kadından 1'i, yaklaşık 736 milyon kadın; eşi, nişanlısı ya da erkek arkadaşı tarafından fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Bu oran son on yılda geçerliliğini korumaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından "Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri" adıyla yapılan araştırmaya göre 2018 yılında 197, 2019 yılında ise 181 kadın öldürülmüştür. Aynı araştırmaya göre kadınların boşanma nedenleri arasında %36,4 ile dayak/kötü muamele ikinci sırada yer almaktadır.

Şiddetin boyutu arttıkça şiddete uğrayan kadının eşine duygusal bağlılığı azalmaktadır. Ancak kadının eşini terk etmesi daha büyük bir şiddetle karşılaşma korkusunu da artırmaktadır. Bu duruma kadınların haklarını bilmemeleri şiddet yaşandığında nereye müracaat edeceklerinden haberdar olmamaları ya da kurumlardan yeterince destek alamama kaygısı (Yetim, 2008:6) neden olmaktadır. Gelecekte şiddetin son bulacağına dair inanç, çaresiz ve beceriksiz hissetme, şiddetin ara ara gerçekleşmesi ve gerçekleşmediği devrede yok saymanın kolay olması (Ünal, 2005, s. 5) da eklenince kadın kendisini bitmek bilmeyen bir şiddet döngüsü içinde bulmaktadır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KGSM) ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından 2014 yılında yapılan "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması"na göre ülke genelinde evlenmiş kadınların %36'sı fiziksel şiddete, %38'i fiziksel veya cinsel şiddete; %44'ü ise duygusal şiddete uğradıklarını belirtmiştir (2014, s. 7-11). Aynı araştırmaya göre (2014); şiddete uğrayan kadınların %44'ünün yaşadığı şiddeti paylaşmadığı, %89'unun ise uğradığı şiddeti engellemek ve gerekli destek alabilmek için herhangi bir kuruma başvurmadığı saptanmıştır. Kadınların gereksinim duyduğu sosyal hizmete ulaşmalarında engel teşkil eden durumların ortadan kaldırılması, geniş çaplı, süreç odaklı sosyal hizmet tedbirleri alınması ve kadına yönelik şiddetin ve cinayetlerin önlenmesinde zaruridir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde her yıl iki ila dört milyon arasında kadın romantik ilişki içinde bulundukları partnerlerince şiddete maruz kalmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) verilerine göre ise dünyada kadınların %35'i fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Şiddete maruz kalanların %30'unun şiddeti partnerleri; %7'sinin ise partnerleri dışındaki kişiler tarafından gördüğü belirtilmektedir (Polat, 2016, s. 17).

Ayrıca kadınlar boşanmış bir kadın olarak toplumdan dışlanma korkusu, sığınacak bir yerin olmaması, suçlu hissetme, kalmanın daha güvenli olduğunu hissetme, erkeğin değişim vaatleri, inkâr, çalışmak için deneyim ve beceri eksikliği, çocuğun velayetini kaybetme korkusu, çocuğunu babasından ayırmak istememe, çocukların ayrılığı kabul etmemesi, aileyi bir arada tutmak isteme, kırsal ortamlar ve neticesinde ortaya çıkan hizmet eksikliği, sevgi, şiddeti hak ettiğini düşünmek, adalete erişemeyeceğine dair korku, sağlık sorunları, aile üyelerinin baskısı ya da yetersiz desteği, istismarın suç olduğundan habersiz olma, genç yaş ve güvenli ilişkinin ne olduğunu bilmeme, alkol ve madde kullanımı, Stockholm sendromu, utanç, zihinsel sorunlar, kadın olmakla ilgili yanlış inançlar, özgüven eksikliği, istismarcının bahaneleri, geçmişe özlem, engellilik, kültürel normlar, istismar tehditleri, ölüm korkusu, istismarcının intikam alacağından korkma, mali suiistimal, istismarcının çalışma konumu, okuma yazma bilmeme, finansal umutsuzluk gibi nedenlerle ayrılmaktan korkmaktadırlar. Bu nedenle kadınlar şiddetin yeniden üretilmesinin kurbanı hâline gelerek hem bireysel hem de toplumsal sorunların öznesi olabilmektedir.

3.2.3. Kadına Yönelik Şiddeti Açıklayan Kuramlar

Şiddet gerek münferit gerekse toplumsal manada insanın dünyasında yer alan bir kavramdır. Şiddetin doğasını, nedenlerini anlamaya çalışmanın da insanlık tarihi kadar eski bir çaba olduğu söylenebilir. Bilim insanları, felsefeciler farklı açılardan şiddetin kökenine, güç aldığı yere erişmeye çalışmışlardır. Bazı açıklamalar şiddetin biyolojik, içgüdüsel veya toplumsal yapının bir tezahürü olduğuna kanaat getirmişlerdir. Şiddeti açıklayan teoriler mutlak biçimde birbirlerinden ayrılan örüntüler değildir; birbirleriyle kesişme noktaları, örtüşme noktaları bulunmaktadır. Bu bağlamda kadına yönelik şiddetin birden fazla perspektiften ele alınması gereken karmaşık bir olgu olduğu ön kabulüyle konuyla ilişkili olduğu düşünülen kuramlar çalışmaya eklenmiştir.

3.2.3.1. Toplumsal Cinsiyet Kuramı

Bu kurama göre bireyler arasındaki cinsiyet farkı sadece biyolojik değil toplumsaldır. Bireyin cinsiyeti toplumsal düzeyde bireye atfedilen konumun da belirleyicisi olmaktadır. Kadın dişiliği, evcimenliği ile nitelendirilmektedir. Ataerkil erkek kimliğine ise şiddet, fiziksel sertlik ve hükmetme gibi özellikler atfedilmektedir. Duygusallığın kadınsı bir davranış olduğu ile ilgili olumsuz yargısı olan erkek, bu davranışı değersizleşeceği;

erkekliğine zarar vereceği endişesiyle yok sayabilmektedir. Kültürel olarak belirlenmiş ortama doğan birey tarafından içselleştirilen cinsiyet tüm boyutlarıyla inşa edilmektedir. Çevresel koşullar ve bireylerin biyolojik farklılıkları kadınları ev odaklı olmaya ve güç gerektirmeyen işlere yöneltirken; erkekleri ise fiziksel açıdan güç gerektiren iş kollarına yönlendirmektedir. Kız çocukları sosyal, politik, kültürel hayatta erkeklerle aynı düzeyde etkin olma imkânından yoksun bir şekilde hayatlarına başlamaktadır (Vatandaş, 2007, s. 50).

Kadını ve erkeği birbirine zıt iki varlık olarak resmeden uygulamalar arada var olan çatışmanın beslenip abartılmasına neden olmaktadırlar. Oysaki kadın ve erkeği birbirine tamamen zıt olarak tanımlayan söylemler, tanımlamalar sadece kadınlara değil erkeklere de büyük yükler yüklemektedir. (Ada, 2015, s. 14) Cinsiyet ayrımcılığının ekonomik açıdan gelişmişlikleri farklı olan toplumlarda hâlâ devam ediyor olma sebebi tanımlanan rollerin kadın ve erkeklerce benimsenmesinden kaynaklanmaktadır. Düşmanlık içeren cinsiyet ayrımı ve kadına sempati besleyen cinsiyet ayrımcılığı kimi zaman kadının geleneksel rollere girmesine neden olduğu için düşmanlık güden cinsiyet ayrımcılığından daha etkili olmaktadır (Karatekin ve ark. 2018, s. 400).

Sosyal normların ve cinsiyete dayalı beklenti ve tutumların rolü insanları cinsiyet, ırk veya sınıf gibi belirli özelliklere göre sıralayıp hiyerarşik bir yapıya yerleştirerek sosyal bir organizasyon oluşturmaktadır. Bu tür yapılar, sosyal statünün en avantajlı konuma sahip olanlara verilmesiyle sonuçlanmaktadır. Güç ve kaynaklara erişim açısından, bu yapılar, daha yüksek statülü gruplar güç ve kaynaklar üzerinde hakimiyetini sürdürdükçe, dezavantajlı grupları özel bir eşitsizlik modeline göre sıralamaktadır. Statüdeki köklü farklılıklar örneğin erkeklerin daha yetkin olduğu inancı sosyal farklılıkla ilgili çeşitli beklentilere yol açmaktadır. Bu inançlar sonrasında eşitsizlik kalıplarını sürdürerek farklılıkları yeniden üreten özerk inançlar hâline gelir. Statü kavramının bu şekilde açıklanması toplum düzeyinde, örgütsel ve bireysel düzeylerde sıradan sosyal ilişkileri etkileyen ve sosyal yapının eşitsizliğini meşrulaştırmaya çalışan toplumda yaygın olarak paylaşılan kültürel statü inançlarının açıklanmasına yardımcı olur. Cinsiyet eşitsizliği üzerinden kadına yönelik şiddetin açıklanması genel olarak aile içi şiddetin orantısız bir şekilde kadınlar tarafından deneyimlendiği ve şiddetin erkek tarafından uygulandığı gerçeğidir. Güç ilişkileri ayrıca kadınların katkılarına rağmen karar alma süreçlerinde erkeklerin sosyal ve politik güce erişimini en üst düzeye çıkarmaktadır. Aynı emek süreçlerine rağmen kadın ve erkek arasındaki güç farklılıkları ve çatışmaları çözmenin bir yolu olarak şiddet kullanımı cinsiyete dayalı şiddet açısından risk faktörleri olarak tanımlanmıştır. Çeşitli araştırmalar katı cinsiyet rollerine bağlılığın kişilerarası şiddetle

yüksek oranda ilişkili olduğunu savunmaktadır. Ancak cinsiyet eşitsizliğine dayalı kadına yönelik şiddetin argümanlarını anlamak ve tespit etmek için daha karmaşık ve detaylı analizlere ihtiyaç duyulmaktadır. Cinsiyet eşitsizliği sorununun giderilmesinde devlet politikalarının nasıl olması gerektiği, cinsiyet eşitsizliğinin nasıl ölçüleceği, eşitsizliğin giderilmesine ilişkin politikaların başarılı olup olamayacağı, toplumun cinsiyet eşitliğini nasıl benimseyeceği gibi bir dizi bir sorun ve buna bağlı olarak eylem planının oluşturulması gerekmektedir (Cislaghi ve Heise, 2020, s. 416).

Kadına yönelik şiddetle ilgili araştırmalarda ve literatürde erkeğin lehine kadının aleyhine olan güç dengesizliklerini hafifletmek gerekmektedir. Ancak bu gücün hangi bakımdan ve ne şekilde şiddet faillerini harekete geçirdiği konusunda net ve kesin sonuçların bulunmaması kadına yönelik şiddetin altında yatan geniş, toplumsal nedenlerle ilgili daha fazla arştırmaya ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Eşitsizliğin hangi yönlerinin kadına şiddet konusunda en büyük etkiye sahip olduğu konusundaki sosyal bakış açılarını çözüme dâhil etmek, toplumdaki farklılıklara saygı gösterilmesini temel alan eğitim programlarına yer vermek, kadın ve erkek temsillerinin şiddet içermeyen ve cinsiyetler arası saygıyı arttırmaya yönelik çalışmalar yapmak bu konuda atılacak ilk adımlar arasında sayılabilir (Wall, 2014, s. 7-14).

3.2.3.2. Bağlanma Kuramı

Bağlanma kuramı bir ilişki içinde bireyler arasındaki karşılıklılığı vurgulamaktadır. Bağlanma, bebek ve bakım veren arasındaki karşılıklı, kalıcı duygusal bağ olarak tanımlanmakta ve her iki taraf da ilişkinin kalitesine aktif olarak katkıda bulunmaktadır. Erken bağlanma teorisyenlerine göre (Bowlby ve Ainsworth), bir bebek temel bakım verenden ne beklenebileceği konusunda "çalışan bir model" geliştirmektedir. Bakım veren bebeğe beklenen şekillerde yanıt vermeye devam ettiğinde, bebeğin modeli devam eder; bununla birlikte, bakıcının tepkileri sürekli olarak öngörülemez hâle geldiğinde bağlanmanın güvenliği değişime uğramaktadır. Bağlanma teorisinin altında yatan temel kavram, yetişkinlerin çocuklarını hem koruma hem de çocukları için güvenlik duygusu sağlama gücüne sahip olduğudur. Bağlanma teorisi, çocuk istismarının güvensiz ve endişeli bağlanma ile sonuçlandığını açıklarken bağlanmanın kaçıngan, kararsız veya düzensiz olabileceğine işaret etmektedir. Bu konuda yapılan araştırma bulguları, antisosyal davranışların erken dönemdeki olumsuz aile deneyimleriyle, özellikle güvensizlik kalıplarıyla bağlantılı olabileceğini düşündürmektedir (Hyde vd., 2011, s. 7-8). Glover

psikopatik davranışlar ve cürümsel eylemler üzerinde yaptığı çalışmalarda başkasına zarar verme ve reaktif saldırganlığı içine alan primer (asli) saldırganlığın düşmanlık hisleri ve kaygı ile ilişkili olduğunu; engelleme ve ruhsal tehlike içeren duygularla tetiklendiğini savunmaktadır. Glover ayrıca patolojik saldırganlığın anne kaybıyla bağlantılı olduğundan bahsetmiştir (Akt. Babacan Gümüş ve Keskin, 2016, s. 33-34).

3.2.3.3. Engellenme Kuramı

Saldırganlık teorisi olarak da bilinen engelleme kuramı birçok alanda uygulanmış ve incelenmiştir. Teoriye göre hedeflere ulaşmanın engellenmesi hayal kırıklığı ve saldırganlığa neden olmakta; ancak engellenmenin kaynağına karşı çıkılamadığı durumlarda, saldırganlık durumla ilgisi olmayan bir hedefe kaydırılmaktadır.[2] Söz konusu kuram saldırganlığı daha iyi anlayabilmek amacıyla birçok teorinin en belirgin ve makul yönlerini etkileyen birçok etkeni hesaba katan bütünleştirici sosyal, bilişsel ve gelişimsel bir yaklaşım sunmaktadır.

Birine zarar vermeyi düşünmek ya da öfkeli hissetmek saldırganlık olarak değerlendirilmemektedir. Saldırganlığın en önemli ölçütü gözlemlenebilir başka bir deyişle eyleme dökülmüş olmasıdır. Stres, reddedilme, şiddet içeren medya, ağrı veya rahatsızlık, hayal kırıklığı, gürültü, yüksek sıcaklık, çevrede silahların varlığı, tehdit ve korkuyu tetikleyen uyaranlar; şiddeti besleyen kültürel normlar, çatışmacı aile yapısı, şiddete meyilli akran grupları, grup çatışması, şiddet içeren medyaya sürekli maruz kalma gibi etkenler saldırganlığı arttırmaktadır (Allen ve ark. 2017, s. 77).

Kişinin içinde bulunduğu duruma ait değişkenler (tahrik edilme, şiddet içeren medyaya maruz kalma) kişiliği (düşük vicdanlılık, öfkelilik, narsistik kişilik yapısı) duygulanım (kızgın hissetmek), biliş ve uyarılma, bilişsel duyarsızlaşma, saldırganlıkla ilgili yapıların öğrenilmesi ve prova edilmesi gibi durumlar saldırganlığa neden olmaktadır. Risk faktörleri geriye çevrildiğinde saldırganlığa karşı koruyucu faktörlere ulaşmak mümkündür (Daffern, 2017, s.77). Örneğin saldırganlığa karşı olumsuz tutumlar, düşük nevrotiklik, yüksek uyumluluk, yüksek vicdanlılık gibi…

[2] (https://www.britannica.com/science/frustration-aggression-hypothesis 22.06.2022)

3.2.3.4. Sosyal Öğrenme Teorisi

Erkeklerin ve kadınların neden şiddete başvurduğunu açıklayan teorilerden biri de "Sosyal Öğrenme Teorisi"dir. Albert Bandura tarafından geliştirilen teori aile içi şiddetin öğrenilen bir davranış olduğunu ortaya koymuştur. Şiddet ve istismara tanık olan çocuklar yoğun duygulara kapılmakta, zamanla şiddete karşı duyarsızlaşmaktadır. Bununla kalmayarak çocukların davranışı uygulayanı rol model aldıkları, davranışı özümsedikleri ve tekrar ettikleri gözlemlenmiştir. Teori aynı zamanda şiddete maruz kalanların ve de şiddete tanık olanların saldırgan davranışları edinme olasılığının arttığını öne sürmektedir.[3] Sosyal ilişkiler, rollerin ve statüler arası ilişkinin özeti olarak kabul edilebileceğinden bu ilişkiler norm ve değerler temelinde yürütülmekte ve kendilik bilinci üzerinde önemli etkiler yaratmaktadır. Duyguların cinsiyetler arası paylaşımında kültürel değerler belirleyici rol oynamaktadır; erkeklerin sert, aktif, saldırgan, güçlü, rekabetçi ve hırslı; kadınların ise duyarlı, alçakgönüllü, boyun eğici, zayıf, dayanışmacı, uyumlu ve edilgen olmaları yönünde toplumsal beklentiler bulunmaktadır (Yaşar, 2007, s. 255). Aziz ise (1994, s. 502) Flood ve Pease (2014) saldırgan olma ve saldırgan olmama durumlarının öğrenilebilir davranış örüntüleri olduğunu söylemektedir. Erkek çocuklar arasındaki bu tür örüntüler, yakın partner şiddeti açısından sosyal öğrenme teorisine ilişkin destek sağlamaktadır. Çocuklar, bir ebeveynin diğerine karşı şiddet kullanmasına tanık olarak, şiddetin etkili ve uygun bir araçsal strateji olduğunu öğrenebilmektedirler. Bununla birlikte, erken şiddet deneyimleri aynı zamanda çocukların gelişen kişiliklerini şekillendirmekte ve davranışsal kontrolü, uyumlu sosyal becerileri ve empatiyi engellemektedir (Flood ve Pease, 2014, s. 131).

Medyayı sosyal öğrenme perspektifinde ele aldığımızda ise Bandura çocukların ve yetişkinlerin medya yoluyla yeni tutum ve davranışlar, yeni tarzlar edindiklerini savunmaktadır. Medyada yer alan şiddet unsurlarının zihinde yer ettiği ve insan davranışlarını belirlediği gerçeği üzerinden hareket edildiiğinde çoçukların gerçek veya sahte olduğunun fark etmeksizin televizyonda gördüklerinin bir davranış şeması olarak benimsemesi kaçınılmazdır (Adak, 2004, s. 28). Bu bağlamda Sosyal Öğrenme Teorisi'nin bireyin yaşadığı gerçek dünyayı ve medya iletilerini bir şemsiye altında topladığı söylenebilir.

[3] (https://thedolewhippress.com/2014/09/11/domestic-violence-and-the-social-learning-theory/ 19.08.2022)

3.2.3.5. Ekolojik Sistemler Kuramı

Cinsiyet eşitsizliği teorisini geliştirmek ve sosyal rollerin, tutumların ve diğer kültürel faktörlerin etkisini araştırmaya çalışan kuramlardan birisi de "Ekololjik Sistemler Kuramı"dır. Bu teori feminist teoriyi bir adım öne taşıyarak failin münferit davranışları ile toplumsal faktörleri de içine alan ve bazı erkeklerin neden şiddete yöneldiğini açıklamaya çalışan bir kavramsallaştırmanın gerekli olduğunu savunmaktadır. Kadına yönelik şiddet açısından bakıldığında sorunun sadece fiziksel ve psikolojik olmadığı aynı zamanda sosyal boyutunun da olduğu durumlarda nedenleri belirlemek oldukça zorlaşmaktadır. Ekolojik model diğer kuramların, bireysel ve toplumsal düzeylere kıyasla kadına yönelik şiddetin nedensel faktörlerini belirlemede bilgi eksikliği olduğunu kabul etmektedir. Toplumsal risk faktörleri alanındaki çalışmaların eksikliği, ülke içi ve ülkeler arasındaki ortamlar arasında karşılaştırma yapmayı engellemektedir. Ekolojik sistemler kuramı eşitsizliği en geniş düzeyde etkileyen faktörlerin çeşitliliğinin teorik olarak ele alınmasını sağlayarak kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik halk sağlığını dikkate alan bir temel oluşturmaktadır. Kadına yönelik şiddet türleri birbiriyle bağlantılı ya da parallellik göstermesine rağmen partner şiddeti ile dışarıdan birinin uyguladığı şiddetin işlenme nedenleri arasında farklılıklar olacaktır (Wall, 2014, s. 6-9).

Heise'a (1998) göre feminist bakış açısının sadece ataerkillik üzerine yoğunlaşması bazı erkeklerin aynı kültürel kodlara maruz kalmalarına rağmen neden şiddet göstermediklerini açıklamada yetersiz kalmaktadır. Ekolojik sistemler kuramına göre şiddet bireysel, statüsel, sosyokültürel birçok etkenin dolayımı olarak karşımıza çıkmaktadır (Heise, 1998, s. 262-263).

Ekolojik modele göre çizilen profilde cinsiyet, ailenin şiddet geçmişi, baba figürünün olmayışı, çocukken şiddet veya istismara maruz kalma, düşük gelir, işsizlik, psikolojik sorunlar ya da akıl hastalıkları, alkol ve uyuşturucu kullanımı, göç, engellilik ve ateşli silahlara sahip olma bireysel risk faktörlerindendir. Mikrosistemde kişinin ailesi, yakın çevresi ve arkadaşları yer almaktadır. Çatışmacı aile ortamı (family dysfunction), kuşak çatışması, suça karışmış ya da şiddet eğilimli arkadaşlıklar, düşük sosyoekonomik statü, kadınların baskılandığı bir çevre, namusun kadının güvenliği ve sağlığından önce gelmesi gibi deneyimler kadına yönelik şiddette yakın çevreye bağlı olan risk faktörlerindendir. Ekolojik modele göre bir diğer katman ise ekosistem (community)dir. Bu katmanda yüksek işsizlik, kadınların sosyal olarak izole edilmesi, düşük eğitim, şiddet kurbanlarına destek ve bakımların yetersiz olması, kadına yönelik şiddetin ilgili makamlara yetersiz bildirimi,

toplumda kadına yönelik şiddetin normal karşılanması, mağduru suçlama, mağdur mahremiyetinin ihlali, geleneksel cinsiyet rollerine karşı çıkmak, zayıf kamu güvenliği gibi faktörler ise kişinin şiddeti fail ya da mağdur olarak deneyimlemesinde risk faktörlerindendir. Ekolojik modelin makrosistem yani toplumsal katmanında ise yoksulluk, ekonomik, sosyal ve ve cinsiyet eşitsizlikleri, ataerkil hakimiyet, zayıf hukuk sistemi, faillere hukuki yaptırımların yetersiz olması, mağdurlara yönelik hukuk boşluğu, şiddeti destekleyen sosyal ve kültürel normlar, çatışmalar ve iç göç geniş ölçekli risk faktörlerindendir (UN WOMEN, 2013).

Ekolojik modelle kadınların ve kızların yakın partner şiddeti risk durumlarını göstermek amacıyla önemli noktaların altı çizilmiştir. Ekolojik model şiddeti önlemede farklı disiplinlerin işbirliği içerisinde olması gerektiğini gösteren geniş perspektifli bir modeldir. Bununla beraber sadece kadınların değil şiddete maruz kalan erkekler için de kılavuz görevi görmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü'nün Ekolojik Model'e dayalı bazı koruyucu önerileri ise:

1. Kızlar ve erkekler için ortaöğretimin tamamlanmasının teşviki,
2. Evlilik yaşının 18'e ertelenmesi,
3. Kadınların ekonomik bağımsızlığı,
4. Kadınların istihdama katılımı,
5. Cinsiyet eşitliğini destekleyen sosyal normlar oluşturulması,

olarak sıralanmıştır (UN WOMEN, 2013).

Buna ek olarak "Türkiye Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'' verilerine göre sadece işsizlik şiddete başvurmada sıklıkla şiddetin gerekçesi olarak gösterilmesine rağmen fiziksel ve cinsel şiddet gösterme oranlarında ücretli işte çalışan ve çalışmayan erkeklerin fiziksel ve cinsel şiddete başvurma yüzdelerinde anlamlı bir farklılık kaydedilmemiştir (NEE, 2014, s. 15). Bu nedenle tanımlanmış risk belirteçlerinin yokluğunda bile şiddetin meydana gelebileceği unutulmamalıdır. Özetle partner şiddet uygulayan erkeklerin risk belirteçleri olarak nitelendirilebilecek bir dizi faktör bulunmaktadır. Dolayısıyla tek bir faktör partner şiddetini uygulayan erkekleri tanımlamakta yetersiz kalmaktadır. Yukarıda sayılan risk belirteçleri göz önüne alındığında bu belirteçlerin partner şiddeti riskini değil genel suç işleme riskini gösterdiği unutulmamalıdır.

Bireysel düzeyde alınacak önlemler ile örneğin alkol veya uyuşturucu kullanımının önlenmesi; mikro düzeyde ailenin güçlendirilmesi; toplum düzeyinde hukuki yaptırımların caydırıcılığının arttırılmassı gibi müdahâlelerle riskleri azaltmak önemlidir.

3.2.3.6. Feminist Kuram

Feminist teori savunucuları genellikle erkeklerin kadınlar ve aileleri üzerinde kontrol ve hakimiyet için fiziksel şiddet dâhil olmak üzere birçok taktik uyguladıklarını öne sürmektedir. Feminist kuramsal gelenek kadına yönelik şiddeti diğer şiddet biçimlerinden ve diğer suç biçimlerinden ayrı olarak özel bir durum olarak kabul etmektedir. Bu nedenle sorunun tedavisinin erkekleri eğitmek ve onların tahakkümcü davranışlarını ele almakla ilgisi olması gerektiğini; nihai hedefin ise kadına yönelik şiddeti önlemek, azaltmak ve kaldırmak için ataerkil yapıların ortadan kaldırılması gerektiğini savunmaktadır. Feministlere göre kadınlar ataerkilliğe nadiren direnmektedirler. Sıklıkla ataerkililğe katlanmak kadınların kendilerini daha aşağıda konumlandırılmalarına katkıda bulunmaktadırlar. Radikal feministler kadına şiddetin nedenlerini kadınların aşk, cinsellik ve annelikle tanımlanması olarak görürken; kültürel feministler kadının ezilmişliğinin nedenini emek sömürüsüne dayandırmaktadır. Bu nedenle kadının ev işleri için harcadığı emeğin ücretlendirilmesini istemektedirler. Feminist teoriye göre inşa edilen erkek egemen sosyal yapının korunması için medya söylemleri kadına şiddeti normalleştirmektedir (Gök, 2016 : 463).

Feminist teoriyi destekleyen çalışmaların bazıları, kocaların baskın olduğu ailelerde, kocaların geleneksel “toplumsal cinsiyet rolü” tutumlarına sahip olduğu ailelerde veya bir koca ile bir erkek arasında ataerkil değerlerin kabulü arasında büyük farklılıkların olduğu ailelerde eşlere yönelik saldırı oranlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir (Gulina ve Ark.2018:8).

Benzer şekilde mağdurların önceki şiddet deneyimleri yani ailede şiddeti gözlemleme deneyimleri bu durumu desteklemektedir. Hotaling ve Sugarman (1986) ampirik çalışmalara dayanarak aile içi şiddeti ortaya çıkaran nedenleri incelemişlerdir. Buna göre mağdurun ebeveynleri arasındaki şiddet gözlemleme öyküsünün şiddet mağduru olmakla tutarlı bir şekilde ilişkili olduğu bulunmuştur. Çalışmada eş şiddeti mağdurlarında aile içi şiddet öyküsü oranının mağdur olmayanlara göre iki kat fazla olduğunu tespit etmişlerdir. Cappell ve Heinerr de (1990) aile kaynaklı saldırganlık ile yetişkin mağduriyeti arasında bir ilişki olduğunu teyit ederken kuşaklararası sürecin saldırgan etkileşimlerdeki belirli rollerin aktarılmasından ziyade kişilerarası aile saldırganlığına daha yüksek düzeyde kırılganlığın aktarılması olduğunu öne sürmektedirler (Cappell ve Heinerr, 1990, s.141).

Özetle, feministler kadının ezilmişliğini bertaraf etmek üzere eşitlikçi uygulamaların hayata geçirilmesinin, kadınların bilinçlendirilmesinin, erkek egemen anlayışın ortadan kaldırılmasının gerekliliğini vurgulamışlardır.

3.2.4. Kadına Karşı Mücadelede Hukuki Boyut

Kadının toplumdaki statüsünü iyileştirmek ve mağduriyetlerini azaltmak amacıyla mevzuatta çeşitli düzenlemeler mevcuttur. Mevzuata ihtiyaç duyulan yenilemeler eklenmesine rağmen kanunların çıkarılması ve uygulanması arasında paralel bir seyir olmadığı fark edilmektedir. Kadınlar yasalarca kendilerine tanınan birçok haktan habersiz ve kimi zaman adalete erişimde zorlanmaktadır.

3.2.4.1. Uluslararası Düzenlemeler

Kadınlar geçmişten bu yana erkeklerle eşit haklara sahip olmak için birçok mücadele gerçekleştirmiştir. Kadınların erkeklerle eşitliğinin tam anlamıyla kabul edilmesinde toplumlarda güçlü bir ataerkil yapının bulunması engel teşkil etmektedir. Uluslararası sözleşmeler iç hukukun iyileştirilmesi ve geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Türkiye'nin de taraf olduğu insan haklarını ve müstakil olarak kadın haklarını odağa alan sözleşmeler aşağıda yer almaktadır.

3.2.4.1.1. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

10 Aralık 1948'de imzalanan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin giriş kısmında "*İnsanlık ailesinin bütün üyelerinin doğal yapısındaki onuru ile eşit ve devredilemez haklarını tanımanın dünyada özgürlük adalet ve barışın temeli olduğu"* ifadesi; 7. maddesinde yer alan "*Herkes yasa önünde eşittir ve ayrım gözetilmeksizin yasa tarafından eşit korunmaya hakkı vardır. Herkes, bu Bildirgeye aykırı herhangi bir ayrımcılığa ve ayrımcı kışkırtmalara karşı eşit korunma hakkına sahiptir*." ifadeleriyle adalet ve eşitlik kavramları güvence altına alınmıştır. Sözleşmede direkt olarak sadece kadın hakları müstakil bir şekilde ele alınmamakla beraber eşitlik ilkesi, ayrımcılık yasağı, kişi güvenliğinin sağlanması, işkence ve kölelik yasağının bulunması kadının insan haklarına da işaret etmektedir (KGSM, IV. Eylem Planı, 2021, s.32).

3.2.4.1.2. Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW)

Birleşmiş Milletler tarafından 1979 yılında kabul edilip iki yıl sonra yürürlüğe giren "Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi" kadınların haklarını korumaya ve kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik bir sözleşmedir. Sözleşme kadına yönelik ayrımcılık içeren bütün kanunların ve kadın erkek eşitliğinin hayata geçirilmesi ve cinsiyetlerin birbirine üstünlüğüne neden olan her türlü töre, örf ve ananenin işlevsiz hâle getirilmesini sağlayacak tedbirlerin alınmasını öngörmektedir. 189 ülke tarafından kabul edilen sözleşme 1325 ve 1820 sayılı kararlarla sözleşmeye katılan taraf Devletlerin kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı sona erdirmek için aşağıdakiler de dâhil olmak üzere bir dizi önlem almayı taahhüt ederler. Bu önlemlerden bazıları aşağıda yer almaktadır.

- Kadın ve erkek eşitliği ilkesinin hukuk sistemlerine dâhil etmek, tüm ayrımcı yasaları kaldırmak ve kadınlara karşı ayrımcılığı yasaklayan uygun yasaları kabul etmek;
- Kadınların ayrımcılığa karşı etkin bir şekilde korunmasını sağlamak için mahkemeler ve diğer kamu kurumlarının kurmak;
- Kadınlara karşı kişi, kuruluş veya teşebbüsler tarafından gerçekleştirilen her türlü ayrımcılık eyleminin ortadan kaldırılmasını sağlamak (CEDAW, 1979).

3.2.4.1.3. Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri

Birleşmiş Milletler (BM) tarafından 1993'te ilan edilen bildiri kadınların haklarına ve devletlerin yükümlülüklerine ilişkin hükümler içermektedir. Devletlerin kendi iç hukuklarında düzenleme yapması ve yapılan düzenlemelerin uygulanması Sözleşme'de öngörülmüştür.[4]

3.2.4.1.4. Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu

15 Eylül 1995 tarihinde Dördüncü Dünya Kadın Konferansı'nda alınan karar ile Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu kabul edilmiştir. Bu kapsamda, kadınların yoksulluğu, eğitimi ve öğrenimi, sağlık hizmetlerine erişimi, kadınlara yönelik şiddet, yetki

[4] https://nazanmoroglu.com/kadinin-insan-haklarina-yonelik-uluslararasi-sozlesmeler/

ve karar alma sürecinde kadınlar, kadınların yükselmesinde kurumsal mekanizmalar, kadınların insan hakları, kadınlar ve medya, kadınlar ve çevre, kız çocuk konularında stratejik hedefler ve eylemler belirlenmiştir.

3.2.4.2. Ulusal Düzenlemeler

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "kanun önünde eşitlik" başlığıyla ele alınan 10. maddesi herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayrım gözetmeksizin kanun önünde eşit olduğu belirtilmiştir. Anayasa'nın 41. maddesi 2010 yılında "Ailenin korunması ve çocuk hakları" olarak değiştirilmiştir. Madde ailenin toplumun yapıtaşı olduğunu ve eşler arasında eşitliğin bulunduğunu vurgulamıştır.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 79. maddesinde kasten öldürme suçu ele alınmıştır. Fiilin altsoy, üstsoy ya da eşe karşı işlenmesi fiili nitelikli hâle getirmektedir. TCK'de işkence suçu 94'üncü maddede düzenlenmiştir. Suçun çocuğa ya da gebe kadına karşı işlenmesi durumunda cezanın daha ağır olacağına hükmedilmiştir.

6545 sayılı Kanun ile cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlara yönelik ciddi değişiklikler yapılmıştır. Buna göre cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı, reşit olmayanla cinsel ilişki ve cinsel taciz suçları için cezalar artırılmış ve bu suçların işleniş biçimleri göz önünde bulundurularak nitelikli hâl sayılacak yeni eylem tipleri eklenmiştir. Reşit olmayanla cinsel ilişki suçu Kanunun 104'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre cebir, tehdit ve hile olmaksızın on beş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişinin şikâyet üzerine cezalandırılacağına hükmedilmiştir.

Fuhuş 227'nci madde kapsamında düzenlenmiş olup tanımlanan suçların eş, üstsoy, kayın üstsoy, kardeş, evlat edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından işlenmesi hâlinde de, verilecek cezanın artırılacağına hükmedilmiştir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile (TCK) kadınlara yönelik fiziksel, ekonomik, cinsel, psikolojik şiddet eylemlerini meydana getiren suç tipleri tanımlanarak cinsel taciz, işkence, töre cinayeti, eziyet etme, terk, tehdit, hakaret, şantaj, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma, konut dokunulmazlığının ihlali, ısrarlı takip, özel hayatın gizliliğini ihlal etme, fuhuşa yöneltme gibi birçok suçla mücadele ve kadın ve çocuklara karşı suçlarda caydırıcılığın sağlanması amacıyla suçun nitelikli halleri arasına alınmıştır.

4771 sayılı Türk Medeni Kanunu'na göre (TMK) kişilik, evlenme, boşanma, eşler arasındaki mal rejimi, soy bağının kurulması, velayet, nafaka gibi konular düzenlenmiştir.

TBMM tarafından 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu 01.01.2002 tarihinde kabul edilerek "Ailenin reisi kocadır" hükmü "evlilik birliğini eşler beraber yönetirler" şeklinde değiştirilmiştir. TMK'de evlilik birliğinin temsili, velayet hakkı, kadının çalışması, miras, mal rejimi, evlenme yaşı, nafaka, soy bağının kurulması, evlat edinme gibi hususlarda erkeğin lehine olan durum değiştirilerek eşitlikçi, kadının emeğini değerli kılan düzenlemeler yapılmıştır.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu da eşitlikçi düzenlemelerle yeniden inşa edilmiştir. Kanun işverene hizmet ilişkisi içerisinde bulunduğu işçinin haklarını korumak kendi kusuru sonucunda oluşabilecek maddi ve manevi kayıpları tazmin etmek gibi yükümlülükler düzenlenmiştir (Türk Borçlar Kanunu, 2011).

Türkiye'de kadına karşı şiddeti merkeze alan çalışmalar tarihsel olarak dünyadaki gelişmelere paralellik göstermiştir. 1998 tarihli (Mülga) "4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun" ile aile içi şiddeti tanımlanmıştır. "6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun" 20.03.2012 tarihli ve 28239 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanun ile "şiddet", "ev içi şiddet", "kadına yönelik şiddet" kavramları açıklanmıştır. Şiddete maruz kalanlara koruyucu; şiddet uygulayanlar için ise önleyici tedbirler öngörülmüştür. Buna göre şiddet mağduruna mülki amir tarafından barınma imkânı, maddi ve psikolojik yardım; hâkim tarafından hayati tehlikesi bulunması durumunda resen geçici ve önleyici koruma kararının alınması öngörülmüştür. Kanunun 14'üncü maddesinin birinci fıkrasında; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın, gerekli uzman personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürüten, çalışma usul ve esasları yönetmelikle belirlenen, şiddet önleme ve izleme merkezlerinin kurulacağı belirtilmiştir. Bu kapsamda "Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri" "ŞÖNİM", destek hizmetleri ve kurumlar arası koordinasyona ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. ŞÖNİM şiddetin sonlandırılması için makro ve mikro ölçekte programlar hazırlamak, STK'ler ile iş birliği yapmak, korunan kişiye mesleki alanda rehberlik etmek, tedbir kararlarını izlemek, Bakanlık bünyesinde hizmet veren çağrı merkezlerine yapılan müracaatları izlemek, psiko-sosyal ve mali sorunların çözümünde danışmanlık yapmak; şiddet uygulayana yönelik olarak stresle başa çıkma ve olumlu tutum ve davranışların kazanılmasını hedefleyen rehabilitasyon programlarına katılmasını sağlamak, bağımlılık ya da psikolojik bozukluğun tespiti hâlinde tedavi ve meslek edindirme kurslarına yönlendirmekle görevlendirilmiştir.

Son olarak, 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun 15.02.2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 6112 sayılı Kanun'la düzenlenen Kanun'un Yayın Hizmetlerinde Ticarî İletişim

- Cinsiyet, ırk, renk veya etnik köken, tabiiyet, din, felsefî inanç veya siyasî düşünce, engellilik, yaş ve herhangi bir ayrımcılığı içermemek veya teşvik edemeyeceğini,

Yayın Hizmet İlkeleriyle yayınların,

- Irk, dil, din, cinsiyet, sınıf, bölge ve mezhep farkı gözeterek toplumu kin ve düşmanlığa tahrik edemeyeceğini veya toplumda nefret duyguları oluşturamayacağını,
- Kadınların istismarına yönelik olamayacağını,
- Irk, renk, dil, din, tabiiyet, cinsiyet, engellilik, siyasî ve felsefî düşünce, mezhep ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan yayınları içeremeyeceğini ve teşvik edemeyeceğini,
- Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içeremeyeceğini
- Şiddeti özendirici veya kanıksatıcı olamayacağını hükmetmiştir.

RTÜK, 6112 sayılı Kanun ve 6284 Sayılı Kanun gereğince kadına yönelik şiddetin medyada temsil edilerek yeniden üretilmesini engellemek amacıyla radyo ve televizyon yayınlarını değerlendirmekte ve ilgili kanunlara aykırı yayınlar hakkında gerekli müeyyideleri uygulamaktadır.

Bununla beraber RTÜK STK'lerce hazırlanan bilgilendirici ve eğitici kamu spotları niteliğindeki filmlerin ve ilgili birçok spot filmin medya hizmet sağlayıcıları tarafından yayınlanmasında kamu yararı bulunduğuna dair tavsiye kararı almıştır.

BÖLÜM 4

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI

Türkçede medya ve kitle iletişim araçları yazılı, görsel, iştsel, ve dijital kitle iletişim araçlarını ifade etmek için kullanmaktadır. Günümüzde meydana gelen politik, iktisadi, siyasi değişimler iletişim boyutunda da kaydadeğer gelişmelerin önünü açmıştır. Gazete, televizyon, radyo gibi geleneksel kitle iletişim araçlarıyla beraber teknolojik gelişmeler vesilesiyle yeni medya olarak tanımlanan çift yönlü iletişim araçları da kitle iletişim araçları arasında yerini almıştır.

Kitle iletişim araçlarının toplumsal ve bireysel ölçekte çeşitli işlevleri bulunmaktadır. Bireyler öğrenme, bilgi alma, farkındalık kazanma, eğlenme, rahatlama, ait hissetme gibi ihtiyaçlarını karşılamak için kitle iletişim araçlarını kullanmaktadırlar. Kitle iletişim araçları gündemdeki gelişmeleri halka ulaştırırken, kurulu güç ilişkileri ve normlar için sosyal destek sağlamaktadır. Medya sadece gerçekleri değil fikirleri de iletmekte, ideolojilerin şekillenmesini sağlamaktadır. Birçok insan için medya hâlâ bilginin temel kaynağı olarak görülmektedir.

Medyanın toplum ve birey üzerindeki işlevleri şüphesiz medyanın gücünün de ele alınması gerekliliğini doğurmaktadır. Bu noktada medyanın gücünü tartışmak toplumun bütün kurumlarını dolayısıyla toplumun geleceğini ele almak demektir. Medyanın en önemli vazifelerinden biri kamu adına gözetim yapmak ve serbest bir şekilde kamuoyunun oluşmasını sağlamaktır. Bu vazife toplum ve medya ilişkisi içerisinde çift yönlü gerçekleşir. Toplumsal olaylar medyayı etkilerken medya da toplumsal dinamikleri etkilemektedir. Ancak bu çift yönlü ilişkide medyanın daha güçlü tarafta olduğu kabul edilmektedir. Medya sayısız konu içinden kendi bakış açısıyla önem atfettiği meseleleri konulaştırarak gündem belirleme gücünü ortaya koymaktadır.

4.1. Medya Etiği ve Şiddete Duyarsızlaşma

Baudrillard'ın (2014) Simülasyon Kuramı bağlamında şiddetin medyaya taşınmasıyla şiddetin yaşandığı an ve yerden koparılarak ekrana gelmesi şiddeti gerçek bir olayın soğuk gösterimine indirgemektedir. Böylece şiddet gerçekliğinden kopartılmış, anlamsız, içi boşaltılmış ve arka arkaya gelen milyonlarca çeşit içeriğin emsallerinden biri hâline gelerek tüketim nesnesine dönüşmektedir (Akt Özlem Yumrukuz, 2017, s. 91).

Bourdieu, televizyonların gelgeç nitelikli olaylara fazlasıyla yer ayırdığını dile getirmektedir. Bu içerikler, daha fazla izleyicinin dikkatini çekmekte ve böylece reyting oranlarını yükseltmektedir. Bourdieu'nun gelgeç diye adlandırdığı olaylar, aslında gündelik yaşam trajedisine dayalı olan saldırı, cinayet, kaza vb. olaylardır. Bu olaylar gelgeç olmakla birlikte, izleyiciyi oyalar nitelik taşımaktadır (Akt. Dursun,2018, s.115).

Kitle iletişim araçlarının toplumda şiddetin artmasında etkili oluşu üzerine birçok araştırma bulunmaktadır. Şiddetin medyada veriliş sıklığı ve toplumdaki olumsuz sonuçları olduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır. Kitle iletişim araçlarının toplumda şiddetin artışında merkezi bir gücü olduğu görüşü, 20. yüzyıldan itibaren tartışılmaktadır. Mevcut araştırmaların bir kısmında, medyada şiddetin yoğunlukla temsilinin saldırganlara hoşgörüyü artırdığına, şiddetin problemleri çözmede bir çözüm şekli olarak algılandığına, vahşeti seyretmenin saldırgan davranışlar üzerinde nedensel bir yardımcı etken olduğuna dikkat çekilmiştir (Williams'tan Akt. Dursun, 2010, s. 20). Ekranda şiddete maruz kalmak şiddete toleransı düşürmekte ve şiddet içeren davranışları engelleme olasılığını azaltmaktadır. Medyanın 'duyarsızlaştırması' gerçek yaşamda etkilere sahip olabilmekte ve zararlı toplumsal sonuçlara yol açabilmektedir (Das, 2012, s. 3). Pek çok yetişkin izleyici tutumlar, beklentiler, değerleri televizyondan öğrenmekteyken bazı değerler televizyondan kati bir şekilde aktarılmaktadır. Örneğin çocuklar yetişkinleri hedef alan programlardan direkt olarak etkilenmektedir. Yetişkinler filmlerdeki saldırgan davranışların sonuçları üzerinde dururken, çocukların süreçten etkilendiği saptanmıştır. Şiddet içeren medya içeriklerini izleyen çocuklarda suçluyla özdeşleşme ve anti-sosyal davranışlar gösterme eğilimi tespit edilmiştir (Palabıyıkoğlu, 1997, s. 124).

Şiddet içeren ekran görüntülerini izlemek ve saldırganlık göstermek arasında çift yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Yani saldırgan insanların şiddet içeren programları izleme olasılığı daha yüksektir. Şiddetin etkileri bakımından erkekler kadınlardan daha fazla risk altındadır. Bu hususta şiddetin betimlendiği bağlam kritiktir (Brown, 1996, s. 2-3). Söz konusu bağlam bireylerin kurgu ile gerçeklik, meşru şiddet ya da hak ihlaline neden olan şiddet arasında ayrım yapma yeteneğinden ve ahlaki bir çerçeve içinde şiddet tasvirini eleştirel olarak değerlendirme kapasitesinden etkilenmektedir.

Yukarıda belirtildiği üzere şiddet eylemlerine maruz kalma ile saldırganlık ya da suç işleme arasında doğrudan bir nedensellik bulunmamasına rağmen ekran aracılığıyla şiddet eylemlerine maruz kalmanın izleyicilerde genel bir duyarsızlaşmaya yol açtığı konusunda araştırmacılar arasında genel bir fikir birliği bulunmaktadır.

Şiddet eksenli olayların medyada 'haber' biçimiyle verilmesi diğer anlatı çeşitlerinden ayırmakta ve bu durumu başka bir merkeze konumlandırmaktadır. Haberlerin bir anlatı türü olarak gerçeğin değiştirilmeden aktarılmasını sağladığı iddiası habercilerin kendi faaliyetlerini meşrulaştırmalarına zemin hazırlamaktadır. Örneğin şiddet ya da trafik kazaları haber değeri taşımasına rağmen insanların çığlık atan veya kan revan içindeki hâlleri, bir intiharın uzun uzun habere konu olması veya haberin gereksiz ayrıntılara boğulması izleyiciyi rahatsız edebilmektedir.

Küresel medya etiği haber medyası çağında gazetecilik uygulaması için kapsamlı bir dizi ilke ve standart geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu noktada iletişim biçimlerinin değişmesiyle doğan ihtiyaçlar ve etik normlar gereğince bir kılavuza ihtiyaç duyulmaktadır. Medya etiğinin belirlenmesi, bilginin ulusal manada adil ve sorumlu bir şekilde dağılmasına; gazeteciliğin karşılaştığı yeni sorunların belirlenmesine de katkı sağlamaktadır (Ward, 31.08.2022).

Kitle iletişim araçlarının toplumu bilgilendirme, olayları haber verme, sağlıklı bir kamuoyunun oluşması için katkı sağlama, insanların boş vakitlerini değerlendirme, yöneticiler ve kamuoyu arasında mesaj iletme gibi görevleri vardır. Etki ağının bu kadar geniş olması ve yüklenmiş olduğu görevleri yerine getirebilmesi için medya çeşitli hak ve özgürlüklere ihtiyaç duymaktadır. Bu temel özgürlükler de kullanırken bu özgürlüğün kötüye kullanımını engelleyen bir takım öz denetim mekanizmalarının da olması gerekmektedir. (MEB Gazetecilik, 2011:1) Bu öz denetimin bir sonucu olarak gazetecilerin uyması gereken Evrensel Basın Meslek İlkeleri oluşturulmuştur. Özgürlük, demokrasi, gerçeklik, nesnellik, dürüstlük ve mahremiyet kavramları sadece gazetecilerin değil bütün yapıların sahip olması beklenen özellikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu araştırmanın bağlamına uygun kadına şiddet ile ilgili işaret edeceğimiz maddeler ise şunlardır:

- Madde 2. Düşünce, vicdan ve ifade özgürlüğünü sınırlayıcı; genel ahlak anlayışını, din duygularını, aile kurumunun temel dayanaklarını sarsıcı ya da incitici yayın yapılamaz.
- Madde 5. Kişilerin özel yaşamı -kamu çıkarlarının gerektirdiği durumlar dışında- yayın konusu olamaz.
- Madde 13. Şiddet ve zorbalığı özendirici yayın yapmaktan kaçınılır (MEB Gazetecilik Basın Meslek Etiği, 2011, s.7).

Bir gazeteci tarafsız olduğu için değil nesnel doğrulamanın önemini savunduğu için gerçeği bildirmekle sorumludur. Bu gerçekliği eğmeden, bükmeden bildirmelidir. Medya aynı zamanda gerçekliği de inşa ettiğinden medya içeriklerinde aile mefhumuna zarar verici,

şiddeti kanıksatıcı, kişilerin özel yaşamını tabloid hâle getirerek oluşturduğu içerikler önceden belirlenmiş tutum, yorum ve sonuçlar içerdiğinden izleyicinin dünyaya bakışıyla ilgili algılarını etkilemektedir.

Görsel ve yazılı basında şiddet; görüntü, ses ve yazıyla ortaya çıkmaktadır (Güleç, Topaloğlu vd. 2012, s. 112). Radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesi, ifade ve haber alma özgürlüğünün sağlanması, medya hizmet sağlayıcılarının idarî, malî ve teknik yapıları ve yükümlülükleri ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun kuruluşu, teşkilatı, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasları 6112 sayılı Kanun ile belirlenmiştir. 6112 sayılı Kanun'un 3. Bölümünde Yayın Hizmeti İlkelerine yer verilmiştir. Kanun'un 8. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi "Irk, dil, din, cinsiyet, sınıf, bölge ve mezhep farkı gözeterek toplumu kin ve düşmanlığa tahrik edemez veya toplumda nefret duyguları oluşturamaz." (s) bendi "Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içeremez"; "Irk, renk, dil, tabiiyet, cinsiyet, engellilik, siyasî ve felsefî düşünce, mezhep ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan yayınları içeremez ve teşvik edemez." (ş) bendi "Şiddeti özendirici ve kanıksatıcı olamaz." şeklinde düzenlenmiştir. Kanun'un yayın Hizmetlerinde Ticari İletişimi düzenleyen 4. Bölümünün 9. maddesinin (d) bendi ise "Kadınların istismarına yönelik olmaz." şeklindedir.

4.1.1. Medyadaki Şiddetin Etkilerine Dair Teoriler

Medyanın insanı nasıl etkilediği ile ilgili birçok psikolojik, sosyal ve iletişim kuramı bulunmaktadır. Söz konusu kuramlar, yaklaşım ve modellere aşağıda yer verilmiştir. Bu bağlamda Hipodermik İğne Modeli, Ekme Kuramı, Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı, Ahlaki Panik Kuramı ele alınacaktır.

4.1.1.1. Hipodermik İğne Modeli

Geleneksel modeller içerisinde yer alan bu modelin kurucusu Harold Laswell'e göre ekrana gelen görüntüler adeta bir enjektör ile izleyiciye zerk edilir, bu nedenle Lasswell şiddet içeren medya içeriklerine maruz kalmanın gerçek hayatta şiddeti deneyimlemekten farklı olmadığını iddia etmektedir (Akt. Soğukdere ve Öztunç, 2020, s.66). Hipodermik iğne modeline göre iletişim, vericiden alıcıya doğru tek yönlü gerçekleşmekte, izleyiciler medyanın etkilerine ve karar değiştirmeye açık kişiler olarak kabul edilmekte çünkü izleyici

kitle, medya mesajlarına direnme ve eleştirel bir şekilde onları değerlendirme kapasitesine sahip görülmemektedir. Dolayısıyla medyanın genç izleyicilerde benzer şekilde sakıncalı davranışlar yaratacağını vurgulama eğiliminde olduklarından toplumun medya hakkındaki korkularıyla uyumludur. Bazı izleyicilerin diğerlerinden daha fazla etkilenmesi şiddete bağışıklığın olmadığını gösterir (Soğukdere ve Öztunç, 2020, s.66). Bu kuram kitle toplumunu farklılaşmamış, izole edilmiş, düşük eğitim düzeyine sahip ve kolayca etkilenebilir bireylerden oluştuğunu varsaymaktadır. Bu nedenle Hipodermik İğne Modeli bireyleri süreç içerisinde pasif bir konuma oturttuğu için eleştirilmiştir.

4.1.1.2. Ekme Kuramı

Gerbner (1986) tarafından geliştirilen Ekme Kuramı etki çalışmalarında önemli bir yer tutmaktadır. Gerbner televizyon ratinglerinin yüksek olduğu akşam kuşağını ve gündüz kuşağını inceleyerek çeşitli saptamalarda bulunmuştur. Buna göre televizyonda yer alan şiddet gerçek hayatta var olduğundan 10 kat daha fazla yer almaktadır. Şiddetin tekrar tekrar gösterimi insanlarda aşırı güvensizlik ve tehlike içinde olma duygusunu arttırır. Televizyonu çok ya da aşırı izleyenlerde dünyanın yaşanılmayacak kadar kötü bir yer olduğu duygusu gelişmektedir bu durum ise Gerbner tarafından "Acımasız Dünya Sendromu" olarak tanımlanmaktadır (Atalay, 2017, s. 23).

4.1.1.3. Kullanımlar ve Doyumlar Teorisi

Kullanımlar ve Doyumlar Teorisi insanların kendi ihtiyaçlarını gidermek amacıyla medyayı kullandıklarını ve doyum sağladıklarını savunmaktadır. Etki çalışmalarına karşıt olarak bu teori insanların medya içeriklerini seçerek izlediklerini dolayısıyla medya içeriklerini tüketirken bilinçdışı süreçlerden etkilenmediklerini vurgular. Bu yaklaşımın temelleri Elihu Katz tarafından oluşturulmuştur. Teoriye göre insanlar medyayı kullanmak suretiyle bilişsel, duygusal, sosyal ve ritüelleştirme ihtiyaçlarını doyuma ulaştırmaktadır. Katz bireylerin yaşadığı sosyal ve psikolojik bağlam içinde medyayı kullanmadığı sürece medyanın en ikna edici mesajlarından etkileyemeyeceğini öne sürmektedir (Özer, 2017:40).

Medya hayatın zorluklarıyla boğuşan insanların bilinçli bir kaçış yaşamalarını sağlayan muhayyel bir evren hâline gelmektedir. Sonuç olarak izleyici süreçte aktif olarak yer alarak bilgi dağarcığını geliştirebilmekte, rahatlama, empati kurma, toplumla etkileşim, özdeşim kurma ve güvende olma gibi ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir.

4.1.1.4. Ahlaki Panik Teorisi

Ahlaki panik, birinin veya bir şeyin toplumun değerlerini, çıkarlarını tehdit ettiğine dair yaygın ve mantık barındırmayan korku durumudur. Genellikle ahlaki panik haber medyası üzerinden kurgulanmaktadır. Ahlaki panik bir ırk ya da etnik kökene, sınıflara, cinsiyete ya da değişik nedenlerle marjinalleştirilen insanlara karşıdır. Bu nedenle ahlaki panik basmakalıp fikirlerden beslenir. Ahlaki panik sosyolojideki etiketleme kuramıyla ilişkilidir. Ahlaki panik kavramı Stanley Cohen tarafından ortaya konulmuştur. İletişim sözlüğünde ise Mutlu (2004) Ahlaki paniği "Esasında ufak tefek toplumsal sapkınlık edimleri olan şeylere karşı abartılı ve iletişim araçlarınca da büyütülen toplumsal bir tepki" olarak nitelendirmiştir (s. 83).

Ahlaki panik teorisi medyadaki şiddeti şu şekilde çözümlemiştir: Medya belli azınlıkları sapkınlıkla ilişkilendirmekle beraber bu gruplara şiddet kullanımını ayıplamakta; başka bir konuda şiddet kullanımını gerekli ve yasal bir yol olarak kabul etmektedir. Bunun gibi çelişik mesajlar veren durumlar şiddetin izleyicilerce kabulünü sağlamaktadır (Yıldız ve Sümer, 2010, s. 42).

Şiddet eksenli olayların medyada 'haber' biçimiyle verilmesi bu durumu diğer anlatı çeşitlerinden ayırmakta ve başka bir merkeze konumlandırmaktadır. Haberin bir anlatı türü olarak gerçeği değiştirmeden aktardığı iddiası habercilerin kendi faaliyetlerini meşrulaştırmalarına zemin hazırlamaktadır.

Yarım yüzyıldır psikologlar, psikiyatristler ve çocuk gelişimcileri şiddetin toplum üzerindeki potansiyel etkilerini araştırmaktadır. Meta-analiz çalışmaları medyada var olan şiddet ve saldırganlık ilişkisine dair kesin kanıtlar sunan çalışmalara rağmen şiddet içeren medyaya maruz kalmanın yazarların kendi görüşlerine yakın çalışmaları refere etme eğilimleri, standartlaştırılmamış saldırganlık eğilim ölçütlerinin kullanımı, saldırganlıkla ilgili yapay deneyler kullanımı gibi nedenlerden dolayı meta analizler üzerinden medyadaki şiddetin gençlerin davranışları üzerinde derin bir etkisi olduğunu söylemek tartışmaya açık bir konudur (Bushman vd., 2015, s.1807). Medya kamusal hizmet verme vazifesini yüklendiği için doğruluk, dürüstlük ve şeffaflık ilkelerine bağlı olmak zorundadır. Ayrıca ekrana getirilen görüntülerin gazetecilik ilkeleri doğrultusunda filtrelenmesi kamusal bir sorumluluktur.

4.2. Kadının Medyada Temsili

Medya kimi zaman açıkça kimi zaman ise örtük biçimde cinsiyet temelli mesajlar vererek insanların belli kalıplar hâlinde yaşamasını, düşünmesini beklemektedir. Kimi durumlarda medya içerikleri genellikle kadını erkekten bağımsız işlememekte; kadını uyumlu, munis, sağduyulu resmetmekte bu kalıpların dışında resmettiği kadını ise sorunlu, duyarsız, kadın olmanın gerektirdiği vasıflara sahip olmayan bir varlık olarak yansıtmaktadır.

Kadınlar tarihsel olarak medyada eksik ya da basmakalıp bir şekilde yer almasına Tuchman (1978) "*eksik temsil ve sembolik imha*" adını vermektedir. Bu teoriye göre erkekler medyada sosyal ve mesleki olarak geniş bir yelpazede temsil edilirken kadınlar dar bir sosyal rol yelpazesinde gösterilmektedir. Kadınların başarıları rapor edilmemekte veya önemsizleştirilmekte, elde ettikleri başarılara ise görünüşlerinden daha az değer verilmektedir (Akt. Thompson, 2019).

Medya araçları genel olarak değerlendirildiğinde en çok etkiye sahip olan araçların başında televizyon yer almaktadır. Televizyon izleyiciye belirlenmiş yaşam tarzlarını benimsetmek, izleyicileri yönlendirmek konusunda güçlü bir araçtır (Söğüt, 2019: 214-215). Televizyon marifetiyle toplumda yer alan kadın kimliğinin pekiştirilmesi hız kazanmaktadır. En yaygın şekilde tüketilen popüler medya ürünü olan dizilerde erkekler sürekli olarak güçlü, otoriter ve zeki olarak kurgulanırken kadınlar fiziksel olarak kusursuz olduğu hâlde korunmaya muhtaç, ekonomik açıdan erkeğe bağımlı; erkek karşısında sessiz ve tepkisiz gösterilmektedir. Kadınlar tepkilerinde de ağlamayla sınırlı kalan şiddet ya da diğer türden baskılara direnemeyen bir figür olarak kurgulanmaktadır (Özkan, 2017:560). Kadınlar karikatürleştirilmiş bir duygusallık ya da bedeninin parçalarının toplamından daha azına indirgenmiş bir tasviri içeren bir kurguyla temsil edilerek izleyicilere aktarılmaktadır.

Spor medyasında ise kadın geçmişten günümüze pozitif yönlü değişimler geçirmesine rağmen kadın sporcular gazeteler, kamu ve özel yayınlar gibi geleneksel spor medyasında temsil edildiğinde başarıları ve hikâyeleri çoğunlukla önemsizleştirilmektedir (Razack ve Joseph, 2020. s. 3).

Akkaya ve Kaplan'a göre (2014) spor geleneksel olarak bir erkek etkinliği olarak görülmekte ve üstün sportif performans erkeklikle eşdeğer görülmektedir. Kadın ve erkek arasındaki biyolojik fark erkeğin kadından daha üstün olduğu fikrini doğurmaktadır. Erkeklerin tahakküm kurduğu sportif faaliyetlerde kadınların kendi cinsiyetlerine atfedilen estetik ve ahlaki değerlere zarar vermemeleri; kadınlık imgesine ve etiğine uygun

davranmaları gibi koşullarla varlık göstermelerine imkân tanınmaktadır. Aynı çalışmada spor medyasında voleybolcu kadınların fiziksel görünümlerinin ön plana çıkarıldığına, dişilik ve kadınsılıklarının keskinleştirildiğine yer verilmiştir. Özellikle yarışma sporları erkekler ve kadınlar açısından güçlü iletiler taşımaktadır. Spor yalnızca erkeklerin egemen olduğu bir alan olarak görülmekte buna ek olarak birçok spor erkek sporu olarak tekelleştirilmektedir (Akkaya ve Kaplan, 2014, s. 179).

Öte yandan medyada en çok yer bulan hedef kitlesi genellikle kadın olan kuşak programları son yıllarda gizlilik/mahremiyet gibi temel değerleri sarsarak ataerkilliğin cinsiyete dayanan söylemlerini programlara katılan kadınlar üzerinden yeniden üretmektedir.

Hedef kitlesi kadınlar olan bu programlarda "*Güzellik, sağlık, tatil, aktüel hayat, eğlence, çocuk, aile gibi konuların yanı sıra aile içi şiddet, kadına şiddet, boşanma, tecavüz, aldatma, evlenme gibi çoğunlukla kadınları ilgilendiren konular işlenmektedir.*" (Meder ve Çiçek, 2012, s. 11).

Programın ünlü olan sunucularının adlarıyla sunulması programın çekiciliğini artırmaktadır. Televizyonlarda gündüz yayınlanan ve kadın kuşağı olarak adlandırılan programların içeriği ise kadın sorunları bu sorunları yaşayan 'mağdur'lar tarafından dile getirilmektedir. Bu programlar bilgilendirme ve eğitme işlevi yok denecek kadar azdır (Büyükbaykal, 2011, s. 21).

> Kadın programlarının katılımcılarına bakıldığında ev kadını oldukları, eğitim ve entelektüel düzeylerinin düşük oldukları görülmektedir. Konulara dair yüzeysel, derinliksiz açıklamalar yapmaktadırlar. Öznel deneyimlerini anlatırken ya da bir konuya dair fikirlerini belirtirken evlerinde ya da arkadaşlarıyla birlikteymiş gibi rahat tavır sergilemeleri ve kameralara alışık bir görüntüleri sergilemeleri oldukça dikkat çekmektedir. Konukların tartışmaları sadece kendi öznel hayat hikâyeleri üzerinden değil aynı zamanda yakınlarından şahit oldukları, onların özel yaşamlarına dair hikâyelerden örnekler vererek ve bunlara dair subjektif düşünceleriyle destekleyerek devam ettirdiklerini görülmektedir. Dolayısıyla hem kendi hem de başkalarına ait mahrem alanı ifşa etmekten çekinmedikleri aşikârdır. Zaman zaman saldırgan, katı, saygısız,

olabilmektedirler. Çabuk öfkelendikleri, aşırı yargılayıcı, eleştirel, aşağılayıcı davrandıkları gözlemlenmektedir. Kişilerin hataları, yüzlerine vurulmakta, bastırılan duygular, öfke ve kızgınlıkla dile getirilmektedir. (Meder ve Çiçek, 2012, s. 11-12).

Meder ve Çiçek'in (2012) araştırması kuşak programlarını izleyen kadınların televizyondaki kadınlarla özdeşim kurarak psikolojik olarak rahatladıklarını göstermektedir; ancak çalışmada bu rahatlamanın yüzeysel olduğuna kadınların kamusal alanda kendi sorunlarını ifade edemedikleri için farklı içerikteki kadın programlarını bir çözüm yolu olarak görüp bağımlılık derecesinde izlediklerine vurgu yapılmıştır (Meder ve Çiçek, 2012, s. 27).

Tüm dünyada kadınlar medyada erkeklere göre daha az yer almaktadır. Hikâyelerin öznesi olarak ise kadınlar, erkeklerin ¼' ü oranındadır. Kadınların iş yerlerinde de yetersiz temsilini inceleyen davranış bilimi uzmanları dengesiz dağılım gösteren bu tablonun cinsiyet eşitsizliğini ve cinsiyet klişelerini güçlendirebileceğini ve sürdürebileceğini öngörmektedirler (Rattan vd. 2019).

Ferguson (1980) ise İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden itibaren 1980'e kadarki süreçte kadın dergilerinin içerik analizini yaparak kadınlara kabul ettirilmek istenen "kadınlık kültü"nün varlığından söz etmiştir. Kadınların başkalarını önemseme, aile, evlilik meselelerinden başka meseleleri umursamayan ya da güzel görünüp görünmedikleri ile ilgili kaygı duyan insanlar olarak dar bir çerçeveye sıkıştırıldıkları sonucuna ulaşmıştır (Akt. Thomson, 2019). Dergi ve gazetelerin kadın okuyucular için hazırladığı içerikler genellikle kozmetik ürünler, moda, sağlık ve beslenme konularından oluşmaktadır.

Kadınlara yönelik dergileri okumanın ise kadınların benlik duygusu üzerindeki gelişimi üzerindeki potansiyel etkisi birçok araştırmanın konusu olmuştur çünkü kadın ve gençlik dergileri uzun zamandır aşırı kadınlaştırılmış imgelerin örnekleri olarak görülmektedir. Erkek özneyi otorite ikonu olarak ayrıcalıklı kılan dergiler, baskın bir ataerkilliğin himayesindeki güzel ancak bağımlı kadın sayesinde süregelen anlayışı güçlendirme imkânı bulmaktadır. Bu dergiler kötü saçlara çözümler, sivilce kontrolü, zayıflama ipuçları ve bir erkeği baştan çıkararak elinde tutmayı ele alan takıntılı bir yaşam tarzını dayatma olmaksızın neşeyle kabul etmeyi sağlayan araçlardandır. Bu dergilerin hedef okuyucuları genç kızlar olduğundan bu durum cinsiyetçi iş bölümünün koşulsuz kabulüne neden olabilmektedir (Byerly ve Ross, 2006, s. 60-62).

Sinemada kadın sunumunda Mulvey'in 'Görsel Zevk ve Anlatı Sineması' üzerine yazdığı makaleye göre görsel medyadaki kadınlara bir erkeğin gözünden bakıldığı ve görsel

medya kadınların erkek arzusunun edilgin nesneleri olarak temsil edildiği görülmektedir. Mulvey'e göre kadına yönelik üç bakıştan söz edilebilir. Filmleştirilen olayları kaydeden kameramanın bakışı; tamamlanmış ürünü izleyen izleyicinin bakışı ve perde yanılsaması üzerinde yer alan karakterlerin bakışlarıdır. Mulvey sinemada yer alan cinsiyet asimetrilerinin sektörü kontrol edici bir güç olduğunu ve de ataerkil ideoloji ve söylemlere derinden kök salmış olan erkek izleyicinin hazzı için inşa edildiğini ifade ederek kadının anlamın yapıcısı değil anlamın taşıyıcısı olduğunu belirtmektedir (Akt. Hein, 2006, s. 88).

Bir arzu nesnesi olarak yansıtılan ve medya tarafından reçete edilmiş bir bedene sahip olmak zorunda hissettirilen kadınlar medyada birbirine zıt tanımlar üzerine de konumlandırılarak metalaştırılmaktadır. Örneğin kadınlar medya içeriklerinde ya masum, kurban, saf sıfatları ya da fettan, şeytan, kötü kadın sıfatları giydirilerek yansıtılmaktadır. Bu yanlış kadın tasavvuru sadece erkek zihninde değil kadınların zihninde de aynı şekilde yer bulmaktadır. Kadına yönelik şiddet; gerilim, korku filmleri ve televizyon dizileri, haberler gibi çeşitli yayın türlerinin tercih ettiği anlatı konularından biridir. Medya ve televizyon 90'lardan bu yana rating artırmak için televizyon ortamının serbest piyasasında güçlü bir reçete gibi görünen cinsellik ve şiddet kombinasyonunu kullanmaktadır (Şentürk, 2019, s. 33).

Medya toplumsal gerçeklikten ari olmayıp belirli görev ve rol sahibi olarak toplumu etkileme gücüne sahiptir. Medya, kendi toplumlarının tarihinin ve içinde oynadıkları rolün hem bir ürünü hem de yansımasıdır. Medya ulusal kurum ve çıkarlara hizmet ederken yerel, siyasi, sosyal ve ekonomik gerçeklere olduğu kadar izleyicinin taleplerine de oldukça duyarlıdır. Medyanın yasama, yürütme ve yargıdan sonra demokrasinin dördüncü direği olarak en önemli işlevi sosyal alandadır. Ancak medyanın ticari yanı medyayı kontrol edilemez bir rekabete sürüklemiştir. Bu durum ise medyanın topluma karşı sorumluluk bilincini zedelemiştir (Kumari, 2015, s.4) Bu sorumluluğu kaybetmesiyle toplumun önemli bir kesimini oluşturan kadınların imajını yanlış bir şekilde oluşturmakla kalmayıp aynı zamanda toplumun o kesime yönelik eylem ve tepkisini de harekete geçirmektedir.

Serbest piyasa ekonomisi ve telekomünikasyondaki teknolojik ilerleme, medya şirketleri arasındaki birleşmeleri kolaylaştırarak birçok küçük şirketi de birleşmeye zorladığını belirtmiştir. Küresel ve ulusal medyadaki birleşmeler ve bağlantılar medyanın kamuoyunun tutumunu her zamankinden daha fazla etkilemesini mümkün kılmıştır. Küreselleşen medya homojen içerikler üretmeye başlayarak diğer kültür ve yaşam tarzlarını yok saymıştır. Küreselleşme bir nevi batılılaşma olarak yansıtıldığı için medya yer yer gelişmekte olan ülkelerin görüntü ve yaşam tarzını ekrana getirmekte ancak ekrana gelen

görüntü egzotik ve tuhaf ilkeller olarak ekrana yansımaktadır. Tek tipleştirme ya da homojenleştirme sayesinde ideal güzellik algısı oluşturulmaktadır. Bu homojenleştirme genel olarak kadın bedeni üzerindedir. Kadınlar yeteneklerine göre değil nasıl göründüklerine göre değerlendirilmektedir (Bulut, 2020).

Medyanın pazar oluştururken yani bir malı veya hizmetin satın alınmasını teşvik ederken içerikleri nedeniyle bir kültürleme süreci oluşturduğu ve buna mukabil olarak kadının sosyal alanda bozunumuna neden olduğu sıklıkla vurgulanmıştır. Reklamlar aracılığıyla düzenli olarak basmakalıp roller pekiştirilmektedir. Kadın bedeni medyada araba, erkek parfümü veya erkeklere ait diğer metaları satmak için kullanılmaktadır (Kütük, 2012, s. 40-65).

Dominic ve Rauch tarafından Amerika'da gösterilen televizyon reklamlarıyla ilgili yapılan araştırmaya göre kadınlar reklamlarda genellikle ev kadını olarak temsil edilmekte; çalışıyorlarsa yaptıkları meslekler sekreterlik, modellik, mankenlik gibi işlerle sınırlı kalmaktadır (Dominic ve Rauch'ten aktaran Cihangiroğlu, 2018, s. 40). Reklamlarda kadın iyi eş ve iyi anne olarak gösterilir. Yapılan ürün tanıtımlarında kadın ya mutfaktadır ya da çocuk bakımıyla ilgilenmektedir. Kadının ev işinde yaşadığı zorluğu çözen ürünün nasıl kullanılacağı, kadının ne şekilde davranacağını belirten dış ses ise bir erkeğe aittir (Cihangiroğlu, 2018, s. 42).

Reklamlarda kadının eş ya da anne olarak ele alınmadığı durumlarda ise kadın bedeni ile karşımıza çıkmaktadır. Kadının cinselliğini öne çıkaran kıyafetler, idealleştirilmiş ölçüler üzerinden bedenle birlikte bir imaj yaratılmaktadır. Vücut bakım ürünleri, çorap ve giyim ürünlerinin tanıtımında ürünün satışını sağlamak için kadın dişiliği üzerinden meta hâline getirilmektedir. Söz konusu reklamlarda kadın davetkâr bakışlar ve duruşa sahiptir. Araba ya da erkek parfümü gibi hedef kitlenin erkekler olduğu ürünlerde ise ürüne sahip olan erkeğin o kadına da ulaşacağı iletisi verilmektedir (Kütük, 2012, s. 40-65). Erkeğe otorite ve dayanıklılık, kadına müşfiklik ve kırılganlık dayatıldığında her iki cinsiyet için beklenen duygusallık da değişecektir (Yaşar, 2007, s. 569).

Reklamlar ve diğer medya içerikleri ile genç ve güzel olmanın öteki her şeye tercih edildiği, kadınlığın bedenle özleştiği bir çatışma içinde utanma ve onaylanmama kaygısı yaşayan kadınlar beğenilmeyi değer görme ile bağdaştırıp bunu iyi hissetmeye tercih edebilir. Kadınlığın bedene indirgenmesi algılanan estetiğin kaybedilmesi kadının nesne olarak temsil edildiği dünyada kadın ruhunda onulmaz hasarlar bırakabilmektedir. Bu nedenle kadınların öz kabulünü destekleyici içeriklerin medyanın tüm mecralarında yer almasının bu durumun olası kötü sonuçlarını engelleyebileceği düşünülmektedir.

4.2.1. Haber Medyasında Kadının Temsili

Haber, gazeteciliğin gündelik uygulamaları ve profesyonel etik kodları içerisinde oluşturulan bir söylemdir. Dolayısıyla haberde söylem gerçeği objektif bir şekilde yansıtmaktan ziyade gerçeği temsil etmekte ve toplumda hâlihazırda bulunan eşitsiz güç ilişkilerini kurgulayarak tekrar üretmektedir (Arslan, 2017, s. 142).

Haber programları doğası gereği son derece çelişkilidir. Bir taraftan günün sosyal, politik, ekonomik ve kültürel düzeni hakkında makro düzeyde düzenli güncellemeler sağlayarak toplumun uyması gereken kuralları ifade etmede doğru bir işlev görmektedir. Ancak öteki taraftan haber genellikle bağlamsal bir boşlukta serbestçe dolaşan, arka planı olmayan ve bu nedenle tam anlamlandırmayı sağlayacak açıklayıcı tutarlılığı sunamayan içeriklerle izleyiciyi baş başa bırakır. Kadının medyada temsil ediliş şekli izleyen, dinleyen okuyan kitlelere kadının yeri ve kadının rolüyle ilgili mesajlar gönderir. Haber medyası kadın hâkimlerin, kadın milletvekillerinin veya iş kadınlarının görüşlerini bildirmediğinde çoğunlukla kadına yönelik şiddeti haberleştirdiğinde izleyicilerin kadınların toplumda gerçekten önemli roller üstlendiğini fark etmemesi şaşırtıcı değildir. Yine haber medyasında gözle görülür hâlde bulunan bir fark ise uzman yorumcuların genellikle erkeklerden oluşmasıdır. Bu durum medya çalışanlarının genellikle erkek olması ve bu nedenle konuklarını erkekler arasından seçme eğilimlerinden kaynaklanmaktadır. Diğer önemli neden ise erkeklerin bilimsel tartışmalarda daha güvenilir olduğu ile ilgili toplumca benimsenmiş yanlış kanıdır (Byerly ve Ross, 2006, s. 37-56).

4.3. Söylem ve Söylem Analizi

İnsan zekâsının ayırt edici bir özelliği, uyarlanabilirliği, değişen dünyanın değişen kavramlarını değişen hedeflere ve ortamlara uyacak şekilde yeni materyaller icat etme ve yeniden düzenleme yeteneğidir. Bu esnekliğin bir sonucu, dünya çapında ortaya çıkan büyük dil çeşitliliğidir. Her biri dil kendi bilişsel araç setini sağlayan bir kültür içinde binlerce yılda geliştirilen bilgi ve dünya görüşünü kapsar. Her biri dünyayı algılamanın, sınıflandırmanın ve anlamlandırmanın bir yolunu, atalarımız tarafından geliştirilmiş paha biçilmez bir rehberi içerir. Konuştuğumuz dillerin düşüncelerimizi nasıl şekillendirdiğine dair araştırmalar, bilim insanlarının bilgiyi nasıl yarattığımızı ve gerçekliği nasıl inşa ettiğimizi çözmelerine yardımcı olmaktadır ve bu iç görü, bizi insan yapan şeyin özünü anlamamıza yardımcı olmaktadır.

İnsanlar dil aracılığı ile fikirleri, düşünce ve duyguları başkalarına iletebilirler. Günümüzde dilin tanımı da değişikliğe uğramıştır. Dil sadece bir iletişim aracı değil aynı zamanda başkalarını etkileyen bir kavramdır. Dil araç olarak gerçeği tersine çevirebilme gücüne de sahiptir. Dil sayesinde insanlar konuşurken veya yazarken söyleyeceklerini iletişim kurdukları duruma veya bağlama uygun hâle getirirler. Başka bir deyişle niyet edilen söylem konuşmacıya veya yazıya dayalı olarak uygun bir konuma getirilebilir.

> Dil ile düşünce arasındaki mütekabiliyet/karşılıklılık, Antik Çağ'dan itibaren filozoflar tarafından üzerinde durulmuş bir konudur. Konuşmanın, başta düşünceler olmak üzere; arzuların, öfkenin, sevincin, hüznün, kısacası ruhtaki her tür teessürün/etkilenimin dışa vurumu olduğu, birçok filozofun işlediği bir fikirdir. Bununla birlikte filozoflar dilin, düşüncenin ifadesinin imkânı olduğu kadar, düşüncelerin ona bütünüyle emanet edilmemesi, dikkatli kullanılması gereken bir âlet olduğuna da dikkat çekmiştir (Altınörs, 2010, s. 390).

Dil mesajı, ideolojiyi ve fikirleri taşıyan, gerçekliği açıklayan ve de aynı zamanda gerçekliği oluşturulmasında önemli işlev gören, bilginin içerisinde üretildiği, düşünce ve inançların kontrol edilmesini sağlayan bir aygıttır (Devran, 2010, s. 24-25). Türk Dil Kurumu söylemi "söyleyiş, söyleniş, sesletim, telaffuz" "kalıplaşmış, klişeleşmiş söz, ifade" "bir veya birçok cümleden oluşan, başı ve sonu olan bildiri, tez" olarak tanımlamıştır (www.sozluk.gov.tr). Hartley'e göre söylem dilin kullanım şekli, konuşmacının yalnızca konuşmacının kullandığı seslerle kısıtlı olmayıp iki insan arasında devam eden karşılıklı iletişimi, dilbilimsel kuralları ve kültürü de içine almaktadır (Hartley, 2002, s. 73). Bununla beraber söylemler, dünyanın, insanların, uygulamaların ve olayların "gerçeği" sayılan gerçeklik duygumuzu şekillendirir (Foucault, 1972).

Dil bir toplumun parçasıdır ve kültürle oluşan dilsel fenomenlerin sosyal etkileri bulunmaktadır. Söylem ve sosyal yapılar bir diyalektik ilişki ile birbirine bağlıdır. Diyalektik ilişki iki yönlü bir ilişkidir ve söylemsel olayın durumlar, kurumlar ve sosyal yapılar tarafından şekillendirildiğini, ancak aynı zamanda söylemsel olayın onları şekillendirdiğini ima eder. Başka bir deyişle, 'söylem', toplumsal olarak şekillendirildiği kadar toplumsal anlamda da kurucudur. Söylem sosyal olarak çok etkili olduğu için, kaçınılmaz olarak iktidar meseleleriyle ilgilidir. Söylem analizi, baskın gruplar ve kurumlar tarafından gücün kötüye kullanılmasının söylemsel stratejilerine ve sonuçlarına ve toplumsal eşitsizlik biçimlerinin

söylemde nasıl temsil edildiğine, yeniden üretildiğine veya meşrulaştırıldığına odaklanır. (Fairclough 1989, s. 37). Fairclough'un (2010) söylemin "piyasalaştırılması" olarak tanımladığı medya, söyleminde değişiklikler yaparak hem haberdar etme özelliğinden kopmayıp hem de haberi ilgi çekici hâle getirmek amacıyla tabloidleştirir. Medya belirli bir konsensus oluşturarak haber-eğlence gibi melez bir medya dili oluşturmaktadır.

Bourdieu, dilsel bir kabiliyet olan konuşmaların sadece basit bir dilsel kodlama ve anlama olmayıp bununla beraber zenginliğin ve gücün de göstergeleri olduğunu aktarmaktadır. Yani değer biçme, paha biçme gibi niyetler; inanma ve boyun eğme gibi niyetler de dil yoluyla ortaya çıkarlar. Şiir gibi edebi kullanım dışında ender biçimde olmasına rağmen dil, gündelik yaşamda iletişimin yalın bir aracı olarak işlev görür. Dil bir simgeler bütünüdür. Bu simgeler aracılığı ile dil şiddetin bir göstereni de olmaktadır. Simgesel şiddet, nesnel yapılarla bu nesnel yapılara kendilerini uyumlandıran toplumsal eyleyiciler arasında bir ilişki olarak anlaşılmalıdır. Bu ilişki ise içerisinde gizil bir gücü barındırmaktadır. Başka bir deyişle, toplumsal yapılara uyum sağlamak, simgesel şiddetin (Akt. Dursun, 2018, s. 103) etkisine girmek anlamına gelmektedir. Yapılar içerisine kendisini gizleyen sembolik şiddet, insan davranışlarında rızaya dayalı bir tahakküm şekline dönüştürmektedir (Bourdieu&Wacquant, 2010, s. 167). Bu da, toplumun mikro yapı taşı olan aileden makro yapı olan topluma kadar birçok alanda erkeği soyut anlamda güçlü kılmıştır. Ataerkil toplumlarda babanın elinde olan aile yönetimi, toplumu yönetmeye kadar gitmiştir. Bu sayede erkekler, birçok ilişkiyi belirlemede üstün kılınmış, otoriteyi ele geçirmişlerdir. Başka bir anlatımla, simgesel gücü yani dili ele geçiren erkek, simgesel şiddeti uygulama hakkını da kendinde görmüştür. Erkek egemen toplumlar ve bu toplumların alt tabakaları erkeklerce biçimlendirilmekte ve yönetilmektedir. Bu, erkeği bütün sermaye türlerinde güçlü kılmak anlamına gelir. Sermaye türlerini elinde bulunduran erkek, sermayeden doğacak her türlü sembolik gücün de hâkimi olur ve bunu başta kadınlar olmak üzere, kendisinden daha güçsüz gördüğü zümreleri yönetmek ve denetimine almak için sembolik şiddete dönüştürür. Ataerkil toplumlarda erkeğe ve kadına dair oluşturulan böylesi yaşam alanları, erkeği simgesel güç sahibi (istese de istemese de), kadını ise simgesel şiddet mağduru (kabul etse de etmese de) haline getirmiştir. Bu nedenledir ki Bourdieu, ataerkil toplumlarda erkek egemenliğini sembolik şiddet olarak nitelendirmiştir (Akt. Dursun, 2018, s. 103)

Mubby'e göre söylem egemenlik ilişkilerinin hem kurulduğu hem de temsil edildiği birincil araçtır ve ideolojik söylem egemenlik ilişkilerini bağlantılandırmakta dolayımlayıcı kapasiteyle işlev görmektedir (Mubby'den Akt. Karaduman, 2017:36). Söylem analizi dilin

kullanımlarını incelemek ve analiz etmekle ilgilidir. Dilbilimi temel alan yaklaşımlar metnin arkasındaki dilsel veya iletişimsel işlevin altında yatan genel kanıyı bulmak için metnin yapılandırılmış analizini içermektedir. Konuşma analizi cümle ve kelimelerin dilbilimsel ya da dilsel yapılarından ziyade dilin sosyolojik kullanımlarına ağırlık vermektedir.

Kültürel çalışmalar, sosyoloji ve felsefedeki araştırmacılar, fenomenleri belirli bir şekilde anlamayı meşru ya da mümkün kılan tüm sosyal uygulamaları, bireyleri ve kurumları içeren daha geniş bir alanı kapsamak için eleştirel söylem analizi terimini kullanmaktadırlar. Michael Foucault belirli söylemlerin "toplumsal dünyada sistematik olarak inşa edildiğini" öne sürmüştür. Bu düzeydeki söylem analizi yalnızca metnin ve dilin toplumsal kullanımlarının incelenmesini değil aynı zamanda bireylerin uyması gereken belirli kuralların ve rollerin varlığının düşünme ve konuşma yoluyla mümkün kılındığını savunur (Akt. Hodges vd, 2008, s. 570).

Söylem çalışmaları yapıların açıklanması ile sınırlı kalmayıp sözlü iletişim, bilişsel psikoloji, sosyal psikoloji, mikro-sosyoloji ve etnografya gibi çeşitli disiplinlerdeki söylem araştırmalarındaki gelişmeler, söylemin sadece yalıtılmış ya da diyalog zemininde incelenen yapılar olmadığını göstermiştir. Söylem üretim ve alımı içinde barındıran, söylemi oluşturan katılımcıların özelliklerini içeren bir sosyal bağlamı da içine alan karmaşık bir yapıdır. Bu nedenle basında yer alan haberlerle ilgili yapılacak olan vaka incelemelerinde söylem analizi farklı kuramlara, yaklaşımlara, metotlara göre değişiklik gösterebilmektedir.

Geleneksel ve yeni medyada göz ardı edilen veya ihmal edilen durumlardan biri haberlerin belirli bir söylem türü oluşturmasıdır. Kitle iletişim araştırmalarında sosyal bilimlerin hâkim etkisi haber oluşturmanın politik, sosyal, psikolojik yönlerine odaklanmaya yol açmıştır. Geleneksel veya daha yeni analiz biçimleri, bağlamsal varsayımlar ortaya koyabilmek için medya iletilerinin seçilen özelliklerinin metodolojik olarak açıklanmasını amaçlamaktadır.

Bu bağlamda van Dijk (2009); Wodak ve Meyer (2009) eleştirel söylem analizinin amaç ve ilkelerini şu şekilde özetlemiştir:

- Eleştirel söylem analizi teoriye ya da bir disipline odaklanmak yerine probleme odaklanmayı tercih eder,
- Eleştirel söylem analizi disiplinler arası olduğundan toplumdaki ciddi sorunları çözmede çeşitli teori, yöntem ve pratik uygulamayı önermektedir,
- Eleştirel söylem analizi sosyal sorunlar, sosyal eşitsizlikler, ırkçılık, sınıfçılık, cinsiyetçilik gibi alanlarda gücün kötüye kullanımı ile ilgili olduğu için sosyal bir araştırma modelidir, eleştirel söylem analizi araştırılan olguya ışık tutma ve belirli

yorumların neden diğerlerinden daha etkili olduğuna dair gerekçe sağlama ihtiyacına binaen değerlendirmenin önemini vurgulamaktadır (Akt. Ramanathan ve Hoon, 2015, s. 59).

4.3.1. Haber Medyasında Söylem Analizi

Haber medyasında söylemler vasıtası ile haberi yapan ve haberi alan arasında karşılıklı etkileşim ortaya çıkmaktadır. Haberi yapan ve haberi tüketen arasında inşa edilen çift yönlü etkinin sonucu olarak kaynak söylemler, haber dilinde kullanılarak halkın söylemine dönüşmektedir (Karaçay, 2018: 30). Böylece haber metinleri egemen söylemleri uzlaşılmış söylemlere dönüştürerek var olan eşit dağılmamış olan güce yönelik rızanın oluşturulmasına yardım etmektedir.

Kadın ölümünün fetişleştirilmesi ve cinsiyetçi şiddetin normalleştirilmesi haber dilindeki çağrışımların tüm kitle iletişimine nüfuz ettiği ve izleyicilerin konuya bakışının ticarileştirilerek kolektif bir tahayyül oluşturulduğu söylenebilir. Haberde yer alan kadına şiddet kavramı cinsiyet temelli şiddetin oldukça sansosyonel bir estetiğini sunuyorsa hastalıklı anlatıyı altüst edebilecek alternatif temsil biçimleri bulmak gerekmektedir.

Genel olarak medya tarafından cinsiyet temelli şiddet failinin sapkın bir figür hâline getirilerek ya da şiddetin nedenini işkencecinin travmatik ve çalkantılı yaşamında bulan patolojikleştirme gibi bir gerekçelendirme stratejisi kullanıldığı ve sürekli savunma refleksiyle haberler yapıldığı görülmektedir. Bu durumda kitle iletişim araçlarının katili çılgın ya da canavar olarak sınıflandırması; medyanın asıl sorun olan kadına yönelik erkek şiddetinin epizodik bir çerçeve kullanarak şiddetin köklü bir sosyo-kültürel yapı olduğunu görmekten kaçındığı anlamına gelebilmektedir.

Dursun'a göre (2008) şiddet haberleri medya tarafından kimi zaman kişiselleştirilmekte, dramatik ögeler öne çıkarılıp öyküleştirilerek var olduğu bağlamdan uzaklaştırılmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak Dursun kadına yönelik aile içi şiddet haberlerinde yer alan nedensellik ve şiddete maruz kalan kadının erkekle arasında bulunan hukuki ilişkinin lüzumsuz yere kullanılması, olaydan etkilenen kişinin fiziksel görünüşünün ekrana getirilmesi, edilgen cümle ile failinin sorumluluğunun azaltılması gibi bir dizi hataya dikkat çekmiştir (s. 84).

Çelenk (2010) ise haberin yapılışı esnasında kamunun haberi bilme hakkının maiyetine, söz konusu hakkın nerede başlayıp nerede son bulduğu gibi etik konuların ortak bir paydada kararlaştırılabileceğine, kamunun bilme hakkına sahip olmasının tüm

gazetecilik faaliyetlerinin meşrulaştırılmasının tehlikeli boyutuna dikkat çekmiştir. Çelenk aynı makalesinde bir toplumun üyelerinin işittikleri, izledikleri ve okudukları 'haber'e güven duyması, her şeyden önce o toplumun dış dünyayla ilişkili 'temel güvenlik duygusunun güçlenmesine yardım edecektir. Kedini güvende hissetmek bugüne ve geleceğe korkusuz bakmanın da önemli bir koşulu olduğunu söylemiştir.

BÖLÜM 5

BULGULAR VE YORUMLAR

5.1. Ana Haber Bültenlerinde Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin İçerik ve Söylem Analizi

Bu çalışmada ATV, SHOW TV, KANAL D, FOX, STAR TV HD, HABER GLOBAL ve TRT 1 logolu yayın kuruluşlarının 01.03.2022-30.03.2022 tarihleri arasındaki ana haber bültenleri incelenmiştir. Aşağıda sırasıyla belirtilen kanallara ait içerik ve söylem analizleri yer almaktadır. İçerik analizi yapmak üzere her kanala ait sayısal veriler 5 tablo ile ele alınacaktır. Sayısal veriler içerik analizini oluşturacak olup sonrasında 1-30.03.2022 tarihleri arasında ilgili kuruluşta yer alan haberlerden seçilen örneklerin söylem analizi yapılacaktır. Her yayıncı kuruluş için aynı uygulama gerçekleştirilecektir.

5.1.1. ATV Logolu Yayın Kuruluşunun Ana Haber Bültenlerinde Yer Verilen Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik ve Söylem Analizi

İlgili kuruluşa ait "Ana Haber Bülteni" her gün 19:00 ve 20:00 saatleri arasında ekrana gelmektedir. Kuruluşun 1-30.03.2022 tarihleri arasındaki ana haberleri incelenmiştir. Belirtilen tarihler arasında ATV'de 25 adet kadına yönelik şiddet haberi tespit edilmiştir.

Tablo 1

ATV Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Faili (01-30.03.2022)

Şiddet Uygulayan	Şiddet Uygulayan Kişilerin Dağılımı
Erkek	24
Kadın	1

1-30 Mart 2022 tarihleri arasında ilgili kuruluş tarafından ekrana getirilen kadına yönelik şiddet haber sayısının 25 olduğu belirlenmiştir. Şiddet uygulayanın cinsiyetinin ağırlıklı olarak erkeklerden oluştuğu tespit edilmiştir.

Tablo 2

ATV Logolu Yayın Kuruluşunda Şiddet Uygulayanın Yakınlığı (01-30.03.2022)

Şiddet Uygulayanın Yakınlığı	Dağılımı
Partner	20
Tanımadığı Kişi	3
Akraba	1
Tanıdık	1
Belirtilmemiş	-
Aile	-

Tablo 2'de failin mağdurla yakınlığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Tabloda görüleceği üzere kadınlara en çok partnerleri tarafından şiddet uygulanmıştır. Tabloya göre 25 şiddet haberinden sadece 3'ünün kadının tanımadığı kişi ya da kişilerce gerçekleştiği görülmektedir. Özetle kadınlara şiddet uygulayanların en yakınları olduğu görülmektedir.

Tablo 3

ATV Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Uygulanma Biçimi

Şiddet Biçimi	Dağılımı
Kaba Kuvvet	6
Silah	5
Kesici-Delici Alet	5
Yüksek Bir Yerden Atma	2
Haneye Tecavüz	2
Tehdit	2
Taciz	2
İp	1
Boğma	1
Mala Zarar Verme	1
Hakaret	1
Kimyasal Madde	1
Israrlı Takip	1

Tablo 3'te ise şiddetin uygulanma biçimi incelenmiştir. İncelenen tabloya göre kadınlar birden fazla şiddet türüne maruz kalmışlardır.

Tablo 4

ATV Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Nedeni (01-30.03.2022)

Şiddetin Nedeni	Şiddet Nedenlerinin Dağılımı
Boşanma/Ayrılma	13
Belirtilmemiş	4
Psikolojik Sebepler	3
Aldatma	1
Kıskançlık	1
Alkol	-
Yoksulluk	-
Belirtilmemiş	-

Tabloya göre ilgili yayın kuruluşu boşanmayı şiddetin gerekçeleri arasında ele almıştır. Boşanma psikolojik, toplumsal, ekonomik sebepleri bulunan karmaşık bir kavramdır. Boşanma şiddetin bir nedeni olarak gösterilmesine rağmen kökeninde farklı durum ve süreçleri bulundurmaktadır. Durum tersinden okunduğunda ise şiddet bir boşanma nedeni olarak ele alındığında izleyiciler nezdinde boşanmanın şiddete neden olabileceği algısı oluşabilir. Bu nedenle boşanmanın şiddetin gerekçesi olarak gösterilmemesi gerekmektedir.

Tablo 5

ATV Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddet Türü (01-30.03.2022)

Şiddet Türü	Şiddet Türünün Dağılımı
Yaralama/Darp	11
Cinayet	6
Psikolojik Şiddet	5
Şüpheli Ölüm	3
Cinsel İstismar	3
Haneye Tecavüz	2
Maddi Şiddet	1
Alıkoyma	-

ATV logolu kuruluşta cinayet ve yaralama haberleri ekrana sık sık getirilmiştir. 25 haberin 3'ü ise şüpheli ölümdür. Şüpheli kadın ölümleri kadın cinayetlerinde önemli bir yer tutmaktadır. Tabloda da görüleceği üzere kadın ölümlerini neredeyse %35'lik kısmı şüpheli

ölümlerden oluşmaktadır. Tablo 5 ile bağlantı kurulduğunda şüpheli kadın ölümleri genellikle yüksek bir yerden düşme/atlama ya da itilme sonucu gerçekleşmektedir.

Örnek Haber 1:

İlgili Haber Başlıkları: "EBRU CIZDAN'IN SIR ÖLÜMÜ", "TALİHSİZ KADININ SON ANLARI", "İNTİHAR MI CİNAYET Mİ?" (14 Mart 2022)

Haber Metni*: Gurbetçi çift Hamburg'dan İstanbul'a gezmeye gelmişti. Restorana giden ikili dönüşte otel odasına kavga ederek girdi. Dakikalar sonra korkunç bir şey oldu. Genç kadın 7. kattan düşerek hayatını kaybetti. Genç kadın canına mı kıydı, cinayete mi kurban gitti? Güvenlik kamerasınca kaydedilen görüntüler ise Ebru Cızdan'ın hayattaki son anları oldu. 40 yaşındaki kadın dakikalar sonra düşerek öldü. Özgür Aydoğan eşim kendi düştü dese de çıkarıldığı mahkemece tutuklandı. (14 Mart 2022)*

ATV logolu yayın kuruluşunun 1 Mart 2022 tarihinde yayınlanan haberinde haber başlığının ilgi çekici hâle getirilmesi için başlıkta 'sır' ifadesi kullanılmıştır. Ebru Cızdan 'talihsiz' olarak nitelendirilmiştir. Van Dijk'in söylem analizine göre kurbanın talihsiz olarak nitelendirilmesi kadının güçsüz bir varlık olduğu söylemini pekiştirmektedir. Haberde Ebru Cızdan ve Özgür Aydoğan'a ait mutlu bir fotoğraf ekranda yer almıştır. Bu durumun kamu yararı açısından haber değeri bulunmamaktadır. Özellikle şüpheli bir şekilde gerçekleşen bu ölümde şüpheli ve maktulün yan yana fotoğrafının koyulmaması daha doğru olacaktır.

Örnek Haber 2:

İlgili Haber Başlıkları*: "AYRILMAK İSTEDİ DİYE" "AYRILMAK İSTEDİĞİ ESKİ ERKEK ARKADAŞI GENÇ KIZI ÖLDÜRESİYE DÖVDÜ"* (6 Mart 2022)

Haber Metni**:** *"İzmir'de yaşayan Gamze Tümtürk geçtiğimiz günlerde şiddet gördüğü erkek arkadaşından ayrılmıştı ama saplantılı aşığı bu ayrılığı bir türlü hazmedemedi, genç kızı öldüresiye darp etti. Gamze Tümtürk'ün kendisinden ayrılmasını kabul edemeyen Erkan Yıldız onu önce yatak odasında daha sonra da salonda dövmeye devam etti. Burnu da kırıldı. Gözaltına alınan adam ifadesinden sonra serbest bırakıldı. Ölüm korkusu yaşayan genç kız sokağa çıkamıyor."*

Gamze Tümtürk:"Saçımdan tutarak yere attı yerde hâlâ saçlarım duruyor. Yüzümü tekmeleyerek beni bu hâle getirdi. Seni şikâyet edeceğim dedim bunu ifademde de yazdım, şikâyet edeceksen düzgün et deyip daha çok dövmeye başladı."

Haber spotları incelendiğinde şiddetin nedenine vurgu yapıldığı görülmektedir. Haberci haberi neden sonuç pratiğine dökmüştür ancak özellikle kadına yönelik şiddet haberlerinde illiyet bağı kurulması saldırganın uyguladığı şiddete bahane yaratmaktadır.

Ayrıca saldırganın saplantılı âşık olarak nitelendirilmesi şiddet uygulamanın romantikleştirilmesine neden olmaktadır. Şiddet mağdurunun sesini duyurması, şiddet gören birçok kadının şiddete dur demek için cesaretlenmesini sağlayabilir. Mağdurun ana çerçeveye alınması, yaşananların mağdur gözünden aktarılması "kadına yönelik şiddet"te kadını odağa almaktadır. Ancak şiddetin tüm boyutlarıyla sözlü olarak dile getirilmesi izleyicinin şiddeti kanıksanmasına yol açabilir.

Örnek Haber 3:

İlgili Haber Başlığı: *YARIN ÇOK GEÇ OLABİLİR.*

Haber Metni: *"Eski sevgilisi tarafından saldırıya uğrayan genç bir kadının yardım çığlığı bu. Takıntılı eski sevgili genç kızı bir türlü rahat bırakmadı. Önce tehdit etti ve silahla Sultan'ı rehin aldı. Belinden silahı çıkarıp senin işin bitecek dedi. Kezzap mı silah mı dedi ve genç kadını yüzüne kezzap attı."*

Mağdur Kadın: "Ölmem mi gerekiyor? Ev hapsine çarptırıldı ama dışarı çıkarılmış." (12 Mart 2022)

İlgili haberde saldırgan kadının yüzüne kezzap attığı için ev hapsine çarptırılmış sonrasında da serbest bırakılmıştır. Haberde kadının yüzünde kimyasal maddeye maruz kalma sonucu kalıcı izler oluşmuştur. Haber, şiddeti durdurmak isteyen kadınların sesini duyurmasına imkân sağlamıştır. Kadına yönelik şiddeti önlemek için şiddet sonrası kadınların başvurabilecekleri kurum ve kuruluşların bilgisinin verilmesi haberin kendi bağlamına uygun olduğundan faydalı olabilir. Saldırganın 'takıntılı sevgili' olarak nitelendirilmesi kadına yönelik şiddetin önlenmesinde saldırgana bahane ürettiğinden önerilmeyen bir haber dilidir. Haber başlığı ve mağdur kadınla röportaj yapılması kadına yönelik şiddette kadını merkeze almasından dolayı tavsiye edilen haber diliyle uyumludur.

Örnek Haber 4:

İlgili Haber Başlıkları: "İKİ ÇOCUK ANNESİNİN SIR ÖLÜMÜ; İNTİHAR MI CİNAYET Mİ? SABAHA KARŞI BALKONDAN DÜŞÜP ÖLDÜ; 4. KATTAN NASIL DÜŞTÜ? BİR AY ÖNCE YUMRUK YUMRUĞA DÖVMÜŞ; KIZLARINA SIK SIK ŞİDDET UYGULAYAN DAMATLARINDAN ŞÜPHELENİYORLAR" (18 MART 2022)

Haber Metni: *"İstanbul'da yaşayan Ece Acar hayata sıkı sıkıya bağlıydı. Genç kadının evinin bahçesinde cansız bedeni bulundu. İntihar ettiği söylendi ama aile evlatlarının cinayete kurban gittiğinden emin. Ece'nin canına kıydığı söylentisi vardı ama onlara göre bu intihar değil cinayetti. Ece Acar 10 yıllık evliliğinde defalarca şiddete maruz kaldı, polise sığındı annesinin yanına geldi, en son 5 ay önce de evi terk etmişti. Yine gerekçe*

aynıydı şiddetti ama araya birileri araya girince evine, kocasına döndü ama bu kez ailesine cansız bedeni geldi. Adli tıptan gelecek rapora göre soruşturma şüpheli ölüme ışık tutacak."

Ece Acar'ın Ablası: "Benim kardeşim hayat dolu bir insandı. İntihar eden bir insan nasıl sırt üstü düşebilir ki elinde yanan sigarayla?"

Ece Acar'ın Annesi: "3 tane çocuğu perişan oldu benim evladım gitti evladımı birini benden aldılar, Allah'ım ben nasıl dayanırım ki?"

Haberde Ece Acar'ın balkondan düşerek ölmesinin cinayet olabileceği üzerinde durulmuştur. Ailenin ifadeleriyle bu durum desteklenmektedir. Haberde duyumlardan ziyade röportaj verenlerin maktulün yakınlarından seçilmesiyle haberin tabloidleşmesinin önüne geçilmiş ve maktûlün odağından bakılması sağlanmıştır. Şüphelinin maktulü defalarca darp etmesine rağmen çözüm bulamayan kadının tekrar evine dönmek zorunda kalması kadın cinayetleri bağlamında incelendiğinde kadınların şiddetten kurtulmaları için sağlanan koruyucu önlemlere ulaşamadığı sonucuna ulaştırmaktadır.

Örnek Haber 5:

Haber Başlıkları: "KIZ ARKADAŞINI VURUP İNTİHAR ETTİ! AVM'DE DEHŞET! SEVGİLİ TARTIŞMASI KANLI BİTTİ 2 ÖLÜ! TÜFEKLE AVM'YE NASIL GİRDİ? YAĞMUR'A NASIL KIYDI?" (19 Mart 2022)

Haber Metni*: "İstanbul'da dün akşam korkunç bir cinayet işlendi. Kız arkadaşının öldürüp intihar eden gencin annesi hâkim babası ise savcıydı. Silah sesi dün akşam İstanbul'daki bir AVM'nin otoparkında yankılandı. Üniversite öğrencisi Murat Bayırköylü eski sevgilisi Yağmur Sönmez'i öldürdü. Dehşetin ardından da namluyu kendine doğrulttu aynı silahla canına kıydı. Murat Bayırköylü eski kız arkadaşıyla AVM'de karşılaştı, iddiaya göre aralarında tartışma çıktı o tartışmanın ardından Bayırköylü aracına bindi, pompalı tüfeğini alıp dehşet saçtı. Murat Bayırköylü 21 yaşında hukuk öğrencisiydi. Annesi hâkim babası da İstanbul'da görevli savcıydı. İddia o ki kendisiyle aynı yaşta kız arkadaşı Yağmur Sönmez'le bir süre önce ayrılmışlardı. Otoparkta ipler gerildi. Geride yitip giden iki can evlatlarını kaybeden aileler ve birçok soru kaldı. Murat'ın cenazesi İzmir'de toprağa verildi Yağmur Sönmez'in de cenazesi adli tıptaki işlemlerin ardından toprağa verilecek." (19 Mart 2022)*

Haber başlıkları incelendiğinde cinayeti işleyen Murat Bayırköylü'nün odağa alındığı görülmektedir. Katilin ailesinin mesleki durumlarına ilişkin bilgi verilmesi olayın ve asıl konunun önemini kaybetmesine neden olmaktadır. İkinci başlıkta cinayetin tartışma sonucu gerçekleştiği bilgisi verilmesine rağmen bu bilginin nereden edinildiği belirsizdir. Haber metninde katil ve maktul arasında yakınlık bağı kurulmasına neden olan "kız arkadaş"

ifadesi kullanılmıştır. "Dehşet, cinayet, kanlı" ifadeleri ve olayın adım adım anlatılması şiddetin normalleştirilmesi riski taşımaktadır. AVM otoparkına silahın nasıl sokulduğuna dair soru ise güvenlik önlemlerinin sağlıklı yürütülmediği ile ilgili bir alt metin taşımaktadır.

Örnek Haber 6:

İlgili Haber Başlığı: *AKRABASI KÂBUSU OLDU*

Haber Metni: *"Emine Aygırgöl şiddet yüzünden eşiyle yollarını ayırda ama boşandıktan sonra kendini daha büyük bir kâbusun içinde buldu, genç kadın akrabası olan saplantılı aşığı yüzünden evinden dışarı adım atmaya bile korkuyor, kâbusun bitmesi için somut bir adım bekliyor."*

Mağdur Kadın: "Evin anahtarına bir şekilde kopyalayıp eve girmiş bir ay sonra falan bizim ev kundaklandı. İşe giremiyorum, çalışamıyorum. Çarşıya çıkıyorum karşıma çıkıyor. AVM'ye gidiyorum karşıma çıkıyor. Herkesin yolunu kesmeye başladı. Ablalarım, annem, kardeşime benimle evlenmek istediğini söyledi, biz olmayacağını söyledik. Balkondaki kıyafetlerimi çalmaya başladı, bir dönem telefonuma casus program yüklemiş, sürekli konuşmalarımı takip etmiş. Arkadaşlarımla görüştüğümde onlara ulaşmış, hep kadınlar öldükten sonra bir şeyler yapılıyor. Herhangi bir yere çıkmıyorum, oğluma zarar vermesinden korkuyorum. Ne zaman şikâyet etsem bir sonraki hamlesi çok daha büyük oluyor. Ben istiyorum ki kadınlar ölmeden kadınların sesini duyalım. Ne yüzünü görmek ne de sesini duymak istiyorum."

"Şiddetten kurtulmak için çocuğunun babasından ayrıldı. Bu kez de ona kâbusu saplantılı akrabası yaşattı. Tehdit edilen genç kadın evinden dışarı çıkamaz hâle geldi. Reddedilen Ömer Yaşar Emine'yi saplantı hâline getirdi. Hatay Belen'de yaşayan 32 yaşındaki Emine Aygırgöl 2015 yılında dünya evine girdi, gördüğü şiddet ve psikolojik baskılara daha fazla dayanamadı. Ayrıldı bunu fırsat bilen akrabası kendisiyle evlenmek istedi.

Anne ve küçük oğlu işte bu oda içerisinde yaşıyor. Genç kadın bu oda içerisinde üzerini değiştirdiği için Ömer Yaşar isimli kişinin herhangi bir yere gizli kamera koyup müstehcen görüntülerini kaydetmesinden korkuyor. Emine kendisine âşık olan saplantılı âşıktan bir an önce kurtulmak istiyor." (21 Mart 2022)

İlgili haberde saldırgan tehdit, ısrarlı takip, taciz suçları ile özel hayatın gizliliği ve konut dokunulmazlığını ihlal etmiştir. Dolaylı yoldan ekonomik şiddete de maruz kalan kadın şiddete dur demek için ilgili kanala röportaj vermiştir. Haber bu bağlamda değerlendirildiğinde kadına yönelik şiddete karşı olumlu mesajlar taşımaktadır. Ancak haber dilinde saldırganı tanımlayan "takıntılı, saplantılı âşık" ifadesi haberi tabloidleştirmekte

mağdurun yaşadığı travmayı yumuşatmaktadır. Haberde saldırganın kimlik bilgileri ve fotoğrafı kadına yönelik şiddeti önlemede tavsiye edilen sunuma uygun olarak verilmiştir. Haber başlığı incelendiğinde ise haberin sansasyonelleştirildiği görülmektedir. Konunun ehemmiyeti göz önünde bulundurulduğunda haber başlıklarının oluşturulmasında gerekli özenin gösterilmesi önemlidir.

5.1.2. Show TV Logolu Yayın Kuruluşunun Ana Haber Bültenlerinde Yer Verilen Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik ve Söylem Analizi

Tablo 6

SHOW TV Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Faili (01-30.03.2022)

Şiddet Uygulayan	Şiddet Uygulayan Kişilerin Dağılımı
Erkek	40
Kadın	1

1-30 Mart 2022 tarihleri arasında ilgili kuruluş tarafından ekrana getirilen kadına yönelik şiddet sayısı 41'dir. Şiddeti uygulayanın cinsiyeti incelendiğinde kadına yönelik şiddet haberlerinde şiddet failinin %97,5 oranında erkek olduğu görülmüştür. Kadına yönelik şiddet suçunun %2,5'inin failinin ise kadın olduğu görülmektedir.

Tablo 7

SHOW TV Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Faili (01-30.03.2022)

Şiddet Uygulayan	Şiddet Uygulayan Kişi Dağılımı
Partner	26
Tanımadığı Kişi	8
Aile	4
Akraba	1
Tanıdık	1
Belirtilmemiş	1

Tablo 7'de failin mağdurla yakınlığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Tabloda görüleceği üzere kadınlara en çok partnerleri tarafından şiddet uygulanmıştır. Kadına yönelik 41 şiddet

haberinin 32'sinde şiddetin kadınların yakın çevresi tarafından gerçekleştirildiği görülmüştür. Kadının kendisini yanında en güvende hissetmesi gereken bireylerin aile olduğu düşünüldüğünde bu sonuç çarpıcı bir boyut kazanmaktadır.

Tablo 8

SHOW TV Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Uygulanma Biçimi (01-30.03.2022)

Şiddet Biçimi	**Şiddet Uygulayan Kişi**
Kaba Kuvvet	11
Silah	8
Kesici-Delici Alet	6
Yüksek Bir Yerden Atma	5
Haneye Tecavüz	3
Boğma	2
Mala Zarar Verme	2
Kimyasal Madde	2
Tehdit	2
İp	1
Hakaret	1
Israrlı Takip	1
Taciz	-

Tablo 8'de ise şiddetin uygulanma biçimi incelenmiştir. İncelenen tabloya göre kadınlar birden fazla şiddet türüne maruz kalmışlardır. SHOW TV logolu yayın kuruluşunda yayınlanan kadına yönelik şiddet verileri de ATV logolu yayın kuruluşuna benzerlik göstermektedir. Kadınlar en çok ateşli silahlarla yaralanmış ya da öldürülmüştür. Bu durum Yıldırım'ın çalışmasıyla uyumludur. Bu bağlamda bireysel silahlanmanın önlenmesi ya da zorlaştırılması kadına yönelik şiddetin önlenmesinde belirleyici rol oynayabilir (Yıldırım, 2010).

Tablo 9

SHOW TV Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Nedeni (01-30.03.2022)

Şiddetin Nedeni	Şiddet Nedenlerinin Sayısal Durumu
Boşanma/Ayrılma	18
Belirtilmemiş	11
Psikolojik Sebepler	5
Alkol	2
Belirtilmemiş	2
Aldatma	1
Yoksulluk	1
Kıskançlık	-

SHOW TV logolu yayın kuruluşunda boşanma ağırlıklı olarak kadına yönelik şiddetin gerekçesi olarak gösterilmiştir. Boşanma veya ayrılma bireyselleşmenin bir sonucu olarak ifade edilebilir. Cemaatleşmenin ağırlıkta olduğu toplumsal yapılarda en şahsi kararlarda bile ailenin onayının alınmasını gerekir. Boşanma kişinin kendisinden çok toplumsal yapıyla ilişkilidir. Boşanma namus kavramıyla ilişkilendirildiğinde sözde namus cinayetlerinin özünde ailenin toplumsal saygınlığını tekrar kazanabilmesi için işlendiği söylenebilir (Çetin, 2015, s. 50).

Tablo 10

SHOW TV Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddet Türü (01-30.03.2022)

Şiddet Türü	Şiddet Türünün Dağılımı
Yaralama/Darp	18
Cinayet	8
Şüpheli Ölüm	6
Haneye Tecavüz	3
Maddi Şiddet	3
Cinsel İstismar	2
Hürriyetinden Yoksun Bırakma	2
Psikolojik Şiddet	1

Tablo 10'a göre ilgili yayın kuruluşu en çok yaralama ve darbı haberleştirmiştir. Tabloya göre 14 kadın ölmüştür ve bu ölümlerin neredeyse yarısı şüpheli şekilde gerçekleşmiştir. Bu şüpheli ölümlerin dikkat çekici yanı ise ölümlerin genellikle kadının panterinin de yanında bulunduğu sırada yüksek bir yerden düşme sonucu gerçekleşmesidir. Kadınların bu şekilde ölümü faillerin ceza almadan hayatına devam etmesiyle sonuçlanmaktadır.

Örnek Haber 1:

Haber Başlığı: *KARISINI KÜREKLE DÖVDÜ!* (2 Mart 2022)

Haber Metni: *"Uyuşturucu kullandığı gerekçesiyle kocasını eve almak istemedi karşılığında kürekle dayak yedi, gözaltına alınan kocanın savunması yaptıklarından da beterdi."*

Muhabir: Neyle dövdün?

Saldırgan: 4 tane vurdum kendisine.

Muhabir: Kürekle dövmüşsün?

Saldırgan: Kürekle değil ya, çöp küreği yok mu, bıçakla bana saldırdı.

Dış Ses: "Kürekle dövdüğü eşini hastanelik etti, ona göre asıl mağdur kendisiydi. Adana'da yaşayan Ceylan Saraç uyuşturucu kullandığı gerekçesiyle eşini eve almak istememişti. Aralarında tartışma çıkınca kocası tarafından kürekle dövüldü. Kendisini bıçakla savunmak isterken ikisi de elinden yaralandı. Ceylan saraç darp raporu alıp şikâyetçi oldu."

Haberde şiddet aracının ön plana çıkarılması ve "dayak yedi" ifadesi haberi sansasyonelleştirmekte, haberin ciddiyetsizleşmeşine, magazin haberine dönüşmesine neden olmaktadır. Haberde saldırganla röportaj yapılması odağı şiddet görenden kaydırmaktadır. Saldırganla yapılan röportaj saldırganın kendisini aklamasına izin vermektedir. Haberde mağdurun kişisel bilgileri verilirken saldırganın kişisel bilgileri verilmemiştir. Bu durum mağdurun adının herkesçe bilinmesine neden olmaktadır. Bu nedenle mağdurun kişisel bilgilerinin verilmesinin mağdurun devam eden yaşantısına zarar verebileceği öngörülmektedir. "Kocası tarafından kürekle dövüldü." cümlesi ise edilgen yapılıdır. Edilgen yapılı cümleler etken yapılı cümlelere göre failin sorumluluğunu azaltmaktadır. Etken yapılı cümleler yapısı gereği olayın bilişsel olarak sıralanmasını ve cümlenin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Ancak edilgen yapılı cümleler anlamı muğlaklaştırmakta ve cümlenin öznesini geri plana atmaktadır. Bu nedenle kadına yönelik şiddet haberlerinde edilgen yapılı cümlelerin kullanılmamasına özen gösterilmelidir.

Örnek Haber 2:

İlgili Haber Başlıkları: *YAŞINDAN BAŞINDAN UTANMADI, 64 YAŞINDAKİ İSVİÇRELİ BANKACI TÜRK HOSTESİ TACİZ ETTİ!*

Haber Metni: *Gizlice görüntüleri çekmeye kalktı, patlayan flaş onu ele verdi. İsviçre'den İsrail'e Türkiye aktarmalı giden uçak geçtiğimiz günlerde seferini yapıyordu. Kabin memuru servis için koridordaydı. Fark etti ki yolculardan biri görüntüsünü çekiyordu. Üstelik mahrem bölgelerinin... Hâliyle kabin memuru kıyameti kopardı. İddiaya göre telefonunun flaşı hâlâ yanıyor kayda devam ediyordu. Tepki üzerine o yolcu videoyu hemen sildi. Uçak İsrail'e iner inmez polis çağırıldı. O tacizci gözaltına alındı. 64 yaşındaki İsviçreli bankacı suçlamayı reddetti. Kamera kendiliğinden açılmış ve kayda girmiş diye kendisini savundu. 150 bin kefalet ödeyerek serbest kaldı. (3 Mart 2022)*

Haber başlığı tacizin yaşa bağlı olarak kabul edilebilir olduğu alt metnini taşımaktadır. Tacizin nasıl gerçekleştiği bir kınama içermek yerine adım adım hikâyeleştirilerek merak uyandırıcı ifadelerle sunulmaktadır. Tacizci ile ilgili yaş ve meslek bilgisinin verilmesi olayın bağlamını ekseninden kaydırmaktadır. Haberde hostesin mini etekli fotoğrafının kullanılması ise mağdurun davetkâr biri olduğu, tacizi hak ettiği iması taşımaktadır. Haberde failin adı, soyadı ya da fotoğrafı kullanılmamıştır. Ayrıca failin ifadelerine yer verilerek failin kendisini izleyici nezdinde aklaması sağlanmıştır.

Örnek Haber 3*:*

İlgili Haber Başlıkları: *BEYLİKDÜZÜNDE KATLİAM. CİNNET GETİRDİ İDDİASI!*

Haber Metni: *İstanbul Beylikdüzü korkunç bir aile katliamına sahne oldu. Gümrük muhafaza memuru Bülent Aktaş cinnet geçirdi. 2 ve 4 yaşındaki iki çocuğu ve eşini öldürdükten sonra aynı silahla canına kıydı.*

Önce iki evladını ve eşini öldürdü, son mermiyle de canına kıydı. Beylikdüzü'nde yaşayan gümrük muhafaza memuru Bülent Aktaş iddiaya göre borç yüzünden ailesini katletti.

Bülent Aktaş ve Kader Aktaş 5 yıl önce evlendi 2 çocukları vardı gümrük muhafaza memuru olan Bülent Aktaş iddiaya göre son dönemde maddi sorunları başladı. Bu sorunlar psikolojik sorunlara neden oldu, hiç kimse bunun bir aile faciasına dönüştüğüne inanamadı. Maddi sorunları yüzünden babası 100 bin lira yolladı ama bu bile sorun çözemedi.

Komşu 1: Artık ben de yeter diyorum, ben de ölebilirim belki. Ben de bir anneyim, çocuklarım var. İnsan kendini onun yerine koyuyor. Sözün bittiği yer.

Komşu 2: Sorunsuz iyi geçinen bir aileydi.

Komşu 3: Dün eşi evde önce küçük bebeğini beşikte vuruyor, ondan sonra bayanı sonra öbür oğlunu öldürüyor. Çalışmak istemiyor muymuş, İstanbul'da mı yaşamak istemiyormuş, memlekete mi gitmek istiyormuş.

Bir diğer sorunu ise taşınmaydı. Tayin isteyip gitmek istiyordu ama iddiaya göre eşine kabul ettiremedi. Bülent Aktaş akşam saatlerinde cinnet getirdi önce 2 ve 4 yaşındaki çocuklarını katletti, daha sonra eşini öldürdü, son mermiyi ise kafasına sıktı.

Polis ve sağlık görevlileri eve girdiğinde o korkunç manzarayla karşılaştı. Cenazeler adli tıp morgun gönderildi. Geriye ise mutlu günlerinden bu fotoğraf kaldı. (10 Mart 2022)

Habere çığlık atan bir kadının ses efekti eklenmiştir. Bu durum haberdeki şiddet ve korku düzeyini arttırmaktadır. Haber başlığı olayı cinnet kavramıyla vererek psikolojik buhrana vurgu yapmaktadır. Failin maddi sıkıntıları ve maktulün failin taşınma isteğine karşı gelmesi cinayete gerekçe olarak gösterilmiştir. Komşularla yapılan röportajlar bir dedikodu malzemesi gibi verilmiştir. Haber bir kadın cinayetinden ziyade bir aile faciasına dönüştürülerek olayın toplumsal boyutu göz ardı edilmiştir. Ardalan bilgisine bakıldığında sadece komşulardan birinin söz konusu cinayetin kadınlarda korku ve endişeye sebebiyet verdiğine değindiği görülmektedir. Fail ve maktulün beraber oldukları fotoğraf da ekrana gelmiştir. Bu fotoğrafın maktul yakınlarına ıstırap verebileceği düşünülerek ekrana getirilmemesi tercih edilmelidir.

Örnek Haber 4:

İlgili Haber Başlıkları: *TAKINTILI ESKİ SEVGİLİ YAĞMUR'A KIYDI! KIZLARIMIZ ELİMİZDEN KAYIP GİDİYOR. YAĞMURA SON VEDA YÜREK BURKTU*

Haber Metni*: Yağmur Sönmez üniversite öğrencisiydi, önceki gün bir AVM'nin otoparkında 7 ay önce ayrıldığı sevgilisi Murat Bayırköylü tarafından pompalı tüfekle öldürüldü, hukuk fakültesi öğrencisi olan Bayırköylü aynı tüfekle kendi canına da kıydı. Yağmur Sönmez gözyaşları içerisinde İstanbul'da, katili ise İzmir'de toprağa verildi.*

Yağmur'un Öğretmeni 1: Biz onların üzerine titriyoruz. Genç kızlarımız böyle kayıp gidiyor.

Yağmur'un Öğretmeni 2: Başarılı bir öğrencimizdi, sevdiğimiz bir öğrencimizdi.

Yağmur'un Öğretmeni 3: Niye kızlarımız ölüyor?

Arkadaşı: Kendisine dadandı, hayır dedi anlamadı, 2 ay önce de sert bir dille kendisine belirtmişti. Sevgilisi değil takıntısı.

Eski sevgilisi yağmur Sönmez'i otoparkta öldürdü. Sonra da hayatına son verdi.

Yağmur eczacılık 2. sınıf öğrencisiydi. İddiaya göre 7 ay önce Bayırköylü'den ayrıldı. Takıntılı aşık cuma akşamı Bakırköy'deki AVM'de karışışına çıktı. İkili tartıştı,

Murat aracına yöneldi tüfeğin kapta yağmuru göğsünden vurdu. Bayırköylü bu kez aracına bindi birkaç saniye bekledi, silahı başına dayadı ve tetiği çekti. Bayırköylü olay yerinde, Yağmur hastanede hayatını kaybetti. Ama Bayırköylü kendisini bırakmadı. Bayırköylü'nün annesi hâkim babası ise savcıydı, arabada iki silah bir de not bulundu.

Not: Yağmur'u öldürme fikri aklımda yoktu, sonradan aklıma o da geldi.

Yağmur'u katledip hayatına son veren Bayırköylü ise İzmir'de toprağa verildi. (20 Mart 2022)

Haber başlığı "kızlarımız kayıp gidiyor" ifadesiyle kadın cinayetlerine dikkat çekmek istemesine rağmen olayın bir faile dayandırmaksızın kendiliğinden gelişen bir durummuş gibi anlaşılmasına neden olmaktadır. "Takıntılı sevgili" failin psikolojik durumuna gönderme yapmakta ve izleyicinin faille özdeşim kurmasına neden olmaktadır. Olayın tartışma sonucunda gerçekleştiğinin belirtilmesi ise olayın planlanmadan gerçekleştiği kanısına yol açmaktadır. Oysaki aynı haberde failin cinayeti daha önceden planladığıyla ilgili bilgi veren bir not bulunduğu söylenmiştir. Böylece haberin olay akışının yeniden çerçevelendirilerek ve kurgulanarak verildiği sonucuna ulaşılmaktadır. Arkadaşlarının fail ve mağdurun sevgili olmadıklarına dair beyanlarına rağmen cinayeti romantik bir kalıba yerleştirmek amacıyla 'eski sevgili' ifadesine sıklıkla yer verildiği görülmektedir.

Haber tüm olayları detaylıca ve aşama aşama ele alarak olay anını izleyicilere tekrar yaşatmakta ve şiddeti kanıksatmaktadır. Failin anne ve babasının mesleklerine yer verilmesi ise cinayetin odak noktasından çıkmasına neden olmaktadır.

Örnek Haber 5:

İlgili Haber Başlıkları: *2 YIL ÖNCE CİNSEL İSTİSMARA UĞRADI, O DAVA DEVAM EDERKEN DÜN BİR OTEL ODASINDA ÖLÜ BULUNDU. ESKİ NİŞANLI CİNAYETİ İTİRAF ETTİ (20 MART 2022)*

Haber Metni: *Geçelim şimdi Türkiye'nin değişmeyen kaderine, kadına şiddet sorununa. Hayatımı yazsan roman olur derler ya henüz 17 yaşındaki Nuray Demir'in hayatı romanlara da sığmaz. 17 yaşında hayatının baharında yitip gitti annesinin yüreğinin yangın yerine çevirdi. Okyanustaki su bile artık o yangını söndüremezdi. Ailesinin feryadı yürekleri yaktı. Üstelik cinsel istismar şüphelisi annesinin 44 yaşındaki akrabasıydı. Nişanlandı, anlaşmazlıklar başladı. Genç kız sinemaya gitmişti iddiaya göre nişanlısı da peşindeydi. Telefonla aradı son kez konuşmak istediğini söyledi. Ardından da soluğu yanında aldı. Otel görevlisi girdiği yatakta Nuray Demir'i hareketsiz buldu. Boynundaki kızarıklarsa polisi şüphelendirdi.*

Anne: Nuray'ı 2 yıl önce ormanlık alana götürdü ve tecavüzde bulundu. O olaydan sonra hiç uyuyamadım, ailem de darmadağın.

Teyze: Alamadım o pisliğin elinden. Ya benimle barışırsın yüzüğü takarsın ya da öldürürüm deyip tehdit ediyor çocuğu otele götürüyor. Dün otele götürüldüğünü polislere söylüyorum buna rağmen otele bakılmıyor. İhmalkârlık var.

Anne: Çok özledim, sarılasım var göresim var. Bir kere göreyim dedim beni götürmediler, beni görünce uyanır dedim, uyanmaz dediler.

Eski nişanlı Tamer Bektaş cinayeti itiraf etti. "Eski karımdan beni aldattığı için ayrıldım, Nuray da istediğimi yaparım karışamazsın deyince boğdum." dedi.

Haber başlığında Nuray Demir'in cinayetini sansasyonelleştirmek için Nuray'ın iki yıl önce tecavüze uğradığı belirtmiştir. Nuray ve katili arasında bağ kuran "nişanlısı" ifadesinin kullanılması kadın cinayetlerini meşrulaştırmaktadır. Bu durum kadının hayatının erkeğin tasarrufunda olduğu algısını güçlendirmektedir. Haber girişinde ise kadın cinayetlerinin Türkiye'nin değişmez kaderi olarak sunulması kadınların kendilerini güvenlikten yoksun ve çaresiz oldukları ön kabulüne neden olabilir. Bu nedenle haber dilindeki bu ifadeler yerine kadınların şiddetten korunması için başvurabilecekleri kurum ve kuruluşlara ait bilgilerin verilmesi ya da kadın cinayetleri ile ilgili caydırıcı yaptırımlardan toplumun haberdar edilmesi habercilik etiği açısından daha anlamlı olacaktır.

5.1.3. KANAL D Logolu Yayın Kuruluşun Ana Haber Bültenlerinde Yer Verilen Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik ve Söylem Analizi

Tablo 11

KANAL D Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Faili (01-30.03.2022)

Şiddet Uygulayan	Şiddet Uygulayan Kişilerin Dağılımı
Erkek	50
Kadın	1

1-30 Mart 2022 tarihleri arasında ilgili kuruluş tarafından ekrana getirilen kadına yönelik şiddet sayısı 51'dir. İncelenen kanallar arasında kadına yönelik şiddeti en çok haberleştiren kuruluş KANAL D olmuştur.

Tablo 12

KANAL D Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Faili (01-30.03.2022)

Şiddet Uygulayan	Şiddet Uygulayan Kişi
Partner	39
Tanımadığı Kişi	7
Tanıdık	3
Belirtilmemiş	1
Aile	-
Akraba	-

Tablo 12'de failin mağdurla yakınlığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Tabloda görüleceği üzere kadınlara en çok partnerleri tarafından şiddet uygulanmıştır. Bu durum kadına yönelik şiddetin en çok aile içinde yaşandığını göstermektedir.

Tablo 13

KANAL D Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Uygulanma Biçimi (01-30.03.2022)

Şiddet Biçimi	Sayısal Dağılımı
Kesici-Delici Alet	9
Silah	8
Kaba Kuvvet	8
Yüksek Bir Yerden Atma	6
Tehdit	6
Taciz	4
Boğma	3
Israrlı Takip	3
Mala Zarar Verme	2
Hakaret	1
Kimyasal Madde	1
Haneye Tecavüz	1
İp	-

Tablo 13'te ise şiddetin uygulanma biçimi incelenmiştir. İncelenen tabloya göre kadınlar birden fazla şiddet türüne maruz kalmışlardır. Kadınların yüksek bir yerden düşerek ya da atılarak ölme sayıları Kanal D logolu yayın kuruluşunda en belirgindir.

Tablo 14

KANAL D Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Nedeni (01-30.03.2022)

Şiddetin Nedeni	Şiddet Nedenlerinin Sayısal Durumu
Boşanma/Ayrılma	19
Belirtilmemiş	9
Tartışma	8
Kıskançlık	3
Alkol/Uyuşturucu Madde	3
Aldatma	1
Yoksulluk	1
Psikolojik Sebepler	1

Tabloya göre boşanma ya da ayrılma kadınların şiddet görme nedenlerinin başında gelmektedir.

Tablo 15

KANAL D Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddet Türü (01-30.03.2022)

Şiddet Türü	Şiddet Türünün Dağılımı
Cinayet	16
Yaralama/Darp	11
Şüpheli Ölüm	8
Hürriyetinden Yoksun Bırakma	6
Cinsel İstismar	2
Haneye Tecavüz	2
Psikolojik Şiddet	1
Maddi Şiddet	1

Tabloya göre kadına şiddet haberlerinde en sık cinayetler, ardından darp ve şüpheli ölüm işlenmiştir. Tabloda şiddet türleri incelendiğinde yayın kuruluşunun cinayet ve darp haberlerini daha sık gösterme eğiliminde olduğunu tespit edilmiştir.

Örnek Haber 1:

İlgili Haber Başlıkları: *SERBEST KALDI, SEVGİLİSİNİ ÖLDÜRDÜ (3 Mart 2022)*

Haber Metni: *Bir erkek şiddeti de Ümraniye de yaşandı, Kırgız kadın dayak yediği sevgilisinden şikâyetçi oldu. Savcı şüphelinin basit yaralama suçundan tutuklanmasını istedi, hâkim serbest bıraktı. Serbest kalan o adam Kırgız kadını boğazından bıçaklayarak öldürdü.*

Tanık: Daha önce ekip arkadaşlarından biri gelmiş gürültüden dolayı. (3 MART 2022)

Haberde katilin partnerine şiddet uyguladığı için tutuklandığını serbest kaldığında ise cinayeti işlediğine vurgu yapılmıştır. Diğer haberlerde olduğu gibi bu haber de katil ve maktul arasındaki duygusal bağa vurgu yapmaktadır. Cinayetin neden işlendiği ile ilgili bir bilginin bulunmaması görünürdeki nedeni vurgulamaması açısından doğru şekilde ele alınmıştır. Haberde katilin kadını "boğazından bıçaklayarak öldürdü" ifadesi cinayetin nasıl işlendiğine dair bilgiler vererek izleyicide korku ve paniğe neden olabilir. Kadın cinayetleri haber değeri taşıdığı gerekçesiyle ekrana getirilmesine rağmen haberde bir eleştiri ya da çözüm önerisinde bulunulmadığı görülmektedir.

Örnek Haber 2:

İlgili Haber Başlıkları: *4 YIL ÖNCE BOŞANDIĞI EŞİNİ BOĞARAK ÖLDÜRDÜ*

Haber Metni: *4 yıl önce boşandığı eşini boğarak öldürdü, battaniyeye sarıp ormanlık alana gömdü. Gazetecilerin pişman mısınız sorularına cevap vermedi. Denizli'de yaşayan Fatma Çetin, Ebubekir Karabulut'tan ayrıldı, evlendi yeni bir hayat kurdu ama eski eşi peşini bir türlü bırakmadı. Telefonda tartıştıktan sonra eski eşinin evine gitti, telefonda tartıştıktan sonra kadının evine gitti. Eve gidince kadının boğazını sıkarak öldürdü. Cansız bedenini battaniyeye sarıp çuvala koydu, 70 km ötedeki ormanlık alana gömdü, eski eş sorgusunda cinayeti itiraf etti, talihsiz kadın gömüldüğü yerden kaldırılarak morga götürüldü. (3 Mart 2022)*

İlgili haberde başlık cinayetin nasıl işlendiğini ele alan bir söylemle haberin dikkat çekiciliğini arttırmayı hedeflemiştir. Haber başlığı haberin çerçevesini oluşturduğu için önemlidir. Ancak kadına yönelik şiddet haberlerinin sansasyonel olmaması gerekmektedir. İlgili haber başlığı cinayetin nasıl işlendiğini adım adım anlatmaktadır. Bu nedenle haberin kadına yönelik şiddetin sunumunda önerilen haber dili şartlarını taşımadığı söylenebilir. Haber metni ise cinayetin adım adım nasıl işlendiğini anlatarak korku ve şiddet unsurlarını arttırmıştır. Haberde kadına yönelik şiddetin önlenmesi bağlamında bir ardalan bilgisi tespit edilememiştir. Saldırgan ve maktulün eskiden evli oldukları bilgisinin tekrar edilmesi

cinsiyet eşitliği bağlamında değerlendirildiğinde erkeklerin kadınlar üzerinde tasarruf etme hakkı bulunduğu düşüncesini pekiştirebilir.

Örnek Haber 3:

İlgili Haber Başlıkları: *EŞİ ŞEHMUZ GEZEN GENÇ KADINI VURDUKTAN SONRA ONU HASTANE ÖNÜNE BIRAKIP KAÇTI. 6 AYLIK HAMİLE KADINI KATLETTİ*

Haber Metni: *Erkek terörünün bir başka hedefi de hamile Raziye Karaboğa oldu. 24 yaşındaki kadın 6 aylık hamileydi, nikâhsız yaşadığı eşi onu pompalı tüfekle yüzünden ve göğsünden vurdu. Hemen acile alınan kadın kurtarılamadı. Genç kadın gözyaşları içinde son yolculuğuna uğurlandı.*

Anne: 8 aydır arıyorum, görüşmek istemiyor konuşmak istemiyor diyorlardı. (12 Mart 2022)

İlgili haber başlığı incelendiğinde maktulle saldırgan arasındaki evlilik ilişkisine vurgu yapan "eşi" ifadesinin yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda maktul ve saldırgan arasındaki ilişkinin vurgulanmaması gerekmektedir. Haberde kadının tüfekle ne şekilde öldürüldüğü bilgisi ise haberdeki korku unsurlarını arttırmaktadır. Haberde kadına yönelik şiddetle ilgili ardalan bilgisi bulunmamaktadır.

Örnek Haber 4:

İlgili Haber Başlıkları: *YENİ GÖRÜNTÜLER ORTAYA ÇIKTI*

Haber Metni: *Ankara'da bir veteriner hekim çalıştığı kliniğin sahibinin cinsel istismarına maruz kaldığını söyleyerek dava açmıştı. Suçlamaların odağındaki profesör tutuklanıp serbest bırakılmıştı, daha önce kadının çalışma önlüğünde bulunan DNA'sı için tükürük olabilir demişti. İstanbul Adli Tıp Kurumu genç kadının çamaşırında da onun DNA'sını buldu.*

Önce kliniğin kapısını kilitledi sonra koridorun ışığını kapattı, cinsel saldırıda bulunmadığını iddia ettiği kadının iç çamaşırında DNA'sına rastlandı. Profesör Hasan Bilgili'nin kliniğinde tecavüz ettiği iddiasıyla yargılandığı davada yeni görüntüler ortaya çıktı. Olay gününe ait güvenlik kamerası görüntülerinde Bilgili kliniği kilitleyerek üst kata çıktı, sonra ışıkları kapattı, Bilgili olayın yaşandığı mutfağa girdi o anlar kamera açısında olmasa da Ç.B.'nin telefonu sürüklendi. Görüntülerde Bilgili'nin arkadaşının paspasla mutfağa girdiği sonra da serumla yan odaya geçtiği görülüyor. (16 Mart 2022)

İlgili haberde kadına yönelik cinsel şiddet işlenmiştir. Haber saldırganın beyanını çürüten güvenlik kameralarından elde edilen görüntüleri ekrana getirmiştir. Taciz mağdurunun yaşadığı olayın tüm hatlarıyla ekranda yer alması mağdur açısından sakıncalı olabilir. Haberde saldırganın kişisel bilgileri verilirken mağdurun ad ve soyadının baş

harfleri verilmiştir. Böylece mağdurun kimlik bilgisi kısmen gizlenmiştir. Olayın görüntüler eşliğinde adım adım anlatılması kadına yönelik şiddetin önerilen sunumuyla örtüşmemekte bu sunum haberin tabloidleşmesine neden olmaktadır.

Örnek Haber 5:

İlgili Haber Başlıkları: *KIZIM KENDİNİ AŞAĞI ATMAZ, EŞİ GÖZALTINA ALINIP SERBEST BIRAKILDI, ECE ACAR DA DÜŞEREK ÖLDÜ*

Haber Metni: *Sunucu: Maalesef o hatırlatmayı yapacağız kadınlar yalnızken balkondan aşağı düşmüyorlar. Bakın bir örnek daha. 28 yaşında ve 3 çocuk annesiydi. O da oturduğu binanın önünde cansız hâlde bulundu. Kendisine şiddet uygulayan koca evdeydi, ölümü şüpheliydi. Kadın ailesinin evine gitti uzaklaştırma kararı aldırdı ama yine tehditle döndü evine. Ece ve Erol Acar 10 yıl önce evlendi, dayağın dozu her gün arttı, 3 çocuk annesi kadın yaşadığı dehşeti ailesine anlattı. Onlar da polisin yolunu tuttu. 2 hafta önce ise Erol Acar kadının kafasında bardak kırdı. Polis yıllarca karısına şiddet uygulayan kocayı gözaltına aldı, ifadesinde ben kızıma bakıyordum deyince de adli kontrolle serbest kaldı.*

Mağdurun Annesi: Sürekli kızım şiddet gördü, asla benim kızım kendini balkondan aşağı atacak bir insan değil. Damat beni aradı bak kızına eziyeti daha çok yaparım dedi, karakollara gitmeyi bırakın, dedi. Evi terk etmek istediğinde ise beşikteki çocuğa pompalı silahı dayıyor, eğer gidersen çocuğu vuracağım diyor

Muhabir: Ama o da 3. kattan düşerek öldü ve ne tesadüftür ki kocası da o sırada evdeydi. (18 Mart 2022)

İlgili haberde intihar süsü verilerek gerçekleştirilen kadın cinayetlerini irdeleyen eleştirel bir sunum kullanmıştır. Haberde maktul ile şüpheli arasındaki duygusal bağı gösteren "kocası" ifadesi kullanılmıştır. Daha önce de belirtildiği üzere kadına yönelik şiddet haberlerinde romantik bağı vurgulayan sıfatların kullanılması tercih edilmemelidir. Haber başlıklar incelendiğinde Ece Acar'ın düşerek öldüğü şüphelinin de serbest kaldığı ifade edilmiştir. Bu bakımdan haber başlıklarının çalışmanın örnekleminde önemli yer tutan şüpheli kadın ölümlerine ilişkin potansiyel saldırganları cesaretlendirme ihtimalinden söz edilebilir. Haberde maktulün annesinin ifadelerine yer verilmesiyle maktulü odağa alan bir anlatım dili oluşturulduğu söylenebilir.

Örnek Haber 6:

İlgili Haber Başlıkları: *KADES BUTONUNUA BASTI AMA... SEVGİLİSİNİ BOĞARAK ÖLDÜRDÜ*

Haber Metni: *Sunucu: Ordu'da bir kadın, erkek arkadaşıyla tartışıyorlardı, o tartışma şiddete dönünce son bir umut telefonuna KADES uygulamasını yükledi, yükler*

yüklemez imdat butonuna bastı ama ekipler eve gittiğinde yapılacak bir şey kalmamıştı, onu boğarak öldüren erkek arkadaşı tutuklandı.

Anne: Eda gitme, kızım kalksana!

Doğum gününü kutlamak için buluştular, kavga ettiler canını kurtarmak için erkek arkadaşının telefonuna KADES uygulamasını indirdi yardım istedi ama kurtulamadı. 22 yaşındaydı Eda Evli 36 yaşındaki Sinan Şimşek ile birlikteydi. Geçtiğimiz günlerde sosyal medyasına "El üstünde tut diye tabuta mı gireyim?" yazmıştı.

Önceki gün Sinan Şimşek'in doğum günüydü. Eda kutlamak için evine gitti. Sonrasında tartışma başladı. O çağrıyı alan ekipler gelene kadar Sinan Şimşek onu iple boğdu. Hâlâ nefes alıyordu, saldırgan da yanı başındaydı. O toprağa verildi katili ise tutuklandı. (25 Mart 2022)

İlgili haberde mağdur ve saldırgan arasında var olan duygusal bağa sıklıkla yer verilmesi kadına yönelik şiddette önerilen haber diliyle uyuşmamaktadır. Haber metninde saldırganın adı ve fotoğrafı bulunmaktadır. Saldırgan ve mağduru fotoğrafları ise yan yana verilmemiştir. Haber bağlamda tavsiye edilen görsel kullanımına uygundur. Mağdurun annesinin çığlıkları ve haykırışlarının ekrana gelmesi haberin acıma duygusunu arttırmaktadır. Bu durum haberi nesnellikten uzaklaştırmaktadır. Olayın nasıl gerçekleştiğinin saniye saniye anlatılması ise haber etiğiyle bağdaşmamaktadır.

5.1.4. STAR TV HD Logolu Yayın Kuruluşunun Ana Haber Bültenlerinde Yer Verilen Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik ve Söylem Analizi

Tablo 16

STAR TV HD Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Faili (01-30.03.2022)

Şiddet Uygulayan	Şiddet Uygulayan Kişilerin Dağılımı
Erkek	43
Kadın	1

1-30 Mart 2022 tarihleri arasında ilgili kuruluş tarafından ekrana getirilen kadına yönelik şiddet sayısı 44'tür. Şiddeti uygulayanın cinsiyeti incelendiğinde kadına yönelik şiddet haberlerinde şiddet failinin %97,7 oranında erkek olduğu görülmüştür. Kadına yönelik işlenen şiddet suçunun %2,3'ünün failinin ise kadın olduğu görülmektedir.

Tablo 17

STAR TV HD Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Faili (01-30.03.2022)

Şiddet Uygulayan	Şiddet Uygulayan Kişi
Partner	35
Tanımadığı Kişi	4
Belirtilmemiş	2
Aile	1
Tanıdık	1
Akraba	-

Tablo 17'de failin mağdurla yakınlığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Tabloda görüleceği üzere kadınlara en çok partnerleri tarafından şiddet uygulanmıştır.

Tablo 18

STAR TV HD Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Uygulanma Biçimi (01-30.03.2022)

Şiddet Biçimi	Şiddet Uygulayan Kişi
Silah	11
Kesici-Delici Alet	10
Kaba Kuvvet	9
Yüksek Bir Yerden Atma	5
Tehdit	4
Boğma	3
Mala Zarar Verme	3
Kimyasal Madde	1
Haneye Tecavüz	1
Taciz	1
İp	-
Hakaret	-
Israrlı Takip	-

Tablo 18'de ise şiddetin uygulanma biçimi incelenmiştir. İncelenen tabloya göre kadınlar birden fazla şiddet türüne maruz kalmışlardır.

Tablo 19

STAR TV HD Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Nedeni (01-30.03.2022)

Şiddetin Nedeni	Şiddet Nedenlerinin Sayısal Durumu
Boşanma/Ayrılma	16
Belirtilmemiş	14
Tartışma	8
Alkol/Uyuşturucu Madde	4
Aldatma	1
Kıskançlık	1
Psikolojik Sebepler	1
Yoksulluk	-

Tablo 18'de diğer yayın kuruluşlarına benzer şekilde boşanma/ayrılma kadına yönelik şiddetin belirtilen nedenlerinin başında yer almaktadır.

Tablo 20

STAR TV HD Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddet Türü (01-30.03.2022)

Şiddet Türü	Şiddet Türünün Dağılımı
Cinayet	15
Yaralama/Darp	15
Şüpheli Ölüm	6
Hürriyetinden Yoksun Bırakma	5
Maddi Şiddet	4
Psikolojik Şiddet	3
Haneye Tecavüz	2
Cinsel İstismar	-

Tabloya göre yayın kuruluşu cinayet ve darbı eşit sayılarda haberleştirmiştir. Tabloya göre yayın kuruluşunun cinsel istismar suçunu haberleştirmediği tespit edilmiştir.

Örnek Haber 1:

İlgili Haber Başlıkları: *BENZER OLAYLARA ŞAHİT OLAN POLİS BİLE ŞAŞTI KALDI. KADIN HÂLÂ TEHDİT EDİLİYOR. UYANIK KOCADAN KANLI AŞK ÜÇGENİ OYUNU. (25 Mart 2022)*

Haber Metni: *Ayrılmak isteyen eşini ayağından vurdu, kanlar içindeki kadını sevgilisiyle birlikte ormana götürüp sevgilisini de orada vurmuş gibi yaptı. Kanlı oyun karısının ihbarıyla ortaya çıktı. İnanılmaz olay polisi bile hayrete düşürdü. Adamın uzun zamandır başka bir ilişkisi daha vardı. Eşi ayrılmak isteyince bacağından vurdu ve ormana götürdü. Sonra sevgilisini aynı yere getirip bir kez de ona ateş etti. Söylediğine göre amacı eşini ne kadar çok sevdiğini göstermekti. Ama gariplikler zinciri burada bitmiyor, devam ediyor. Kebapçıda çalışan adam kendisinden ayrılmak isteyen eşinin yolunu kesti. Hülya Kayademir'i ayağından vurdu. Bunun tek sebebi ayrılmak istemesiydi. Adam karısını ikna etmek için inanılmaz bir şey yaptı. Karısına sevgisini göstermek için sevgilisine ateş eti. Kadın polise gidince inanılmaz plan ortaya çıktı. Polisleri bile hayrete düşüren olayda kebapçı kocanın sevgilisi ile anlaştığı karısına onun sevgilisi olmadığını göstermek için kurusıkı silahla ateş ettiği ortaya çıktı. Hülya Kayademir kocasından şikâyetçi oldu ve boşanma davası açtı. Olayın ardından bir hafta geçti gördüğünüz gibi Hülya Kayademir ayağının üzerine basamaz durumda. Bir yandan da eşinden gelen notlarla uğraşıyor. Şimdi tek isteği var öldürülmeden yaşamak istiyor. Firari kocanın yakalanmasını istiyor.*

Mağdur: Ben çocuklarımı annesiz bırakmak istemiyorum, adam dışarıda geziyor. İnanın çok çaresizim. Ayığımdan silahla vurdu, ayağımdaki kemikler tuzla buz olmuş durumda dört ve beşinci parmaklarım tutmuyor. 3 aydır sokağa çıkamıyorum. 3 ayın sonunda çocuğumun ihtiyaçlarını almak için dışarı çıktığımda beni takip ediyor. Bir AVM'de beni bulup ayağıma sıkıyor, ormana doğru gidecekken nikâhsız yaşadığı kadını da alıyor onun da ayaklarına sıkıyor. Benden ayrılırsanız diyerek ikimizin de ayağına sıkıyor. Sonrasında benimle yaşamazsanız sizi öldürürüm, ben seni döveceğim susacaksın. 3 yıldır çıkmazın içindeyim. Nikâhsız yaşıyormuş o kadınla ondan da bir çocuğu varmış, aşk-sevgili durumları yok.

Söz konusu haberde kadına yönelik şiddete "kanlı aşk üçgeni oyunu" yakıştırması yapılmıştır. Şiddetin bu şekilde tanımlanması haberin ve konunun ciddiyetine gölge düşürmektedir. Haber metni ile mağdurun söylemleri arasında belirgin farklılık tespit edilmiştir. Haber metni merak duygusunu celbeden, faille hemhâl olmaya neden olan bir üslup ile yazılmıştır. Ancak mağdur ölmekten duyduğu korkuyu, uğradığı şiddetin fiziksel ve psikolojik olarak kendisine nasıl zarar verdiğini anlatmaktadır. Haber metninde sıklıkla

"eş, karı, sevgili, koca" gibi duygusal bağa vurgu yapan ifadeler kullanılmıştır. Bu bakımdan haber metni adına yönelik şiddet haberlerinde önerilen anlatım şekliyle uyuşmamaktadır. Olayın tüm detaylarıyla anlatılması korku ve heyecan ögelerini arttırmaktadır. Kadının ayrılmak istemesinin şiddete uğramasının nedeni olarak gösterilmesi şiddete uğrayan kadın izleyiciler nezdinde olumsuz etkilere sebep olabilir. Haberde kadına yönelik şiddetin çözüm yolları, kadınların başvurabilecekleri kurum ya da kuruluşlar, kadının hukuki haklarına yer verilmediği kısacası haberde ardalan bilgisinin bulunmadığı söylenebilir.

Örnek Haber 2:

İlgili Haber Başlıkları: *SERBEST BIRAKILINCA YARIM BIRAKTIĞI İŞİ TAMAMLADI*

Haber Metni: *Sevgilisini darp edince gözaltına alındı. Talihsiz kadını boğazından bıçaklayarak öldürdü.*

Tanık: Serbest bırakılmış, birkaç gün önce de bu olay oldu. Tanık: çok üzüldüm kadını her sabah görüyordum ama böyle bir Türk gibiydi.

Dehşet olay önceki akşam Ümraniye'de yaşandı. 41 yaşında Kırgızistan uyruklu aydan Kalibeva'ya birlikte yaşadığı sevgilisi Türkmenistan uyruklu Aman Usanov tarafından darp edildiğini iddia ederek polise şikâyette bulundu. Kadın sessiz sakin işinde gücündeydi, ama aralarında bir anlaşmazlık vardı hatta kadının valiziyle çıktığını gördük. Adam Türkiye'de kaçak olarak yaşıyordu üstelik sabıkası da vardı. Sevgilisini kendisini aldattığı gerekçesiyle darp ettiğini belirtti. Mahkeme saldırganı adli kontrol şartıyla serbest bıraktı. Serbest bırakıldıktan 6 gün sonra soluğu kadının yanında aldı, boğazından 6 kez bıçakladı. Kadın olay yerinde hayatını kaybetti. (4 MART 2022)

Haber başlığı yaralamayı yarım bırakılan iş olarak tanımlayarak yaralamaların adeta yeterli olmadığı düşüncesine yol açmıştır. Erkeğin kadını öldürme tasarrufunda bulunabileceğine dair yanlış kanaati güçlendirmiştir. Cinayetle ilgili ardalan bilgisi yani cinayetin toplumsal bir sorun olduğu görmezden gelinmiştir. Haberde aldatmanın cinayete neden olarak gösterilmesi sözde namus cinayeti ekseninde ele alındığında cinayete meşru bir zemin yaratılmaktadır. Kadının öldürülme biçiminin özellikle vurgulanması ve bıçaklamanın kaç kez gerçekleştiğinin belirtilmesi kadınlar üzerinde korku ve paniğe neden olurken izleyicilerde şiddetin doğal bir durum olduğu kanaatini güçlendirebilir.

Örnek Haber 3:

İlgili Haber Başlıkları: *TAKINTILI ADAMLA 2018 YILINDA SOSYAL MEDYADA TANIŞAN 2 ÇOCUKLU KADIN KÂBUSU YAŞIYOR. (4 Mart 2022)*

Haber Metni: *Saldırıya Uğrayan Kadın: Boğazımı sıkarak nefesimi kesti, son gücümle onu itmeseydim ölüydüm. Oğlumu öldüreceğini söylüyor, beni öldüreceğini söylüyor, korkuyorum. Kızıma istismarda bulunacağını söylüyor. Alkol bağımlısı, öfke kontrol sorunu var. Çalıştığım yere falçatayla gelip öldürmeye teşebbüs etti.*

Boğazına satır dayadı. Kadın bir parmağını kaybetti ama saldırganın elinden nasıl kaçtığını unutamıyor. Talihsiz annenin tek istediği saldırganın ceza alması. 9. duruşmada tehdit etti iyi hâl indirimi aldı. Talihsiz kadın duruşma salonunda bile hem kendisi hem de çocuklarına tehditler savuran eski sevgilisi iyi hâl indirimiyle serbest kaldı.

"Mesaj görüntüsü: Senin gırtlağını keseceğim.

Senle kedi fare gibi oynuycam falçatayı göğsüne sokcam"

Haber girişi kadın ve erkeğin sosyal medyadan tanıştığını ele alarak kadının normal olmayan bir şekilde romantik ilişkiye başladığını alt metin olarak vermiştir. Haber başlığı ayrıca adamı takıntılı kadının ise talihsiz olarak nitelendirerek kadın erkek arasındaki cinsiyet eşitsizliğini basmakalıp bir şekilde ele almıştır. Haberde failin kadına attığı tehdit içeren mesajların hiçbir özdenetim mekanizması kullanılmadan olduğu gibi yer alması haberdeki dehşet ögelerini artırmıştır. Oysaki haber dehşet haberi değil şiddet görmüş bir kadının sorununa çözüm bulmak için verdiği bir röportajdır. Haber şiddete maruz kalan kadın üzerinden kadına şiddet merkezleri ya da mevcut önlemlerle ilgili bilgiler içermemektedir.

Örnek Haber 4:

İlgili Haber Başlıkları: *ÖLÜM TEHDİTLERİYLE HAYATI KÂBUSA DÖNDÜ. (4 Mart 2022)*

Haber Metni: *Sadece yaşamak istiyordu, sadece yaşamak. Sessizce attı çığlığını sosyal medyada 18 gün önce attı bu tweeti 18 gün sonra da karşısına çıktı korktuğu, eskiden sevdiği nişanlandığı, gördüğü şiddet yüzünden korkusu işkencesi hâline gelen adam elinde bir bıçakla kesildi karşısında, acımadı, gözünün yaşına bile bakmadı. Talihsiz kadın istediğini yapamadı, yaşayamadı.*

Sadece yaşamak istiyorum, bu bir kadının çığlığıydı, sosyal medyada yazıya döktü sadece 18 gün sonra katledildi. Eski nişanlısı Asya'yı nişanda takılan altınları alamadığı için öldürdüğünü söyledi. 23 yaşındaki Oktay Hürmet'le 24 yaşındaki Asya Üzümcü

nişanlanmıştı, ayrıldılar. İddiaya göre defalarca darp ve tehdit edilen Asya 23 Şubat'ta bir paylaşım yaptı.

"Sadece yaşamak istiyorum." diye haykırdı. Ve o mesajın sonu sadece yaşamak istiyorum diyordu. 18 gün sonra eski nişanlı evine geldi. Asya Pınar Üzümcü'yü ve İfaket Evci'yi bıçakladı. Saldırgan Sakarya girişinde polisleri görüp panikleyip kaza yaptı.4 suçtan hüküm giyen Oktay Hürmet altınlar yüzünden bıçakladığını söyledi. Doğum gününde toprağa verildi. (11 Mart 2022)

Haber ayrıntılara odaklanırken şiddetin nedenini bireyselleştirerek maktulde aramaktadır. Böylece suçun karşılıklı sorumluluğunun inşa edildiği söylenebilir. Eski nişanlının takıları geri alamaması şiddete sebep yaratmak amacıyla belirtilmiştir. Ayrıca Asya Pınar Üzümcü'nün daha önce şiddet gördüğü bilgisi ile şiddetin döngüselliğine değinilmiştir. Dolayısıyla haberin gerçek olduğu ile ilgili bir kanıt sunulmaya çalışılmıştır. Maktulün talihsiz olarak ele alınması incelenen diğer şiddet haberlerinde olduğu gibi klişe ve kadını aciz gösteren bir söylemdir. Haber dilindeki zıtlık örüntüleri kadını ve erkeği birbirinde farklı iki türe ait varlıklarmış gibi göstererek güç dengesizliğinin pekişmesine yol açmaktadır.

Örnek Haber 5:

İlgili Haber Başlıkları: *BOŞANMAK İSTEYEN KARISINI POMPALI TÜFEKLE VURDU. YALVARIRIM ANNE, ANNE LÜTFEN ÖLME!*

Haber Metni: *Bugün de bir kadın öldürüldü. Ne yazık ki el kadar çocuklar bugün de annesiz kaldı. Boşanma aşamasındaki eşi pompalı tüfekle dehşet saçtı, kızlarının gözü önünde annesinin canına kıydı. 45 yaşındaki kadının katledilişine tanık olan yavrusu şoka girdi. Katil yani babası en ufak bir vicdan sızıntısı duymadan kaçtı.*

Annesi gözleri önünde vuruldu, tetiği çeken babasıydı. Adana'da yaşayan 45 yaşındaki Fadime koca şiddet gördüğü iddiasıyla eşine boşanma davası açmıştı, 3 çocuğunu yanına almıştı. Ancak barışmak isteyen 48 yaşındaki Fahri Koca eşinin yeni bir hayat kurmasına izin vermedi. Marketten dönen karısının yolunu kesti, pompalı tüfeğiyle ölüm saçtı. 45 yaşındaki kadının yanında kızı da vardı. Babasının annesini vurduğuna şahit olan kız çocuğu şoktaydı. Talihsiz kadının cenazesi otopsi için adli tıbba götürüldü. Geride 3 çocuk öksüz kaldı. (21 Mart 2022)

İlgili haber spotunda ayrılığın cinayet nedeni olarak gösterildiği ve katil ile maktul arasındaki ilişkiyi gösteren "karısı" ifadesi yer almaktadır. Haber spotları belirli bir zihinsel imaj oluşturmaktadır. Bu imaj diğer haberlerde olduğu gibi kadınların söylemsel olarak kesişimsel bir bakış açısıyla temsil edildiğini göstermektedir. Haber katil ve maktulün ortak

çocuklarının bakış açısıyla hazırlanmış böylece haberdeki dramatik kurgu güçlendirilmiştir. Olay kadına yönelik şiddetten ziyade bir aile dramına dönüştürülerek münferitleştirilmiştir. Olay adım adım anlatılarak korku ve şiddet unsurları arttırılmıştır. Haberde kadını yönelik mücadele ile ilgili bir ardalan bilgisine yer verilmemiştir.

5.1.5. FOX Logolu Kuruluşun Ana Haber Bülteninde Yer Verilen Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik ve Söylem Analizi

Tablo 21

FOX Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Faili (01-30.03.2022)

Şiddet Uygulayan	Şiddet Uygulayanların Dağılımı
Erkek	7
Kadın	-

1-30 Mart 2022 tarihleri arasında ilgili kuruluş tarafından ekrana getirilen kadına yönelik şiddet sayısı 7'dir. Şiddeti uygulayanın cinsiyeti incelendiğinde kadına yönelik şiddet haberlerinde şiddet failinin %100 oranında erkek olduğu görülmüştür.

Tablo 22

FOX Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Faili (01-30.03.2022)

Şiddet Uygulayan	Şiddet Uygulayan Kişi
Partner	6
Aile	1
Akraba	-
Tanıdık	-
Tanımadığı Kişi	-
Belirtilmemiş	-

Tablo 12'de failin mağdurla yakınlığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Tabloda görüleceği üzere kadınlara en çok partnerleri tarafından şiddet uygulanmıştır

Tablo 23

FOX Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Uygulanma Biçimi (01-30.03.2022)

Şiddet Biçimi	Şiddet Uygulayan Kişi
Silah	2
Kesici-Delici Alet	2
Kaba Kuvvet	2
Tehdit	1
Boğma	1
İp	-
Yüksek Bir Yerden Atma	-
Mala Zarar Verme	-
Hakaret	-
Kimyasal Madde	-
Haneye Tecavüz	-
Israrlı Takip	-
Taciz	-

Tablo 24

FOX Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Nedeni (01-30.03.2022)

Şiddetin Nedeni	Şiddet Nedenlerinin Sayısal Durumu
Boşanma/Ayrılma	5
Kıskançlık	2
Aldatma	-
Belirtilmemiş	-
Alkol/Uyuşturucu Madde	-
Yoksulluk	-
Psikolojik Sebepler	-
Tartışma	-

FOX logolu yayın kuruluşunun yer verdiği haberler incelendiğinde boşanma/ayrılık kadına yönelik şiddetin nedeni olarak gösterilmiştir.

Tablo 25

FOX Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddet Türü (01-30.03.2022)

Şiddet Türü	Şiddet Türünün Dağılımı
Cinayet	5
Yaralama/Darp	2
Şüpheli Ölüm	-
Cinsel İstismar	-
Psikolojik Şiddet	-
Haneye Tecavüz	-
Maddi Şiddet	-
Hürriyetinden Yoksun Bırakma	-

FOX logolu yayın kuruluşunun ana haberlerinde yer verdiği kadına yönelik şiddet haberleri ağırlıklı olarak cinayet haberlerinden oluşmaktadır. Bu durumu yaralama ve darp haberleri takip etmektedir. İlgili kuruluşun kadına yönelik psikolojik, cinsel, ekonomik şiddeti haberleştirmediği tespit edilmiştir.

Örnek Haber 1:

İlgili Haber Başlıkları: *AYRILMA TEKLİFİNİ REDDEDEN ADAM TARAFINDAN DÖVÜLDÜ, ADALET DE ONU DUYMADI*

Haber Metni: *Şimdi geçelim kadına şiddet meselesine ayrılma teklifini kabul etmeyen kadın yine şiddet gördü şimdi yalnız ama korunmayı bekliyor.*

Şiddet Mağduru Kadın: Nezarete alınmıştı beni darp ettiği gün şimdi nezaretten çıktı, şimdi mesaj atmış mesajlar duruyor. Yani ben seni çok seviyorum bana saplantılı ve cidden ölmekten korkuyorum. Beni şu an son günlerin seni öldüreceğim diyor. Hâlâ dışarıda ve düşüncesi bunu yaptım ve hâlâ dışarıdayım, başka bir şey de yapabilirim düşüncesinde. İstemediğimi söyledikçe bana vurmaya başladı. İlk önce şu gözüm bu hâle geldi bana yumruk atıyordu çünkü.

Öldürülmekten korkuyor çünkü ona dehşeti yaşatan o erkek şu an dışarıda, ayrılma teklifini kabul etmeyen erkek arkadaşı tarafından öldüresiye dövüldü. Burnu kırılan gözleri morluklar içinde kalan kadın ölüm tehditleri aldığını söyleyerek adalet istedi. İzmir'de yaşayan 3 yıl boyunca birlikte olduğu 35 yaşındaki E.Y. den şiddet gördüğü gerekçesiyle ayrılmak istedi. E.Y. iki hafta boyunca genç kadını taciz etmeye devam etti. (4 Mart 2022)

Bültende kadına şiddet haberi verilirken şiddetin münferit bir olgu olmadığına değinilmiştir. Ancak yaşanan şiddet olayında ayrılma şiddetin mazereti olarak gösterilmiştir. Şiddet gören kadının darp edilmiş hâlleri buzlanmadan ekrana getirilmiştir. Bu durum

haberdeki korku ve panik unsurlarını pekiştirmiştir. Haberde şiddet gören kadının kimlik bilgilerinin verilmesi doğru bir uygulamadır ancak kadının yüzünün ekrana getirilmesi mağdurun sonraki yaşantısı için olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle mağdurların yüksek yararı için kimlik bilgileri ve görüntülerinin ekrana getirilmemesi gerekmektedir.

Örnek Haber 2:

İlgili Haber Başlığı: *ŞOK KARAR (13 Mart 2022)*

Haber Metni: *2014'te Ankara'da 15 bıçak darbesiyle katledilen Hatice Kaçmaz'la ilgili Yargıtay genel kurulu duyanları şok eden bir karara imza attı. Yargıtay'ın en üst karar organı katilin cinayeti evlilik teklifi reddedildiği için anlık bir hiddete kapılarak işlediğine karar verdi. Yerel mahkemenin kararını Yargıtay'da bozulmasını bekliyorlardı, Yargıtay Genel Kurulu da 15 bıçak darbesiyle işlenen cinayet anlık hiddetle gerçekleşmiştir deyip ceza indirimini onadı. Kadın cinayetlerinde emsal olacak dikkat çekici bir karara verdi. TRT sanatçı kendisiyle evlenmek isteyen Orhan Munis tarafından 15 bıçak darbesiyle katledildi. Sanık üzerinde taşıdığı 20 santimetrelik bıçağı üzerinde taşımasını kurban almaya gidiyordum diye açıkladı. Daha önce kardeşini de öldürdüğü için cezaevinde yatan Orhan Munis, Hatice Kaçmaz cinayetinde tasarlayarak değil kasten öldürme cezası aldı. Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesi kararında cinayet planlı değil tutku derecesindeki aşırı sevgiden kaynaklı duygusallığın etkisiyle işlenmiş, dedi. Katilin yanında bıçak taşıması ruh hali nedeniyle yaşadığı hiddet nedeniyle dedi. Yargıtay 1. Dairesi de Hatice Kaçmaz'ın katiline verilen ceza indirimini yerinde buldu. Yargıtay Başsavcılığı ise sanığın cinayet öncesi 20 santimetrelik bıçağı çorabına sakladığını cinayetin planlı olduğunu ve ceza indirimi kararının bozulmasını istedi. Dosya bu kez Yargıtay Genel Kurulunun en üst karar organı olan Yargıtay Genel Kuruluna geldi. Yargıtay Genel Kurulu bu kararı 5'e karşı 14 oy olacak şekilde aldı. Kararda ayrıca Hatice Kaçmaz evlilik teklifini kabul etseydi cinayet işlenmeyecekti, dedi.*

Baba: Birisi bıçağı alıp çorabının içine koyarak gelmişse bu parka bu tasarlama değil midir? Zalimlikten başka bir şey değil. Biz bunu beklemiyorduk, daha ağırlaştırılmış bir şey bekliyorduk.

Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu Başkanı Canan Güllü: Alacağınız her karar sahada başka şekliyle vuku bulacak biz kadınların yaşama haklarını elinden alacak. Sorarım Yargıtay'ın koltuğunda oturan değerli hâkimlere? Hangi erkek buluşmaya giderken yanında 20 santimetrelik bir bıçakla gider?

İlgili haberde Yargıtay'ın verdiği karara gönderme yapılmıştır. Hatice Kaçmaz cinayetinin haberi sanığın verdiği ve sonrasında ceza indirimi aldığı ifadeye dayanılarak

yapılmıştır. Haberde kadın cinayetleri ile ilgili ardalan bilgisi verilmiştir. Haber maktulü merkeze almıştır. Kadın dernekleri ve aile fertleri tarafından yapılan röportajlar izleyiciye maktulün açısından bakma imkânı vermiştir.

Örnek Haber 3:

İlgili Haber Başlığı: *SIR PERDESİ CANLI YAYINDA ARALANDI*

Haber Metni: *Sunucu: Şimdi de bir cinayet haberi…*

17 yaşında öldürüldü su kuyusuna atıldı, 5 yıllık sır perdesi Fulya ile Umudun Olsun'da aralandı. Semira Aslanın katil ya da katillerinin belirlenmesi artık an meselesi. Canlı yayınların ardından 7 kişi gözaltına alındı. 17 yaşındaki Semira Aslan bir çocuk annesiydi. 5 yıl önce Hatay'da kayboldu. 2 yıl sonra cansız bedeni amcasının evinin yakınlarında bir su kuyusunda bulundu. Ama o günden beri Semira'nın katillerine ulaşılamadı. Annesinin iddiasına göre kızı yaşadığı aşk nedeniyle aile meclisi kararıyla öldürüldü. Semira'nın amcası ve 5 kişi şafak operasyonuyla gözaltına alındı. 7. kişinin gözaltı haberi ise yine canlı yayında geldi. (Olay yeri görüntüleri ekrana gelmiştir.) (14 Mart 2022)

İlgili haber sözde namus cinayetini işlemiştir. Ancak haberde maktulün sadakatsiz davrandığı bilgisi cinayeti meşrulaştırmaktadır. Cinayete birden fazla kişinin iştirak ettiği ve cinayetin tam olarak kim tarafından işlendiği bilinmediği için edilgen yapılı cümleler kullanılmıştır. Namusu temizleme gerekçesiyle verilen haberlerde 'aile meclisi' ifadesinin kullanılmaması gerekmektedir. Kadına yönelik şiddetin en uç şekillerinden biri olan sözde namus cinayetleri kadının en temel hakkı olan yaşam hakkının elinden alınmasıdır. Bu durumun özellikle toplumun yapıtaşı olan ve büyük değer atfedilen ailede gerçekleşmesi sorgulanması gereken bir konudur. Töre kadının eylemlerini odağa alan bir kavramdır. Medyada bu durumun yumuşatılarak verilmesi birçok kadının sözde namus cinayetlerini içselleştirmelerine neden olabilir. Cinayetler namus ya da şeref ile birleştirildiğinde masumlaşmaktadır.

Örnek Haber 4:

AVM OTOPARKINDA KADIN CİNAYETİ! PEŞİNE DÜŞTÜĞÜ KADINI AVMNİN OTOPARKINDA TÜFEKLE VURDU!

Haber Metni: *Kadına şiddet durmuyor İstanbul'da bir otoparkta tüfekle vuruldu Yağmur. Onu öldüren, aşkına karşılık bulamayan bir erkekti. 17 yaşındaki Nuray'sa iddiaya göre ayrıldığı nişanlısı tarafından vuruldu.*

Öğretmeni: Üzerine titrediğimiz gencecik kızlarımız böyle kayıp gidiyor. Pırlanta gibi bir çocuğun kimse hayatını alamaz kimsenin hakkı yok. Otoparka bu tüfekle girebiliyor

olması her şeyin düşünülmesi gerekiyor. Biz onların üzerine titriyoruz bu çocukların üzerine titriyoruz.

Öğretmenleri gözyaşları içinde isyan etti, emek verip yetiştirdikleri pırıl pırıl bir öğrenciydi. 21 yaşındaki Yağmur Sönmez alışveriş için gittiği AVM'nin otoparkında tüfekle vurularak öldürüldü. Öğretmenleri arkadaşları gencecik bir insanın hayattan böyle koparılmasına öfkeli ve de şaşkındı. Başarılı bir öğrenciydi henüz 21 yaşındaydı Yağmur Sönmez iddiaya göre kendisi gibi öğrenci olan Murat Bayırköylü tarafından taciz ediliyordu.

Yağmur'un Arkadaşı: 6 ay önce kendisine dadandı. Hiç alakasız yağmurun hiçbir şekilde konuşmak istemediği biriydi. Hayır, dedi anlamadı. 2 ay önce istemediğini sert bir dille söylemişti. Cuma günü otoparkta yağmuru kıstırmış. (20 Mart 2022)

Haberde arkadaşları tarafından katili ve Yağmur arasında duygusal bir ilişki olmadığı belirtilmesine rağmen haber metninde katilin Yağmur Sönmez'in eski nişanlısı olduğu bilgisine yer verilmiştir. Haber metni ve ifadelerin uyuşmaması haberin inandırıcılığını kaybetmesine yol açmaktadır. Katilin aşkına karşılık bulamaması öldürme gerekçesi olarak verilmiştir. Bu durum cinayeti masumlaştırmaktadır. Haberde maktulün arkadaşları ve öğretmenleri tarafından yapılan açıklamaların yer almasıyla maktulün odağa alındığı söylenebilir.

Örnek Haber 5:

İlgili Haber Başlıkları: *ESKİ NİŞANLISI MI ÖLDÜRDÜ? 17 YAŞINDA ŞİDDETİN HER TÜRLÜSÜNÜ YAŞADI, CANSIZ BEDENİ BULUNDU (20 Mart 2022)*

Haber Metni: *(Sunucu) Bir başka kadın cinayeti Antalya'daydı. Nuray D. Henüz 17 yaşındaydı.*

Nuray D'nin Annesi: Hayatımın anlamı bitti. Hayatım bitti. Çok özledim şu an çok öpesim var, sarılasım var.

17 yaşındaki Nuray henüz çocuk yaşında şiddetin her türlüsüne maruz kalmıştı. Geçen yıl bir akrabasının saldırısına uğramıştı. O akraba tutuksuz yargılanırken Nuray D. Bir otel odasında ölü bulundu.

Nuray D'nin Annesi: Ya benimle tekrar barışırsın ya da seni öldürürüm diye tehditte bulunmuş. Ben bunu polislere söylememe rağmen hiçbir şekilde otelde arama yapılmadı. Polislere çocuğun otele götürüldüğünü ve arkadaşının şahitlik yaptığını söylüyorum ama buna rağmen otele hiçbir şekilde bakılmıyor ve ihmalkârlık var.

Sunucu: İddiaya göre Nuray D.'nin ayrıldığı nişanlısı tarafından zorla bir otel odasına götürüldü ve cansız bedeni bulundu. Polis, cinayeti kimin işlediğini araştırıyor.

İlgili haberde 17 yaşındaki Nuray D'nin cinayeti işlenmiştir. Haber başlığında katil ve mağdur arasındaki duygusal ilişkiye atıf yapılmıştır. Diğer haber başlıklarının maktulü odağa alması bakımından kadına yönelik şiddet haberlerinde önerilen dil kullanımıyla örtüştüğü söylenebilir. Haberin maktulün annesi ile yapılan görüşmeleri içermesi maktulü odağa almaktadır. Haberde maktul ile katilin fotoğrafları yan yana verilmiştir. Bu bakımdan haber aktarımında görsel kullanımı kadına yönelik şiddet için önerilen görsel kullanımıyla örtüşmemektedir.

5.1.6. TRT 1 Logolu Kuruluşun Ana Haber Bülteninde Yer Verilen Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik ve Söylem Analizi

Tablo 26

TRT 1 Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Faili (01-30.03.2022)

Şiddet Uygulayan	Şiddet Uygulayan Kişilerin Dağılımı
Erkek	13
Kadın	-

1-30 Mart 2022 tarihleri arasında ilgili kuruluş tarafından ekrana getirilen kadına yönelik şiddet sayısı 13'tür. Şiddeti uygulayanın cinsiyeti incelendiğinde kadına yönelik şiddet haberlerinde şiddet failinin %100 oranında erkek olduğu görülmüştür.

Tablo 27

TRT 1 Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Faili

Şiddet Uygulayan	Şiddet Uygulayan Kişi
Partner	12
Belirtilmemiş	1
Aile	-
Akraba	-
Tanıdık	-
Tanımadığı Kişi	-

Tablo 27'de failin mağdurla yakınlığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Tabloda görüleceği üzere kadınlara en çok partnerleri tarafından şiddet uygulanmıştır.

Tablo 28

TRT 1 Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Uygulanma Biçimi (01-30.03.2022)

Şiddet Biçimi	Şiddet Uygulayan Kişi
Kesici-Delici Alet	4
Silah	3
Kaba Kuvvet	3
Boğma	1
Yüksek Bir Yerden Atma	1
Kimyasal Madde	1
İp	-
Mala Zarar Verme	-
Hakaret	-
Haneye Tecavüz	-
Israrlı Takip	-
Tehdit	-
Taciz	-

Tablo 28'de ise şiddetin uygulanma biçimi incelenmiştir. İncelenen tabloya göre kadınlar birden fazla şiddet türüne maruz kalmışlardır.

Tablo 29

TRT 1 Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Nedeni (01-30.03.2022)

Şiddetin Nedeni	Şiddet Nedenlerinin Sayısal Durumu
Boşanma/Ayrılma	6
Belirtilmemiş	5
Kıskançlık	1
Tartışma	1
Aldatma	-
Alkol/Uyuşturucu Madde	-
Yoksulluk	-
Psikolojik Sebepler	-

Tabloda görüleceği üzere diğer yayın kuruluşlarına benzer şekilde en çok boşanma/ayrılık kadına yönelik şiddetin gerekçelerindendir. Ancak TRT 1 logolu yayıncı

kuruluş büyük bir oranda şiddeti gerekçelendirmemiştir. Bu durum önerilen haber sunumuyla örtüşmektedir.

Tablo 30

TRT 1 Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddet Türü (01-30.03.2022)

Şiddet Türü	Şiddet Türünün Dağılımı
Cinayet	7
Yaralama/Darp	4
Şüpheli Ölüm	1
Psikolojik Şiddet	1
Haneye Tecavüz	1
Maddi Şiddet	1
Hürriyetinden Yoksun Bırakma	1
Cinsel İstismar	-

TRT 1 logolu yayın kuruluşunun haberleri incelendiğinde kuruluşun ağırlıklı olarak kadın cinayetini haberleştirdiği bununla birlikte kadına yönelik şiddetin neredeyse tüm biçimlerine yer verdiği görülmektedir.

Örnek Haber 1:

İlgili Haber Başlıkları: *OTELİN 7. KATINDAN DÜŞTÜ*

Haber Metni: *Dün gece Beşiktaş Ortaköy'de ünlü bir otelin 7. katından düşen kadın ağır yaralandı, kadının düştüğü sırada yanında bulunan yüzünde darp izleri bulunduğu iddia edilen bir kişi gözaltına alındı. (3 Mart 2022)*

Haberde yaralanan ve yanında bulunan kişiyle ilgili bilgi verilmemiştir. Kadının yanında bulunan kişinin yüzünde bulunan darp izleri ise düşmenin intihar ya da kaza ihtimalini zayıflatarak ölümü şüpheli hâle getirmiştir. Bu bağlamda haberin eleştirel ve sorgulayıcı olduğu söylenebilir. Haberde heyecan ögesini artıran bir müzik kullanılmıştır.

Örnek Haber 2:

İlgili Haber Başlığı: *4 ÇOCUK ANNESİ KADINA EŞİ SALDIRDI*

Haber Metni: *Bu kez Adıyaman'daki bir kadın boşanma aşamasında olduğu eşinin hedefi oldu. Zeynel Yücel eşi Remziye Yücel'i sokak ortasında av tüfeğiyle başından vurdu. 4 çocuk annesi kadın hayatını kaybetti. Saldırgan daha sonra polise teslim oldu. (7 MART 2022)*

Haberin ardalan bilgisinde Adalet Bakanı'nın kadına yönelik şiddette iyi hâl indirimine ilişkin açıkladığı düzenlemelerin yer aldığı görülmektedir. Bu bakımdan kadına yönelik şiddetle ilgili doğru bir bağlam oluşturulduğu söylenebilir. Ancak haber başlığında maktul ve katil arasındaki ilişkiye atıf yapan "eş" ifadesinin kullanılmaması gerekmektedir. Haberde cinayetin nasıl işlendiğiyle ilgili detaylandırma yapılması korku ve şiddet unsurlarının artmasına neden olmaktadır.

Örnek Haber 3:

İlgili Haber Başlığı: *KADINLAR GÜNÜNDE DE ŞİDDET DURMADI*

Haber Metni: *Dün Dünya Kadınlar Günüydü, herkes yüksek perdeden beyanatlar verdi durdu ama sokaklarda durum değişmedi. 30 yaşındaki bir anne boşanma aşamasındaki eşi tarafından öldürüldü. Aynı kentte bir başka kadın da saldırıya uğradı. Gözyaşları ağıtlar birbirine karıştı gencecik bir kadın üstelik kadınlar gününde öldürüldü. 30 yaşındaki Marziye Salahzade 3 çocuk annesiydi eşinden boşanma aşamasındaydı, yabancı uyruklu eşi işlettiği kuaföre geldi yaşanan tartışmanın ardından ona bıçakla saldırdı. 112 ekipleri olay yerine vardığında genç kadın hayatını kaybetmişti. Kaçan saldırgansa cinayet sırasında elinde oluşan yaranın tedavisi için gittiği hastanede yakalandı. (9 Mart 2022)*

İlgili haber için Kadınlar Gününde yaşanan şiddeti merkeze alan bir başlık seçilmiştir. Bu bağlamda kadına yönelik şiddetin toplumsal boyutuyla ilgili bir değerlendirmede bulunulmuştur. Haber kadına yönelik şiddetin durdurulmasına dair toplumda yapılan söylem ve uygulamalar arasındaki farklılığa vurgu yapmıştır. Cinayetin yaşanan tartışmanın ardından gerçekleştiği bilgisi ise cinayetin anlık bir öfke durumuyla işlendiği fikri uyandırmıştır. Bu bağlamda cinayete gerekçe gösterilmemesi için nedensel ilişkinin kurulmaması gerekmektedir. Saldırganın yabancı uyruklu olduğu bilgisi ise saldırganın hayatına odaklanmaya yol açabilir.

Örnek Haber 4:

İlgili Haber Başlığı: *KADES SAYESİNDE KURTULDU*

Haber Metni: *Mahsun Kırmızıgül'ün kardeşi Yusuf Bazencir eşinin evine baltayla dayandı. Öyle ki baltayla kapıyı kırarken içeride dehşeti yaşayan kadın KADES uygulaması üzerinden polise ulaştı. Polisler o kişi kapıyı kırıp daha içeri giremeden kapıya geldiler.*

Baltayla saldırdı evin kapısını bu hâle getirdi eşine dehşeti yaşattı Mahsun Kırmızıgül'ün kardeşi Yusuf Bazencir 2017 yılında görkemli bir düğünle dünya evine girmiş ünlü sanatçı düğünde şarkılar söylemişti. Ancak 5 yıl sonra çift boşanmaya karar verdi iddiaya göre 9 Mart günü yaşanan tartışmanın ardından Yusuf Bazencir soluğu eşi Seval

Bazencir'e ait evde aldı baltayla kapıyı kırıp içeri girmeye çalıştı, Seval Bazencir KADES üzerinden yardım isteyince polis ekipleri kısa sürede eve ulaştı. Elinde baltayla yakalanan Yusuf Bazencır'i gözaltına alındı. Tehdit hakaret suçundan sevk edildiği adliyece serbest bırakıldı. (14 MART 2022)

Haber başlığı Kadına Destek Uygulaması olan KADES'i tanıtması ve KADES'in etkililiğini merkeze alması dolayısıyla başlığın doğru seçildiği söylenebilir. Haber metni ayrıca kadına yönelik şiddetin ünlü ya da ünsüz fark etmeksizin bütün kadınlar için tehlike oluşturan bir konu olduğunu göstermektedir. Haberde saldırgan ve kadının yan yana bulunduğu düğün fotoğrafları ekrana getirilmiştir. Bu bakımdan boşanma aşamasındaki insanların söz konusu fotoğraflarla betimlenmemesi gerekmektedir. Haberde saldırıya uğrayan kadın hâlihazırda halka mal olmuş bir kişilik olmasına rağmen kimlik bilgilerinin verilmemesi gerekmektedir. Saldırganın tehdit ve hakaret suçlarını işlemesi ve suçüstü yakalanmasına rağmen serbest kaldığı bilgisi verilmiştir. Mahsun Kırmızıgül'ün kardeşinin düğününde şarkılar söylediği bilgisinin verilmesi ise haberi kadına yönelik şiddetten ziyade bir magazin haberine dönüştürmekte; konuyu odaktan uzaklaştırmaktadır. Haber fotoğraflarında balta ve KADES uygulamasının görseline yer verilmesi uygulamanın bilinirliğini artırırken balta görseli haberdeki korku ögesini güçlendirmiştir.

Örnek Haber 5:

İlgili Haber Başlığı: *TRAFİKTE KADIN SÜRÜCÜYE SALDIRDI*

Haber Metni: *Bir sürücü kavşaktaki yoğunluk sebebiyle önce oradaki kadını korna çalarak uyardı, peşinden bu ikazlar tacize dönüştü. Ardından da bakın nasıl darp etti? Trafikte çıkan tartışmanın ardından kadın sürücünün önünü kesti, darp etti. 2 çocuk annesi Sezin Tekinkaya Bodrum'da yaşıyor. 18 yaşındaki oğluyla seyir hâlindeyken bir kavşakta araç yoğunluğu sebebiyle durdu. Bu sırada bir başka sürücü Mehmet Yıldızhan kornayla onu taciz etmeye başladı. Sezin Tekinkaya kavga çıkmasın diye ortalığı sakinleştirirken saldırının hedefi oldu. Saldırgan kasten yaralama suçundan tutuklandı. (30 MART 2022)*

İlgili haberde trafikte seyir halindeki bir kadının yaşadığı saldırı haberleştirilmiştir. Haberde merak unsurunu güçlendirmek için "*Ardından da bakın nasıl darp etti?"* şeklindeki soruya verilmiştir. Bu durum haberi tabloidleştirmektedir. Saldırganın tutuklanması bilgisi ile saldırının hukuki boyutuna ilişkin bilgi verilmektedir. Bu bakımdan hukuki yaptırımların haberde yer almasının kadına yönelik şiddetin muhtemel failleri açısından caydırıcı olduğu söylenebilir.

5.1.7. HABER GLOBAL Logolu Yayın Kuruluşunun Ana Haber Bültenlerinde Yer Verilen Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik ve Söylem Analizi

Tablo 31

HABER GLOBAL Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Faili (01-30.03.2022)

Şiddet Uygulayan	Şiddet Uygulayan Kişilerin Dağılımı
Erkek	1
Kadın	-

Tablo 32

HABER GLOBAL Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddet Failinin Mağdura Yakınlığı (01-30.03.2022)

Şiddet Uygulayan	Şiddet Uygulayan Kişi
Partner	1
Aile	-
Akraba	-
Tanıdık	-
Tanımadığı Kişi	-
Belirtilmemiş	-

Tablo 33

HABER GLOBAL Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Uygulanma Biçimi (01-30.03.2022)

Şiddet Biçimi	Şiddet Uygulayan Kişi
Yüksek Bir Yerden Atma	1
Kaba Kuvvet	1
Mala Zarar Verme	1
Hakaret	1
Silah	-
Kesici-Delici Alet	-
İp	-
Boğma	-
Kimyasal Madde	-
Haneye Tecavüz	-
Israrlı Takip	-
Tehdit	-
Taciz	-

Tablo 33'te ise şiddetin uygulanma biçimi incelenmiştir. İncelenen tabloda 4 şiddet türü kaydedilmiştir. Söz konusu veri kadının yüksek bir yerden düşmesi sonucu gerçekleşen ölüme aittir. Görüleceği üzere kadınlar şiddetin birden fazla türüyle aynı anda karşılaşabilmektedir.

Tablo 34

HABER GLOBAL Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddetin Nedeni (01-30.03.2022)

Şiddetin Nedeni	Şiddet Nedenlerinin Sayısal Durumu
Belirtilmemiş	1
Boşanma/Ayrılma	-
Aldatma	-
Kıskançlık	-
Alkol/Uyuşturucu Madde	-
Yoksulluk	-
Psikolojik Sebepler	-
Tartışma	-

Tablo 34'te HABER GLOBAL adlı yayın kuruluşunun ana haber bülteninde yer alan kadına yönelik şiddet haberinde şiddet nedeni belirtilmemiştir.

Tablo 35

HABER GLOBAL Logolu Yayın Kuruluşunda Yer Alan Kadına Yönelik Şiddet Türü (01-30.03.2022)

Şiddet Türü	Şiddet Türünün Dağılımı
Şüpheli Ölüm	1
Yaralama/Darp	1
Hürriyetinden Yoksun Bırakma	1
Cinayet	-
Cinsel İstismar	-
Psikolojik Şiddet	-
Haneye Tecavüz	-
Maddi Şiddet	-

İlgili kuruluş belirtilen tarih aralığında kadına yönelik şiddet içeren 1 haber yayınlamıştır. Bu bakımdan tabloların karşılaştırmalı analizi mümkün değildir.

Örnek Haber:

İlgili Haber Başlığı: *DUYGU DELEN DAVASI*

Haber Metni: *İki yıl önce erkek arkadaşının evinin balkonundan düşerek yaşamını yitiren Duygu Delen'in ölümüyle ilgili davada gerekçeli karar verildi. Sanık Mehmet Kaplan yeterli delil bulunmadığı gerekçesiyle çocuğa karşı cinsel istismar ve kasten öldürme suçlarından beraat etti. 13 Ağustos 2020 erkek arkadaşının evinin balkonundan düşen Duygu Delen yaşamını yitirdi. Yaklaşık 2 yıl süren davanın karar duruşmasında Mehmet Kaplan konutta yağma ve hakaret suçlarından 10 yıl hapis ve 800 lira hapis cezasına çarptırıldı. Mahkeme 50 sayfalık gerekçeli kararın değerlendirme kısmında Duygu Delen'in sanık Mehmet Kaplan'a mesaj attığı Mehmet Kaplan'ın Duygu Delen'i arabayla kendi evine götürdüğü burada telefonunun aldıktan sonra Duygu Delen'i dövdüğü iddia edildi. Dava boyunca Mehmet Kaplan'ın ısrarlı bir şekilde aynı savunmayı yaptığı ve aksini gösterecek şüpheden uzak kesin mahkûmiyet için yeterli delil bulunmadığı kaydedildi. Adli tıp raporlarının ifadeyle uyuştuğu belirtildi. Mahkeme Duygu'ya 15 yaşındayken cinsel istismarda bulunduğu ve intihara azmettirdiği iddialarıyla ilgili yeterli delil bulunmadığını ifade etti. Sanığın Duygu'yu darp etmesi tek başına intihara yönlendiremez denildi. Mahkeme Duygu Delen'i darp ettiği ve zorla telefonunu aldığını delillerle sabit olduğunu belirtti, sanığa takdiren alt sınırdan 10 yıl hapis cezası verilmiştir denildi. (30 Mart 2022)*

İlgili haber 13 Ağustos 2020 tarihinde Duygu Delen'in ölümünü ele almıştır. Haberde saldırgan ve maktul arasındaki duygusal bağa vurgunun olmadığı söylenebilir. Haber başlığı Duygu Delen'i merkeze alarak oluşturulmuştur. Haber metni kadına yönelik şiddette ardalan bilgisine yer vermemiştir. Haber mahkeme kararını ele alarak davanın hukuki sürecindeki gelişmeleri izleyiciyle paylaşmıştır.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar

Anaakım medyanın ana haberleri üzerinde niteliksel içerik analizine dayanan ve bir aylık süreyi kapsayan bu çalışma sonucunda haberlerin yarısından fazlasında sansasyonel başlıklar ile fail veya istismarcı ile sempati oluşturmaya çalışılan dil kullanıldığı söylenebilir. Bu durum suçlunun sorumluluğunu azaltarak ataerkil söylemi pekiştirebilir. Sansasyonel haber dili toplumda mağdur olma ihtimali yüksek olan kadınlara bilgi vermede başarısız olmaktadır. Haber dilinin düzeltilmesi erkeklerin çatışma çözümünde kadınlara yönelik güç kullanmasının kabulünün değişmesi bakımından kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli bir yere sahiptir. Medyanın haber dilini daha doğru bir şekilde tanımlaması durumunda ortaya çıkacak olan kamu bilinci devam eden toplumsal reformları desteklemeye yardımcı olabilir (Sharma, 2013, s. 8). İlgili yayın kuruluşları kadına yönelik şiddette haber sayıları bakımından çoktan aza doğru sıralandığında KANAL D, STAR TV HD, SHOW TV, ATV, TRT1, FOX ve HABER GLOBAL şeklinde olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda kuruluşların kadına şiddet haberlerinin epizodik çerçeveleme kullanma eğilimi olduğu tespit edilmiştir. Epizodik çerçeveleme toplumsal sorumluluk yüklemelerinden ziyade medyanın olayı izleyiciye münferit bir şekilde yansıtması olarak tanımlanabilir. Kadına şiddeti bir dizi bağlantısız rastgele olay olarak ele alan epizodik çerçeveleme sorunların anlaşılması ve çözülmesi ile ilgili sorun yaratmaktadır (Sutherland vd. :2019, s. 2).

Genel olarak veriler incelendiğinde medya yönergelerinde şiddetten etkilenen kadının nereden yardım alacağı, şiddete uğrayan ya da uğraması muhtemel kadınların destek alabileceği kurum ve kuruluşlarla ilgili önerilerin ve yönlendirmelerin eksikliği dikkat çekmektedir. Kadına yönelik şiddet olaylarında hukuki yaptırımların medya ile kesiştiği yer medyanın kadına yönelik şiddetin önlenmesinde ve şiddete müdahalede potansiyel rolünü en üst düzeye çıkarmayı amaçlamak olmalıdır. Ana akım medyanın şiddeti ele alış şekli şiddet düzeyinin azaltılması ve nihayetinde ortadan kaldırılması için önemlidir. Medya haberciliği toplumun kadına yönelik tutum ve inançlarının önemli bir göstergesidir ve bu

nedenle şiddeti arttıran veya pekiştiren sosyal kabulleri değiştirmeye yönelik ilerlemenin tespitinde kritik rol oynamaktadır.

Bu çalışma kadınların kitle iletişim araçlarından biri olan televizyonda istisnai olarak nasıl çerçevelendiğini vurgulamaktadır. Türkiye'de cinsiyet temelli şiddete karşı sayısız olumlu eğilime karşın iyileştirilmesi gereken ya da üstesinden gelinmesi gereken sayısız zorluk bulunmaktadır. Haberlerde genel olarak kadınların erkeklere oranla daha az temsil edildiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte kadınların haberlerde temsil edilişi dar bir çerçeveyle sınırlandırılmaktadır. Kadına yönelik şiddet haberlerinde kadının genellikle görünüşüne odaklanıldığına ya da eş, kız kardeş, anne kimlikleriyle ele alındığı tespit edilmiştir.

Medya yapılanmalarının faaliyetleri kadınlara bakış açıları ve genel örgütlenişleri bakımından oldukça çeşitli olabilir. Sorumlu gazeteciliği benimsemiş ya da bu yönde bir gelişimi benimseyen medya vesilesiyle daha adil ve kültürel anlam üretimine giden yollar açılmakla kalmaz özgürlük ve demokrasiyi geliştiren daha geniş yelpazede fırsatlar medya tüketicilerine sunulmuş olur.

Öneriler

Kadına yönelik şiddetin ilgili kuruluşlarca ele alınışı incelendiğinde insanlara şiddetin çoğu kadın için günlük yaşamın bir parçası olduğu mesajı verilmektedir. Haber medyasının cinayet merkezli bir odak seçmesi şiddetin genellikle ölümle bittiği gibi hatalı bir varsayıma neden olmaktadır.

Sansasyonel dil heyecan yaratmak, büyülemek, eğlendirmek şok etmek, ilgi çekmek için kullanılmaktadır. Dil suçun gerçek doğasını gizlemek için de kullanılabilir. Medya tarafından sürdürülen en yaygın algılardan biri istismarcı ve şiddete başvuran partnerle yaşayan kadınların ilişkiyi devam ettirdikleri için sorumlu olduklarıdır. Failleri mazur göstermek için aşkın ve romantik ilişkinin vurgulandığı dikkat çekmektedir.

Ancak kadına yönelik şiddetle ilgili tutumları iyileştirme çabalarına üç varsayım rehberlik etmelidir. İlk olarak, tutumları değiştirme sürecidir. Kadına yönelik şiddeti destekleyen ailevi, örgütsel ve toplumsal normları değiştirme için atılacak adımlar projelendirilmelidir. İkinci olarak, müdahaleler yalnızca kadına yönelik şiddeti açıkça göz yuman tutumları değil, aynı zamanda bu şiddeti normalleştiren ve haklı çıkaran cinsiyet eşitsizliği ve cinsellikle ilgili daha geniş tutum kümelerini de ele almalıdır. Üçüncü olarak, şiddeti önleme müdahaleleri kültürel olarak uygun olmalıdır, öyle ki bu sadece etnik

farklılıklara değil, aynı zamanda yerel cinsiyet kültürlerine de duyarlılığı içermelidir. Son olarak, kadına yönelik şiddetin önlenmesi için tutum değiştirmeyi mümkün kılan kültürel değişime yönelik müdahalelere, yapısal ilişkilerde ve sosyal pratiklerdeki değişiklikler eşlik etmelidir.

Kadına yönelik şiddetin azaltılması hedeflenirken kadını güçlendirmek ve korumak kadar erkeklerin de içerisine katıldığı küçük, orta ve büyük çaplı sosyal hizmet müdahalelerinin planlanıp uygulanması gerekmektedir. Kadına yönelik şiddet problemi üzerine çözümler aranırken erkek, şiddetin faili olarak değerlendirilmelidir. Erkek "öteki" kimliğinden sıyrılmalı ve erkeğin kadına yönelik şiddetin bir unsuru olduğu vurgulanmalıdır.

Kadına yönelik şiddete duyarsız kalmamakla beraber medya tarafından kadına yönelik şiddetin heyecan ya da spekülasyon uyandırıcı bir üslup yerine yansız ve öğretici bir bakış açısı ile ele alınmasının sağlanması, medya iletilerinin şiddet mağdurlarının en az zarara uğrayacak şekilde izleyicilere iletilmesi gerekmektedir.

Şiddet haberlerinde kadın mağdur ya da kurban olarak resmedilmekte veya olayın sorumlusu olarak gösterilmektedir. Kadına yönelik şiddeti ele alan haberlerde şiddete gerekçe gösterilmemelidir, ne olursa olsun hiçbir sebebin şiddeti haklı çıkarmayacağı vurgulanmalıdır.

Tüm ülkeyi ilgilendiren ve çözüme ulaşması veya en aza indirmek için çalışılan kadına yönelik şiddet olaylarının basında yer alması önemli olmakla birlikte verilen haber şiddeti özendirici veya kanıksatıcı şekilde sunulmamalı, şiddetin psiko-sosyal zararları, topluma etki ve sonuçları ortaya konacak biçimde sunulmamalıdır. Haber metinlerinde erkek egemen yapıya destek veren dil kullanımı toplumun kadına yönelik şiddet haberlerine duyarsızlaşmasına ve şiddetin bireysel düzeyde bir eylem olduğu kanısına yol açmaktadır.

Cinsiyet ayrımcılığına dayanan şiddet haberleri hiçbir şekilde meşrulaştırılmamalı, şiddete uğrayan kadınların şeref, haysiyet, aile birliği, mesleki konumu ve sosyal çevresinin korunması için gerekli hassasiyet gösterilmelidir.

Kimi haber metinlerinde kadına karşı şiddet suçunun nasıl işlendiği, suç delillerinin nasıl ortadan kaldırıldığı gibi hususlar suça yönlendirici bir şekilde haberleştirilmektedir. Bu durum şiddete uğrayan kadınların yakınlarını psikolojik olarak yaralayıcı olurken diğer taraftan izleyicileri suça yönlendirmeye ya da izleyicilere yeni yöntemler göstermeye zemin olmamalıdır.

Kendi hikâyelerini anlatan hayatta kalan kadınların ekrana getirilmesi, medyada yer alan kadın temsillerinde sayısal, oransal ve niteliksel artışın sağlanması için atılımlar, sadece

şiddetin en uç türleri değil farklı şiddet türlerinin de ekrana yansıtılması toplumsal bilinçlenmenin oluşturulması sağlanmalıdır.

Cinsiyete dayalı şiddetin sadece kadınların alanı olarak kabul edilmesi erkeklerin alanın dışında kalmalarına neden olmuştur. Kadına şiddete karşı mücadeleyi yalnızca kadınların gerçekleştirmesi gerektiği düşünülmemelidir. Kadına karşı şiddet haberlerinde erkekler fail ya da polis olarak var olmaktadır. Kadına karşı şiddete karşı tüm toplumun topyekûn mücadele etmesi eşitsizliği gidermeye yardımcı olacaktır.

Erkeklerin birçoğu şiddet uygulamamakta, diğer erkeklere örnek olacak şekilde bu kimliği benimseyen erkekler toplum içerisinde bulunmaktadır. Kadın ve erkekler arasında barış ve gelişimi besleyen şiddet karşıtı iş birliği, ortaklık ve iletişim kurulmalıdır. Erkekler toplumda hemcinslerini mücadele konusunda teşvik etmeli, şiddetle mücadelenin zayıflıkla ilgili olmadığı vurgulanmalıdır. Erkeklerin en yüksek statüdeki görevlerin başında ve karar verici konumda yer almalarından dolayı mücadelenin içinde bulunmaları beklenmektedir.

Medyada, ifade özgürlüğü ve bağımsızlığına saygı gösterilerek, kadına yönelik şiddeti önlemek ve kadın haklarına dair politikaları uygulamak amacıyla standartlar belirlenmesi ve bu standartların anlatıldığı kılavuzlar oluşturulması kadına yönelik şiddette haber dilinin standartlaştırılmasını sağlayabilir.

Haberlerin izleyiciler tarafından beklenen tarafsızlıkla ve herhangi bir yorum eklenmeden sunulması; ıstırap ve üzüntü içeren haberlerin eksiksiz ve doğru biçimde duyurulmasındaki kamu yararı ile bireyin özel yaşamına ve insanlık onuruna saygı duyulması ilkelerinin dengelenmesi gerekir.

İnsanların ölümlerinin, duygu sömürüsüne yol açacak, korku ve çelişkili duygulara sebep olacak biçimde yayınlanmaması; kaza, felaket ve trajedi haberlerinin yaralının ve mağdurun korunmasının, halkın bilgilenme hakkından önce geldiği anlayışıyla oluşturulması gereklidir.

Kadına yönelik şiddet haberleri yapılırken kadınların kişilik haklarını korumak adına hukuk bilgisine sahip uzman kişilerden destek alınması gerekmektedir.

Şiddet mağdurlarının isimlerinin, fotoğraflarının ya da yaşadıkları yerin haberde yer alması mağdur ve çevresi için çeşitli sorunlara yol açabilmektedir bu nedenle olası sorunların önlenmesi için habere konu olan detayların bu bağlamda seçilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla şiddet mağdurlarının isimlerinin yayınlanmaması, kimliği açığa çıkacak ölçüde ayrıntı (görsel, adres, yerel odaklı haberler için yerleşim birimi vb.) verilmemesi ve olayla ilgisi bulunmayan akrabaların kişisel haklarına da saygı duyulması haber tasarımında göz önünde bulundurulmalıdır.

Röportaj yapılacak kişinin onayı alınarak, kişinin konuşması sonrasında karşılaşılabileceği muhtemel riskler konusunda haberdar edilmesi ve bu bilgilendirme çerçevesinde mağdura teşhis edilip edilmemeye karar verme hakkı verilmesi gerekir. Şiddete uğrayan ya da risk altındaki kadınların, çözüm yolları ve yöntemleri konusunda bilgilendirilmesi amacıyla var olan kuruluş ve yardım hatlarının erişim bilgilerinin haberlerde yer almasının zorunlu olması gerekmektedir. Kadınların haberlerde devamlı olarak kurban, mağdur ya da çaresiz bireyler olarak temsili izleyicilerde acıma duygusu oluşturmaktadır. Öte yandan bu durum sorunun çözümüne katkıda bulunmamaktadır. Bu nedenle şiddet haberlerinde kadının temsilinde yeni bir dil oluşturulması doğru olacaktır.

Kadına Destek Uygulaması (KADES) kadınların ve çocukların maruz kaldığı şiddet, taciz gibi kötü eylemleri az da olsa engellemek amacıyla kullanıcılara sunulmuştur. Uygulamanın dizi ve filmlerde senaryonun doğal akışı içinde tanıtılması, uygulamanın nasıl kullanılacağı ve acil durumlarda etkililiğinin gösterilmesi şiddete erken müdahalenin önemini göstermede faydalı olacaktır.

Haber metinleri kimi zaman saldırganın ifadesinden yola çıkılarak hazırlanmaktadır. Bu metinler saldırganın toplum nezdinde aklanmasını sağlayan, şiddet gören kadını yaralayan ve suçun sorumluluğunu kadına yükler şekilde oluşturulmaktadır. Bu nedenle metinlerin saldırganın bakış açısıyla oluşturulmaması önemlidir.

Faillerin olay sonrasında kanuni olarak hangi cezalar ile karşılaştıklarına, manevi olarak kayıplarına, bu sürecin saldırgan açısından pişmanlığa sebebiyet veren bir durum olduğuna ve işlenen suçun cezasız kalmadığına vurgu yapılması gerekir. Aynı şekilde şiddet mağduru kadınların bir süre sonra hayatlarını nasıl sürdürdüklerini gösteren haberler yapılarak, şiddete boyun eğmeyen kadınların mağdur olmayacağına vurgu yapılması gerekir.

Kadına yönelik her türlü ayrımcılıkla dinin ilişkilendirilmesini önlemek üzere; ilmihal, meal ve tefsirlerdeki ayrımcılık ve şiddeti meşrulaştıran ifadeler ve dine atfedilen sahih olmayan hadislerle mücadele etmeye yönelik kampanyaların ve farkındalık çalışmalarının yürütülmesine devam edilmesi, dinî gün ve özel haftalarda medya organlarınca yapılan dinî programlarda aile birliği, kadına yönelik şiddet, kadının bireysel ve toplumsal konumu ve önemi konularına daha çok vurgu yapılması; ayrıca önemli gün ve haftalarda aile, kadın ve çocuk konularında çeşitli etkinliklerin düzenlenmesi; aile, kadın ve çocuk konusunda, toplum liderleri ve rol model kişilerin yer aldığı çeşitli faaliyetler ve kampanyalara yer verilmesi atılacak adımlar arasında sayılabilir.

Haberlerde kadına yönelik şiddetle mücadelede hukuki yolların mağdurun anlayacağı bir dille anlatılması ve şiddet gören kadınlara destek veren kurum, kuruluş ve

gönüllülerle görüşmeler yapılarak ilgili merkezlerden destek alanların edinim ve kazanımlarının haberlere ya da programlara konu olması kadına yönelik şiddetin önlenmesinde farkındalık oluşturabilir.

"Töre cinayeti", "namusu temizlemek için", "namusun kirlenmesi", "namus/töre kurbanı", "aile meclisi", "töre infazı", "takıntılı âşık" vb. ifadeler yerine "töre adı altında işlenen cinayetler", "sözde töre cinayetleri", "erken yaşta evlenmeye zorlananlar" gibi tanımlamaların kullanılması, toplumda kökleşmiş namus ile ilgili yanlış oluşmuş kanıları yıkmak için haber diline özen gösterilmesi gerekmektedir. "Kız arkadaşı", "eşi", "sevgilisi", "âşığı" gibi kelimeler, kadını erkek ile aile birlikteliği içinde gösterdiğinden ve erkeğin kadın üzerindeki hükmünü meşrulaştırdığından; şiddet gören ayrılmış, evi terk etmiş, boşanma sürecinde olan bir kadın ise haberlerde erkek ile olan bağının vurgulanmaması, yaşanan beraberliğin hiçbir şekilde şiddetin bahanesi veya gerekçesi olmayacağını vurgulayan bir haber dili kullanılması önem arz etmektedir.

Şiddet görüntülerinin buzlanması veya mozaiklenerek verilmesinin zorunlu olması, kadına yönelik şiddet içeren görüntülerin korku paniğe neden olacak şekilde tekrar tekrar gösterilmemesi ve canlandırma ya da özel ses efektlerinin kullanılmaması önemlidir. Bu bağlamda habere konu olan görüntülerin bu bakış açısıyla oluşturulması gerekir.

Mağduru küçük düşürücü, yanlış temsil eden, yaralayıcı görüntülerin yayınlanmasına izin verilmemesi, tecavüz, cinsel taciz gibi suçları konu alan haberlerde kullanılan görsel malzeme ile anlatım biçiminin müstehcen, şiddeti özendirici ve mağduru suçlayıcı söylemler oluşturmamasına özen gösterilmesi doğru bir yaklaşım olacaktır.

Sözde namus cinayeti haberleri için, kadının resminin diğer resimlerden daha büyük ve ağırlıklı olmaması, kadının dişiliğinin öne çıkarılmaması önemlidir. Öte yandan saldırganın mağdurla beraber olduğu fotoğraflarının ekrana getirilmemesi, saldırganı yalnız olduğu fotoğrafının daha büyük şekilde ekranda yer alması gerekir. Cinsiyet ayrımcılığına dayalı şiddeti meşru gösteren, sansasyonel ve şiddeti mizah malzemesine dönüştüren dilden uzak durulması elzemdir.

Özellikle reklamlarda kadının cinsel obje olarak metalaştırılmaması, şiddeti olumlayan ve özendiren yorumlarda bulunulmaması, kadına yönelik şiddeti ve cinsel saldırıyı meşrulaştıran ve özendiren görüntü ve mesajlara yer verilmemesi, dizi, film ve reklamlarda kadınların güçsüz, kurban, aciz, şiddeti hak etmiş vb. şekillerde sunulmaması, toplumda cinsiyet ayrımcılığı konusundaki her türlü ihlalin izlenerek önlenmesi, haber ve diğer içerikler yoluyla topluma yansıtılması yönünde medyanın öncülük yapması medya profesyonellerinden beklenen hassasiyetler içinde yer almaktadır.

Medyada, ifade özgürlüğüne ve bağımsızlığa gerekli saygı gösterilerek, kadına yönelik şiddeti önlemek ve kadın haklarına yönelik politikaları gerçekleştirmek amacıyla standartlar belirlenmesi ve bu standartların anlatıldığı kılavuzlar oluşturulması medya çalışanlarına rehberlik etmeyi sağlayacaktır.

RTÜK öncülüğünde kadına yönelik şiddet vakalarında doğru medya dilinin oluşturulması hedeflenerek medya kuruluşlarının özdenetim ve kurum içi izleme mekanizmaları oluşturması kadına yönelik şiddetin önlenmesinde merkeziyetçiliğin sağlanmasına katkıda bulunacaktır.

İletişim fakültelerinde cinsiyet eşitliğini temel alan derslerin zorunlu olması; bu fakültelerde eğitim gören öğrencilere yönelik medya atölyelerinin sayısı ve yaygınlığının arttırılması ve böylece ileride sektörde çalışacak olan öğrencilerin kadına yönelik şiddetin aktarımı için oluşmuş cinsiyetçi ve özensiz dili değiştirmelerinin sağlanması, medya çalışanları için toplumsal cinsiyet duyarlılığını artırmayı hedefleyen kurum içi eğitim programları oluşturulması; mevcut olanların geliştirilerek yaygınlaştırılması kadına yönelik şiddetin önlenmesine katkıda bulunacaktır.

Medya okuryazarlığı ders içeriğinin cinsiyet eşitliğine duyarlı hâle getirilerek, dersi veren öğreticilere cinsiyet eşitliği konusunda atölye çalışmalarının gerçekleştirilmesine yönelik adımlar atılmalı, ders müfredatı buna göre düzenlenmelidir.

Kadıların en çok ateşli silahlarla öldürüldüğü göz önünde bulundurulduğunda yayın içeriklerinde sigaraya uygulanan blurlama tekniğinin benzer şekilde ateşli silahlarda da uygulanması kadına yönelik şiddetle mücadelede şiddetin kanıksanmasını engelleyecektir.

Birçok ülkede olduğu gibi "cinsiyetçilik" ve "ayrımcılık" içeren yayınlardan önce uyarıcı nitelikte kullanılan "akıllı işaretler"in müstakil olarak yer alması ve RTÜK'e gelen şikâyetlerde söz konusu içeriklerin alt başlık olarak eklenmesi kadına şiddetle mücadeleyi destekler nitelikte bir uygulama oluşturacaktır.

RTÜK tarafından yayınlar ile ilgili "Kadına Yönelik Şiddet" ve "Aile İçi Şiddet" konuları özelinde Üst Kurul'a ulaşan şikâyetler, uzman denetimi sonucu yapılan tespitler ve bu tespitler sonucu uygulanan cezalara ilişkin ayrı bir istatistiki çalışma yapılması kadına yönelik şiddette birçok verinin elde edilmesini ve süreç içindeki gelişmeyi gözlemleyebilme imkânı sağlayacaktır.

Kadına yönelik şiddet mağdurları için kriz, krize müdahale gibi temel konularda eğitimli uzmanların görev yaptığı bir telefon hattı oluşturulması, bu hattın medya yoluyla duyurulması şiddet gören ya da potansiyel şiddet mağdurları açısından bilgilendirici olacaktır.

Kadının maddi ve toplumsal olarak güçlendirilmesi ve kadına yönelik şiddetin durdurulması konusunda çalışmalar yapan kurum, kuruluş ya da özel sektöre ait firmaların emsal uygulamalarının halka duyurulması özellikle ekonomik şiddet gören ya da iş gücüne katılamayan kadınlar için destekleyici bir adım olacaktır.

Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında yürütülen tüm program ve projelerin somut, uygulanabilir, sürdürülebilir ve sonuçlarının izlenebilir olması, bu sonuçların; web, basın aracılığı ve/veya taraflara bildirim yapılmak suretiyle ilgili kurumlar ve kamuoyuyla paylaşılması kadına yönelik şiddetle mücadelede faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

Ada, H. (2015). *Erkek köşe yazarlarının kadına yönelik şiddet anlatımı* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Adak, N. (2004). Bir sosyalizasyon aracı olarak televizyon ve şiddet. *Bilig, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, (30), 27-38

Akkaş, İ., Uyanık, Z. (2016). Kadına Yönelik Şiddet. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, 6(1), 32-42

Akkaya, C. Kaplan, Y. (2014). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Spor Medyasında Kadın. International Journal of Science Culture and Sport August 2014 : Special Issue 2

Allen, J.J. Anderson, C. A., & Bushman, B. J. (2018). The general aggression model. *Current opinion in psychology*, *19*, 75-80.

Altınörs, S.A. (2010). Düşünce ile Dil Arasındaki İlişkiye Descartes'ın Yaklaşımı. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *1*(28), 389-401.

Altunok, H., Aydın, H., Gedikkaya, F.G. (2015). Kadına karşı şiddetle mücadele politikasında çıktılar üzerine bir değerlendirme. *Yasama Dergisi*, (30), 5-21.

Arslan, M. (2017). İktidar ve Medyatik Şiddet: Özgecan Aslan ve Şefika Etik Cinayetleri Analizi. *Marmara İletişim Dergisi / Marmara Journal of Communication* 27, 135-160

Aslan, E., Tavşancıl, E. (2001). İçerik Analiz ve Uygulama Örnekleri. İstanbul: Epsilon.

Atalay, G.E. (2017). Şiddeti Haber Yapmak: Gazeteciler ve Travma. Marmara İletişim Dergisi, Aralık. Sayı: 28,21-32

Avcı, F, Güdekli, İ.A. (2018). Toplumsal cinsiyet ve medya ilişkisi: Yazılı basında kadına şiddet ve kadın cinayetleri haberleri üzerine bir analiz. Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD), 4(2), 475-506.

Aziz, A. (1994). "Kadın Şiddet ve İletişim", Dünya'da ve Türkiye 'de Güncel Sosyolojik Gelişmeler, *Sosyoloji Derneği Yayınları*. Ankara.

Babacan Gümüş, A., Keskin, G. (2016). Bir Üniversite Öğrenci Örnekleminde Bağlanma Stilleri ve Şiddet Eğiliminin Incelenmesi. *Sağlık ve Toplum*, 26(1), 33 - 42.

Brown, M. (1996). The Portrayal of Violence in the Media: Impacts & Implications for Policy. Australian Institute of Criminology. Sayı 55. ss 1-6

Bulut, S. (2020). Güzellik Ve Sağlığın Endüstrileşmesi Ve Ticarileştirici Söylemlerin Sosyal Medyada İnşası: Instagram Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, *8*(2), 1031-1056.

Bushman, B.J., Anderson, C.A. (2015). Understanding causality in the effects of media violence. *American Behavioral Scientist*, *59*(14), 1807-1821.

Büyükbaykal, C. I. (2011). "Medyada Kadın Olgusu." İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (28): 19-30.

Cappell, C., Heiner, R.B. (1990). The intergenerational transmission of family aggression. *Journal of family violence*, *5*(2), 135-152.

Carolyn M.B., Ross, K. (2006). Women and Media. Blacwell Publishing

Chimba, M., Kitzinger, J. (2010). Bimbo or boffin? Women in science: an analysis of media representations and how female scientists negotiate cultural contradictions. *Public Understanding of Science, 19*(5), 609-624.

Cihangiroğlu, E. (2018). Reklamda kadın temsilinde cinsiyetçi yaklaşımlar ve femvertising kavramı [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Ticaret Üniversitesi.

Cislaghi, B., Heise, L. (2020). Gender norms and social norms: differences, similarities and why they matter in prevention science. *Sociology of health & illness, 42*(2), 407-422.

Çalışkan, H., Çevik, E.İ. (2018). Kadına Yönelik Şiddetin Belirleyicileri: Türkiye Örneği. Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, 7(14), 218-233.

Çelenk, S. (2010). Haber Etiği Neden Gerekli, https://m.bianet.org/bianet/egitim/124715-haber-etigi-neden-gerekli Erişim Tarihi: 31.05.2022

Çetin, İ. (2014). Gelenek ve Modernite Arasında Türkiye'de Son Dönem Kadın Cinayetleri. *Sosyoloji Dergisi*, (30), 41-63.

Daffern, M. (2017). *Extending the Utility of the General Aggression Model Ashley L. Dunne B. Science (Psych).(Hons.)* (Doctoral dissertation, Swinburne University of Technology).

Das, R. (2012). Representatıon Of Vıolence Agaınst Women In Indıan Prınt Medıa: A Comaratıve Analysıs University of Calcutta Summer Issue / June 2012 Vol. 3/No.1

Devran, Y. (2010). *Haber, söylem, ideoloji*. Hiperlink Yayınları

Dilek Yetim. (2008). Edirne Şehir Merkezinde Kadınlara Yönelik Şiddet Sıklığı ve Etkileyen Faktörler, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Edirne, s.7.

Doğan, R. (2014). Kadına Yönelik Şiddetin Bir Türü Olarak, Israrlı Takip (Stalkıng) Kavramı ve Suçu. 2014/2 Ankara Barosu Dergisi. 137-154

Drisco W.J., Maschi, T. (2016). Content Analysis. Oxford University Press.

Dursun, Ç. (2008). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Haber Medyası: Alternatif Bir Habercilik. Ankara: Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü

Dursun, Ç. (2010). Kadına yönelik şiddet karşısında haber etiği. *Fe Dergi, 2*(1), 18-32.

Dursun, O. (2018). Toplumu Pierre Bourdieu ile Düşünmek. *Global Media Journal TR Edition, 8*(16), 68-123.

Erdem, M.N. (2020). Medya İçeriğinde Şiddetin Sunumu Üzerine Argümantatif Bir Çalışma. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2020 C: 9- S.2

Fairclough, N. (1989). Language and Power. London: Longman

Fairclough, N. (2010). Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language. London: Longman.

Flood, M., Pease B. (2014). Factors Influencıng Attıtudes To Violence Agaınst Women. Trauma, Vıolence, & Abuse, S. 10(2), 125-142

Foucault, Michel. (1972). The archaeology of knowledge. London: Tavistock.

Fromm, E. (1976). İnsanlığın Yıkıcılığın Kökenleri. Say Yayınları

Genç, Y.. Altıparmak İ.P., Ustabaşı Gündüz, D. (2019). Kadına Yönelik Şiddetin Erkekler Tarafından Değerlendirilmesi: Sakarya Örneği. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi / Cilt: 21, Sayı: 2, 391-408

Gök, M. (2016). Kadına Yönelik Şiddetin Kuramsal Temelleri ve Çözüm Önerileri. Electronic Turkish Studies 11(2)

Gökkaya, V.B. (2011). Türkiye'de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet. *İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, *12*(2).

Gulina, M.A. Tikhomandritskaya, o. A. Burelomova, A. S. (2018) Intimate Partner Violence: An Overview of the Existing Theories, Conceptual Frameworks, and Definitions http://psychologyinrussia.com/volumes/?section=762

Güleç, H., Topaloğlu, M., Ünsal, D., Altıntaş, M. (2012). Bir kısır döngü olarak şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, *4*(1), 112-137.

Gürses, F.(2017). Kadın Cinayetlerinin Haber Söylemi: Münevver Karabulut Ve Özgecan Aslan Haberleri Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt 72, No. 3, 2017, s. 541 – 568

H.Ü.N.E. (2014). 2013 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. *Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C Kalkınma Bakanlığı ve TÜBİTAK, Ankara, Türkiye*, *1*. "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet" Çalıştayı.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2015). Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, 2015. http://www.hips.hacettepe.edu.tr/siddet2014/rapor/KKSA-TRAnaRaporKitap26Mart.pdf Erişim Tarihi: 08.08.2022

Hamby, S. (2017). On defining violence, and why it matters [Editorial]. *Psychology of Violence*, *7*(2), 167–180.

Hartley, J. (2002). Communication, Cultural and Media Studies. London: Routledge.

Hein, C. (2006). *Laura Mulvey, Visual pleasure and narrative cinema*. Norderstedt, Germany: Grin Verlag.

Heise, L. L. (1998). Violence against women: An integrated, ecological framework. *Violence against women*, *4*(3), 262-290.

Henley N.M., Miller M., Beazeley A.J. (2015). Syntax, Semantıcs, And Sexual Vıolence Agency And The Passive Voice. Journal Of Language And Socıal Psychology, 14 (1-2), 60-84

Hodges, B. D., Kuper, A., & Reeves, S. (2008). Discourse analysis. *Bmj*, *337*. https://ethics-journalism-wisc-edu.translate.goog/resources/global-media-ethics/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=sc 31.08.2022 Erişim Tarihi: 31.05.2022

Holland, K. (2015). Enduring themes and silences in media portrayals of violence against women. Women's Studies International Forum

Hotaling, G.T., & Sugarman, D.B. (1990). A risk marker analysis of assaulted wives. Journal of Family Violence, 5, 1–13

https://www.endvawnow.org/en/articles/1509-the-ecological-framework.html/Erişim Tarihi:31.05.2022

Hyde-Nolan, M.E. ve T. Juliao. (2011). Theoretical basis for family violence. R. Fife & S. Schrager (Eds). İçinde Family Violence: What Health Care Providers Need to Know. 1st Edn., Sudbury, MA: Jones & Bartlett Learning, ss. 5-21.

Işık, M.F. (2022). Felsefe Tarihinde Mizojini Sorunu. *Politik Ekonomik Kuram, 6*(1), 59-72.

Işık, M.F. (2021). Judith Butler'da feminist söylem ve iktidar. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ana Bilim Dalı-DoktoraTtezi

John, E.M. (2008). Feminism, Poverty and Globalization. Women's Studies in India. New Delhi: Penguin Books.

Karabıyıkoğlu, R. (1997). Medya ve Şiddet. Kriz Dergisi C:5, S.2 s. 123-126

Karaçay, E. (2018). Yeni medya ortamında kadına yönelik haberlerde nefret söylemi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon Ve Sinema Anabilim Dalı İletişim Bilimleri Bilim Dalı.

Karademir, D.(2019). *Kadına yönelik şiddetin Türk basınında sunumu: Özgecan Aslan Cinayeti örneği* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Karaduman S. (2017). Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Eleştirel Haber Araştırmalarına Katkısı ve Sunduğu Perspektif. Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi• 2017 4(2) güz: 31-46

Karatekin, K. Topçu, E., Kuş, Z. (2018). Bir Medya Okuryazarlığı Çalışması: Ulusal Basında Kadının Yeri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (39), 397-430.

KGSM, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Eylem Planı (2021-2025)

Korkusuz, G. (2013). Cinsel saldırı suçu (TCK md. 102). *Journal of Istanbul University Law Faculty*, *71*(1), 815-854.

Krippendorff, Klaus (2003), Content Analysis, An Introduction to Its Methodology. London, Sage Publications.

Kumari, A. (2016). Representation of Women in Media after Globalization.

Kütük, A.S. (2012). Reklâmlarda beden kullanımının cinsiyet ve kimlik üzerinden araştırılması [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Haliç Üniversitesi.

Meder, M., Çiçek, Z. (2012). Mahremiyet Anlayışının Yerinden Edilmesinin Aracı Olarak Kadın Programlarının Türsel ve Söylemsel Analizi: Denizli Örneği. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı 12, Sayfa 9-28.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2013). Gazetecilik- Basında Meslek Etiği, Ankara

Mutlu, E. (2004). İletişim Sözlüğü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları

Oktay, E.Y. (2015). Türkiye'nin ve Dünyanın Ortak Sorunu: Kadına Şiddet. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, *64*, 57-118.

Özer, Ö. (2009). Eleştirel Haber Çözümlemeleri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Özer, Ö. (2017). Kullanımlar Ve Doyumlar Kuramı Çerçevesinde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Öğrencilerinin Twitter Kullanımı Üzerine Bir Analiz. *Intermedia International e-Journal,* Haziran- 4(6)

Özerkmen N. (2012). Toplumsal Bir Olgu Olarak Şiddet. Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi. Sayı: 28, 1-19.

Özerkmen, N. (2012). Toplumsal Bir Olgu Olarak Şiddet. *Akademik Bakış Dergisi*, 28, 1-19.

Özkan, G. (2017). Kadına Yönelik Şiddet- Aile İçi Şiddet ve Konuya İlişkin Uluslararası Metinler Üzerine Bir İnceleme. Hacettepe HFD, 7(1) 2017, 533–564

Öztunç, M, Ilgaz Büyükbaykal, A.C. (2018). Sakarya Yerel Basınında Çıkan Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin Farklı Boyutlardan İncelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, *13*(26).

Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, *22*(1), 15-34.

Ramanathan, R, Hoon, T.B. (2015). Application of Critical Discourse Analysis in Media Discourse Studies. *3L: Southeast Asian Journal of English Language Studies, 21*(3).

Rattan, A.. Chilazi, S., Georgeag O., Bohnet I. (2019). Tackling the Underrepresention of Women in Media- https://hbr.org/2019/06/tackling-the-underrepresentation-of-women-in-media

Razack, S., Jozeph, J. (2020). Misogynoir in women's sport media: race, nation, and diaspora in the representation of Naomi Osaka. https://doi.org/10.1177/0163443720960919

RTÜK (2020). Televizyon Yayınlarında Şiddet Araştırması

Saroca, C. (2007). Representing Rosalina and Annabel: Filipino women, violence, media representation, and contested realities. *Kasarinlan: Philippine Journal of Third World Studies*, *22*(1), 32-60.

Sharma, B. (2013). Image of Women in Media. *Available at SSRN 2316183*. DOI:10.2139/ssrn.2316183

Soğukdere, Ş, Öztunç, M. (2020). Sosyal medyada koronavirüs dezenformasyonu. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi*, (5), 59-85.

Söğüt, F. (2019). Yeni Medya ve Temsil: İnternet Gazeteciliğinde Toplumsal Cinsiyet Kimliklerinin Sunumu. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (AKİL) Haziran (31), s. 212-231

Sutherland, G., Easteal, P., Holland, K., Vaughan, C. (2019). Mediated representations of violence against women in the mainstream news in Australia. *BMC Public Health*, *19*(1), 1-8.

Şentürk, N. (2019). *Toplumsal cinsiyet bağlamında kadının medyada temsili:KadınveUfak tefek cinayetlerdizilerindeki kadın karakterler* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Thompson, K. (2019). Media Representations of Women. https://revisesociology.com/2019/09/02/media-representations-women/

Topuz, S. K., Açer, T. M. Güç İlişkileri Bağlamında Ataerkil Şiddeti Anlamak. *Marmara Üniversitesi Kadın Ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, *6*(1), 126-139.

Ünal, G. (2005). Aile İçi Şiddet. Aile ve Toplum Yıl: 7 Cilt: 2 Sayı: 9

van Dijk, T. A. (1988). *News as discourse.* Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

Vatandaş, C. (2007). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. Sosyoloji Konferansları. S 35, 26-56

Yanık, A. Hanbaba, Z.Soygür, S. Ayaltı, B. Doğan, M. (2014). Kadına Yönelik Şiddet Davranışlarının Değerlendirilmesi: Türkiye'den Kanıt Electronic Journal Of Vocational Colleges-December/Aralık 104-111

Yaşar, M. R. (2007). Depresyonun kadınlaşması. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *17*(2), 251-281.

Yengin, D. (2015). Yeni medyanın olanakları: Semantik web. http://hdl.handle.net/11413/983

Yetişer, B. (2021). Türkiye'de kadına yönelik şiddet konusunu içeren medya yayınlarının içerik analizi ile incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, *18*(39), 60-97.

Yıldırım, S. (2018). Türkiye'de Son On Yılda İşlenen Kadın Cinayetleri Üzerine: Sebep, Sonuç Ve Öneriler. *Mecmua*, (6), 1-21.

Yıldız, S. Sümer, H.H. (2010). Medya ve Ahlaki Panik. Erciyes İletişim Dergisi. Ocak. 35-47.

Yumrukuz, Ö. (2017). Şiddete karşı duyarsızlaşma ve sosyal medya ilişkisi üzerine bir inceleme. *Marmara İletişim Dergisi*, (28), 89-106.

Yüce, A. (2019). *Futbolda şiddet eylemlerinin gerçekleşmesinde medyanın etkisi* (Master Tezi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi).

Yüksel, Y. (2015). İçerik çözümlemesi. *Erişim adresi: https://www. academia.edu/24209083/% C4% B0% C3% 87ER% C4% B0K_% C*, *3*(87), C3.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı **:** Leyla Nimet Yabacı

E-Posta Adresi **:** nimetyabaci@rtuk.gov.tr

İş Deneyimi **:**

Unvan	**Görev Yeri**	**Yıl**
Üst Kurul Uzman Yardımcısı	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu İzleme ve Değerlendirme Dairesi	2019-Devam
Okutman	Ankara Üniversitesi	2012-2019

Akademik Bilgiler

Öğrenim Durumu:

Derece	**Bölüm/Program**	**Üniversite**	**Yıl**
Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü	Ankara Üniversitesi	2006-2011
Lisans	Çocuk Gelişimi Bölümü	İstanbul Üniversitesi	2022
Yüksek Lisans	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi	Hacettepe Üniversitesi	2020

Yayınlar: Ankara Üniversitesi Yeni Hitit Ders Kitapları (A1 ve A2 Düzeyleri- Yazar)
2020: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Kitaplarındaki İkilemelerin Yapı, İşlev ve Anlam Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi)
2022: Türk Dizilerinin Türkçeye ve Türk Kültürürne Yakınlaştırıcı Etkisi- Saha Çalışması (Düzenleme)

RTÜK